

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Şenay KAYĞIN

GÜNTER GRASS'IN YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ ADLI NUVELİNİN
TEKNİK ve TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. M. Rıdvan TATLICI

ERZURUM – 2007

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının Alman Edebiyatı Bilim Dalında Jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

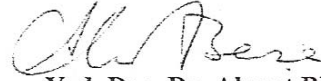
Yrd. Doç. Dr. M. Rıdvan TATLICI

Danışman / Jüri Üyesi

Prof. Dr. Yılmaz ÖZBEK

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ahmet BEŞE

Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 16/07/2007

Prof. Dr. Vahdettin BAŞCI

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİNDE OLAY ÖRGÜSÜ.....	7
1.1.Olayın Kurgulanışı.....	10
1.2.Çerçeve Anlatı.....	17
1.3.Olayda Görülen Nuvel Özellikleri.....	18
İKİNCİ BÖLÜM	
2. POSTMODERN ROMAN ETKİLERİ.....	21
2.1.Anlatıcı – Yazar İlişkisi.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİNDE KİŞİLER.....	39
3.1.Gerçek Kişiler.....	43
3.1.1.Wilhem Gustloff.....	43
3.1.2.David Frankfurter.....	45
3.1.3.Alexander Marinesko.....	49
3.2.Kurmaca Kişiler.....	51
3.2.1.Paul Pokriefke.....	51
3.2.2.Konrad Pokriefke.....	58
3.2.3.Tulla Pokriefke.....	60
3.2.3.1.Tulla'nın Konrad Üzerindeki Etkileri.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİNDE ANLATIM TEKNİKLERİ.....	65
4.1. Anlatıcılar.....	65
4.2.Ben – Anlatıcı.....	66
4.3.Leitmotiv Tekniği.....	73
4.4.Bilinç Akımı.....	74

4.5.Bakış Açısı.....	77
4.5.1.Anlatım Tutumları.....	80
4.5.2.İronik Anlatım Tutumu.....	86
4.5.3.İç Monolog.....	90
4.5.4.Geriye Dönüş Tekniği.....	93
4.6. Toplumsal Bakış Açısı.....	95
4.7. Yazarın Mesajları	99
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	107

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜNTER GRAS'IN YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ ADLI NUVELİNİN
TEKNİK ve TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Şenay KAYĞIN

Tez Yöneticisi : Yrd. Doç. Dr. M. Rıdvan TATLICI

2007 – SAYFA: 107

Jüri : Yrd. Doç. Dr. M. Rıdvan TATLICI

Prof. Dr. Yılmaz ÖZBEK

Yrd. Doç. Dr. Ahmet BEŞE

Bu çalışma Günter Grass'ın Yengeç Yürüyüşü nuvelini teknik ve tematik açıdan irdelemek amacıyla yapılmıştır. Dört ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde Yengeç Yürüyüşü nuvelinin olay örgüsü ve kurgulanışı hakkında bilgiler verdik Bu bilgileri verirken hem teknik hem de tematik anlamda tespit ettiğimiz örnekleri alıntılarla destekledik. Bunlar 1945 yılında İkinci Dünya savaşı sırasında bir Rus denizaltı tarafından batırılan Wilhelm Gustloff gemisinin batırılışı ile ilgilidir.

İkinci bölümde ise tez çalışmamızın temel kaynağı olan Yengeç Yürüyüşü nuvelini ağırlıklı olarak tematik anlamda postmodern açıdan inceledik. Tam anlamıyla bir postmodern yapıt olmamakla beraber nuvelin postmodern özellikler taşıdığını saptamaya çalıştık.

Üçüncü bölümde ise nuveli oluşturan en önemli öğelerden olan kişileri 'gerçek kişiler' ve 'kurmaca kişiler' olmak üzere iki başlık altında topladık. Gerçek hayatta yaşamış tarihsel kişileri ve kurmaca kişileri yapıtta oynadıkları rollerle ve simgesel özellikleriyle irdelemeye çalıştık. Bunun sonunda tarihsel kişilerin daha arka planda ve daha silik bir figür olarak işlenmiş oldukları ile karşılaştık.

Son bölümde Yengeç Yürüyüşü'nü daha çok teknik anlamda ele alırken, toplumsal bakış açısını ve yazarın etkileriyle vermek istediği bir takım mesajları tematik açıdan yorumlayarak çalışmamızı tamamladık.

Anlatıcının tüm figürlere karşı olan tutumlarını ve bakış açıları yine alıntı ve örneklerle göstermeye çalıştık.

ABSTRACT
MASTER THESIS
AN ANALYSIS OF GUNTER GRASS' 'CRABWALK' IN YENGEÇ
YURUYUSU TERMS OF THEME AND TECHNIQUE

Senay KAYGIN

Supervisor: Assoc. Asist. Prof. Dr. M. Rıdvan TATLICI

2007 – PAGE:107

Jury : Asist. Prof. Dr. M. Rıdvan TATLICI

Prof. Dr. Yılmaz OZBEK

Asist. Prof. Dr. Ahmet BESE

This study is intended to throw some light on thematic and technical aspects of Crabwalk Novel by Günter Grass. The research is comprised of of four main parts.

We gave the informations about plot structure of crabwalk in the first part of the study. We tried to support these informations from thematic and technical point of views with examples that is quoted passages. These are related Wilhem Gustlow ship that was sunken by russian submarine during second world war in 1945.

Second part attempts to analyse the thematic characteristics of the novel from postmodernist standpoint. We tried to detect that although this novel dosen't constitute exact postmodern work of art, this novel carries the postmodern features.

Third chapter of the study is concerned with the analysis of the characters as real and fictive personalities and their functions in the novel.

The final chapter exclusively addresses the technical strains of the work under discussion and we tried to some messages which was given by author of this novel . We tried to show the approach of expressionist to all figures and point of views with quoted passages an examples.

ÖNSÖZ

Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Alman yazar Günter Grass'ın Yengeç Yürüyüşü adlı nuveli Türk okuruna henüz yeni kazandırılmış olan yapıtlardandır. Nuvelin modern hatta postmodern yazın türlerinin izlerini taşıması geniş bir teknik çalışma olmasına olanak sağlamıştır. Kitabın daha başındaki bir nuvel olduğu konusundaki açıklama ise bu yöndeki düşüncelerimi güçlendirmiştir.

Birincil kaynak bulma sıkıntısı çektiğim bu çalışmayı daha çok ikincil kaynaklarla desteklemeye çalıştım. Teknik ve tematik anlamda yapılmış olan bu çalışmanın benzer çalışmalara bir örnek oluşturabileceği kanısındayım.

Bu çalışmanın oluşmasında beni destekleyen değerli Bölüm Başkanım Prof. Dr. Yılmaz ÖZBEK'e, Tez hocam Yrd. Doç. Dr. M. Rıdvan TATLICI'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca kaynak bulmamda bana yardımcı olan ve beni bu konuda yönlendiren hocam Doç. Dr. Turgut GÖĞEBAKAN'a ve bölümdeki tüm hocalarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Desteklerinden ve sabırlarından dolayı eşime ve oğluma da sonsuz teşekkürler.

Erzurum – 2007

Şenay KAYĞIN

GİRİŞ

Günter Grass, savaş sonrası çağdaş Alman yazınının tanınmış en başarılı yazarlarından. Alman yazın tarihinde 20. yüzyılın son "Nobel Yazın Ödülü'nü" sahibidir. 1927 yılında Danzig'de doğmuştur. Yazın hayatının dışında Düsseldorf'ta güzel sanatların heykeltıraşlık ve grafik alanında eğitim görmüştür. Volker Neuhaus'un *Realien zur Literatur* adlı yapıtında Grass aldığı eğitimleri şu cümleleriyle doğrular: "Heykeltıraşlık eğitimimi Sepp Mages'in yanında; Düsseldorf Sanat Akademisinde, grafik eğitimimi de Otto Pankok'un yanında tamamladım."¹ Grass'ın sanatsal anlamda aldığı bu eğitimler onun daha sonraki yazın hayatındaki başarılarını ikiye katlamıştır.

20.yüzyıl Nobel Edebiyat ödülü sahiplerinden olan Grass, son eserleri **İm Krebsgang** (2002), (Yengeç Yürüyüşü) ve henüz Türk yazınına kazandırılmamış eseri **Beim Häuten der Zwiebel** (2006), (Soğanı Soyarken) ile tekrar gündeme oturmayı başarmıştır. Yazarın Yazın dünyasındaki ilk önemli yapıtı, **Die Blechtrommel, Teneke Trampet'tir**. Romanın başarısı yazarın tüm dünyada ün kazanmasını sağlarken, aynı zamanda tüm dikkatler Alman yazınına odaklanmıştır. Bu romanın başarılarının nedenleri arasında 20. yüzyılın realist bir şekilde eleştirilmesi, savaş öncesi ve savaş sonrası Almanya'sının çarpıcı şekilde anlatılması söz konusudur". *Die Blechtrommel*,"(Teneke Trampet), "Katz und Maus" (Kedi ile Fare), "Hunde Jahre", (Köpek Yılları)adlı üç yapıtı, **Danzig Üçlemesi**'ni oluştururlar. Grass'ın bu üç yapıtının ortak paydası 2. Dünya savaşının anlatılması ile konularının Danzig'de geçmiş olmasıdır.

Savaş sonrası Alman Yazını, Almanya'nın geçmişiyle ve Nazi tarihiyle yüzleşme çabası içerisine girmiştir. Kuşkusuz Grass bu çabanın en önemli öncülerindedir. Çağın kötülüklerini ve yapılan hataların, insanlara hatırlatılması insanların unutmamalarının sağlanması; Grass'ın yapıtlarının temel özelliklerindedir. Yazarın **Yüzyılım**, (Mein Jahrhundert) adlı romanı da bu özelliklere sahiptir. Turgut Gögebakan'ın tanımladığı gibi, yazar çağını

¹Volker Neuhaus, *Realien zur Literatur Günter Grass*, Sammlung Metzler Band 179, Stuttgart, 1979, (s.3).

sorguluyor.² **Uzak Tarla** , (Ein weites Feld) adındaki yapıtında Grass, Berlin duvarının yapılmasından Almanya'nın birleşimine kadar olan süreci işlemiştir. Yazarın, **Kafadan Doğumlular**, (Kopfgeburten), **Dişi Fare** (Die Rättin), **Bir Salyangozun Hatıra Defterinden**, (Ausdem Tagebuch einer Schneke) adlı yapıtlarının dışında yayımlanan son eseri **Soğanı Soyarken** adlı romanı da (Beim Häuten der Zwiebel) kamuoyunda yankı uyandırmıştır. "Soğanı soyarken" Grass'ın savaş sırasındaki anılarını kaleme aldığı bir yapıttır. Yazar, SS.³ birliklerin de görev aldığını yıllarca bir sır olarak saklamış olmasının sonucu bu kitabı yazdığını belirtmiştir. Yapıtlarında geçmişle yüzleşmek gerektiği tezini savunan Grass, tezimizin ana konusu olan **Yengeç Yürüyüşü** nuvelinde yine böyle bir sorgulama içersine girmiştir. Grass'ın gündeme pek getirilmek istenmeyen, kimsenin anımsamak istemediği 2. Dünya Savaşı olaylarının üstüne gitmesi, **kollektif suç** kavramını sorgulaması, küçük burjuvazi, Nasyonal Sosyalizmi ve Nazi ideolojisini romanlarında ele alması geleneğini Yengeç Yürüyüşünde de görmekteyiz.

Günter Grass'ın yapıtları temelde somut yaşantıları konu alır. Toplumsal ideolojiler, tarihsel olaylar, toplumsal değer yargılar onun yapıtlarında işlediği konuların başında gelir. Yazarın en büyük özelliği ise yapıtlarını tabu yıkan, sıra dışı olayların işlendiği konularla oluşturabilmesidir. Yengeç Yürüyüşü'nde Grass, Alman tarihinde tabu sayılan bir kesiti irdeler. Yapıt toplumsal bir gerçeğin eleştirilmesinin yanında, **tarihin tekerrürden** ibaret olduğu tezini doğrularcasına, insanların geçmişte yaşadıkları hatalarını yinelenmemeleri için bir uyarı niteliği taşır. Yazar, Yengeç Yürüyüşünde kapasitesinin çok üstünde yolcu taşıyan mülteci gemisi **Gustloff**'un bir Rus Denizaltısı tarafından torpillenerek batırılışını tüm açıklığı ile işlemiştir.

Grass'ın sanatçı kimliğinin dışında siyasi bir kimliği de vardır. Atmışlı yıllarda aktif olarak politikaya atılmıştır. Grass'ın yapıtlarına bakıldığında siyasi duruşuyla yapıtları arasında bir paralelliğin olduğu gözlenir. Hemen hemen bütün romanlarında ele aldığı kavramlar **Nasyonal Sosyalizm** ve **küçük burjuvazi** dir. Bu kavramların en belirgin şekilde kullanıldığı yapıtlar Danzig

²Turgut Gögebakan, *Tarihsel Roman Üzerine*, Akçağ Yay., 1 bs., Ankara, 2004, (s.202).

³**SS Birlikleri:** Hitler ordusunun Paramiliter güçler.

Üçlemesi olarak adlandırılmış olan Blechtrommel, Katz und Maus, ve Hunde Jahre'dir. Yapıtların içeriği küçük burjuvazinin geçtiğimiz yüzyılda sergiledikleri davranışlardan oluşturulmuştur. Bu davranış biçimlerinin ele alınışı tamamen Grass'ın düşünce dünyasının aktarımlarıdır. Yazara göre yüzyılın felaketlerinin hazırlayıcıları **küçük burjuvazidir**. Yazar çağın felaketi olan Nasyonal Sosyalizmin ortaya çıkışının en önemli nedeninin küçük burjuvazinin olduğu tezini romanlarıyla hissedilir şekilde yansıtmıştır. Rıdvan Tatlıcı Yazarın bu tezinin amacının insanlığa Yazınsal yapıtları aracılığıyla okura geçmişini anımsatarak, geleceği kurarken dikkatli olunması konusunda uyarmak olduğunu belirtir.⁴ Grass'ın romanlarının temel amaçlarından birisi de küçük burjuvazinin hâlâ geçmişteki hatalarını yineleyebileceği potansiyelini taşıdığı ve insanların bu konuda hazırlıklı olmaları gerektiği üzerinedir. Yazarın yapıtlarından buna örnek olarak **Yengeç Yürüşü** gösterilebilir.

Yengeç Yürüşü nuvelinde, olaylar hataların tekrarlanmasının etrafında kurgulanmıştır. Nuvelin bitiş cümlesi örnekte görüldüğü gibi bu tespitimizi doğrular.

Uzun uzadıya dolaşmam gerekti internette. O lanet olası geminin adı sık sık ekrana geliyordu ancak yeni bir şey yoktu, ya da kesin ve bağlayıcı bir şey. Ama sonra korktuğumdan da beteri çıktı karşıma. Almanca ve İngilizce hazırlanmış bir web sayfasında 'www. kameradschaft – konrad – pokriefke de' adresi altında, davranışı ve düşünceleriyle örnek olan biri tanıtılıyor ve lanet olası sistem tam da bu yüzden onu hapse tıktı deniliyordu, "Sana inanıyoruz, seni bekliyoruz, senin izindeyiz.." Filan falan. Y.Y.s.243- 244

David Frankfurter'in 1936 yılında **Wilhelm Gustloff**'u öldürmesinden yıllar sonra, Konrad'ın internette tanıştığı David takma adındaki Wolfgang'ı

⁴ Rıdvan Tatlıcı, "Günter Grass'ın Roman Dünyasına Teknik – Tematik Bir Yaklaşım", *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15. Sayı, Konya, 2006, (s.589).

bir Yahudi sanarak öldürmesi, tarihte yaşananları yinelemiştir. Talihsiz bir son daha yaşanmıştır fakat bunun sonu gelmez. İnternette açılan www.blutzeuge.de sayfasından sonra, Konrad için de bir sayfa açılmıştır. İşin kötüsü bu sayfada genç Nazi adayları Konrad'ın izinde olduklarını belirtmektedirler.

Bu bitmezlikle vurgulanmak istenilen, Nasyonal Sosyalizm ve ideolojik propaganda çalışmalarının etkilerinin genç kuşaklarda, anlamsız bir Neonazizm'le devam ettiğine işaret etmektir. Ayrıca yazar bu konunun peşinin bırakılmamasının mesajını anlatıcının aktarımları aracılığıyla vermektedir. Nuvelin kurgulanışında gerçekle kurmaca iç içe kullanılmıştır. David Frankfurter'in işlediği cinayete başlayan hikâyedeki gerçek Gustloff gemisinin batmasıyla sona ererken, Paul'ün facia anındaki doğumuyla da kurmaca başlar ve hiç sona ermez... Kurmaca olaylar gerçek olayların devamı gibi aktarılır ve bu bitmezlik de devam eder.

Anlatıcı Paul, "Bu bitmezlik" kavramını birçok yerde vurgular. O doğumundan bu yana hayatı boyunca kurtulamamıştır. Gustloff gemisinden ve onun batış hikâyesinden. Bu nedenle örnekte de görüldüğü gibi Gustloff gemisinin batışı bitmek bilmez, tıpkı üçüncü kuşağa sıçrayan bilinçsizce işlenmiş olan cinayetin, de bitmek bilmediği gibi.

*Hamburg'da denize indirilen, bir zamanlar pırıl pırıl
parlayan, sevilen, sevinç yoluyla güç kazandıran, sınıfsız,
üç kez lanetlenen, tıka basa dolu olan, çelik grisi,
torpillenen, batışı bitmek bilmeyen o gemide doğdum. Y.Y.
s. 165 – 166.*

Burada geminin üç kez lanetlenmiş olmasının belirtilmesinde geminin batışının bir türlü bitmek bilmediği ve devam ettiği üç olaya işaret edilmektedir. Birincisi batış olayı, David Frankfurter'in Nazi Partisi'nin isviçre örgüt başkanı olan Wilhelm Gustloff'u öldürmesiyle başlar. İkincisi öldürülen başkanın adı verilmiş olan Wilhelm Gustloff Gemisinin **Baltık Denizi** sularında batması; Üçüncüsü ise Konrad'ın asıl adı Wolfgang olan, internette tanıştığı David takma

adlı genci bilinçsizce öldürmesiyle devam eden ve yazarın da nuvelin sonunda işaret ettiği biteceğe benzemeyen batma hikâyesidir.

Grass Nasyonal Sosyalizme duyulan hayranlığın sanal oyunlarla sınırlı kalmadığının altını çizmekte. Çünkü yazara göre tarihin sonu gelmiyor devam ediyor ve bugünkü genç kuşakta sürüyor. Alman Yazınının **tabu** yıkan yazarı olarak tanınan Grass, aynı zamanda yine Almanlar için tabu sayılan bir konuyla okurlarının karşısına çıkmıştır. Garss'ın örnekte de görüldüğü gibi işaret ettiği nokta sivil Alman halkının 2. Dünya Savaşı'ndaki çektikleri ve Nazi iktidarı dönemindeki içler acısı konumlarıdır. Yıllarca üstü örtülmüş olan bu konuyu aydınlatma sorumluluğunu da yazar kendinde buluyor.

Bu konu, ihtiyarı huzursuz ediyor. Aslında, diyor, Doğu Prusyalı mültecilerin çektiği sefaleti dile getirme görevi benim kuşağıma düşerdi.[...] uçsuz bucaksız karlı topraklar üzerinden akı akın gelenler... Kaçış... Beyaz ölüm... Benim kuşağım, diyor, böyle bir acı karşısında asla sessiz kalmamalıydı, sırf dayanılmaz vicdan azabı çekiyor diye, sorumluluk üstlenip pişmanlık gösterme ihtiyacı yıllarca her şeyin önüne geçti diye susmamalıydı, açmaktan kaçındıkları bu konu sonunda sağ görüşlülerin eline geçmişti. Bu çok büyük bir ihmal, dedi ihtiyar... Y.Y.s.112

Grass adeta bazı sözleriyle özür dilemektedir. Kendisini ve kendi kuşağındaki duyarsız Alman halkının, aydınlarının konuya ilgisizliklerine, sorumsuzluklarına karşı serzenişte bulunmaktadır. İnsanların yerinden, yurdundan göç ettirilmeleri bu göç sırasında çektikleri sefaletin yanında; yaşadıkları facianın sırf Nazi damgası yememek için susarak üstünün kapatılması Grass'ı huzursuz etmiştir. "Bu konu, ihtiyarı huzursuz ediyor" cümlesindeki 'ihtiyar' sözcüğü ile şüphesiz ki işaret edilen kişi Grass'ın ta kendisidir. Grass bu konudaki hassasiyetini, 27 Ekim 1981 yılında Rainer Herrmann'a yazdığı mektupta şu şekilde dile getirmiştir:

"50'li yılların başlarında ise hepimiz korkunç çalışkan ve yaratıcıydık. Amaç, birçok şeyi telafi etmektir; nasyonal sosyalistler zamanında benim kuşağımdan uzak tutulmuş olan her şey merakla keşfedilmeli, özümsemeli, işlenmeli ve kimi zaman da kendimize özgü girişimler sonucunda ortaya konulmalıydı."⁵

⁵Gürsel Aytay, *Mektup Seçkisi, Gündoğan Yayınları*, 1.bs., Ankara, 1992, (S.51).

1. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİ OLAY ÖRGÜSÜ

Alman Yazınının **tabuları** yıkan yazarı olarak tanıdığımız Günter Grass, Türk edebiyatına da kazandırılmış olan **Yengeç Yürüyüşü** adlı eseriyle yine daha önce kimsenin cesaret edip, ele almadığı Alman Tarihinde tabu sayılan bir konuyla gündeme gelmiştir. Yengeç Yürüyüşü'nde 2.Dünya Savaşı'nda yaşananlarla savaşın yerinden, yurdundan ettiği insanların dramı anlatılmaktadır. Bu romanda Grass, Alman tarihiyle **Nasyonal Sosyalist Partisi**'nden bir kesiti de aktarmaktadır. On binin üzerinde sivil halkın Alman topraklarından sürülmeleri de buna dâhildir.

Nazi Partisinin isviçredeki örgütünün başına atanan ve öldürülen Wilhelm Gustloff'un adını alan **Gustloff Gemisi**; 1937 yılında Nasyonal Sosyalist Parti'sinin tatil örgütü olan **Sevinç Yoluyla Güç**⁶ derneği için inşa edilmiştir. Tatil gezi gemisi olan Gustloff gemisi 2. Dünya Şavaşı başlayınca hastane gemisine dönüştürülür. **Alman İmparatorluğu**'nun Doğu eyaletlerinden kaçan on binlerce mülteciyle 30 Ocak 1945 gecesini Gotenhafen'dan yola çıkar. Kapasitesinin üzerinde yolcusu olan gemide bine yakın askeri görevli de vardır. Wilhelm Gustloff gemisi bir Rus denizaltısı tarafından torpillenerek batırılır. Titanik'ten sonra tüm zamanların en büyük deniz faciası olarak anılan Gustloff'un batışını Grass tüm ayrıntısıyla işlemiştir. Bu faciadan ancak bine yakın kişi kurtarılmıştır. Gemi batarken sağ olarak kurtarılan sekiz aylık gebe **Ursula (Tulla) Pokriefke**, facianın yaşandığı gece başka bir gemide Romanın anlatıcısı olan oğlu **Paul Pokriefke**'yi Dünyaya getirir. Grass, Tulla'nın gerçekten gemi batarken kurtarıldığını ve bir çocuk dünyaya getirdiğini son kitabı olan Soğanı Soyarken de belirtir.⁷ Paul, mesleğinde çok başarılı sayılmayan bir gazetecidir. **Gabi** adında bir öğretmenle evliliği yedi yıldan sonra boşanmayla sonuçlanmıştır. Paul'ün bu evliliğinden **Konrad (Konny)** adında bir oğlu vardır fakat ona hiçbir şekilde babalık yapmayı başaramamıştır. Konrad, annesi ve babasının boşanmalarından sonra büyükannesi Tulla'nın yanında yaşamaya başlar. Tulla'nın da yardımıyla Konrad batan Gustloff gemisi

⁶ **Sevinç Yoluyla Güç**: Alman Nazi Partisi Propaganda Derneğinin adı.

⁷ Günter Grass, *Beim Häuten Der Zwiebel*, Seidl Verlag, Göttingen, 2006, (ss. 42-43).

hakkında internet sitesinde belgeler yayınlar. Konrad Nazi iktidarının liderlerine yakınlaşırken aşırı radikal sağa da ilgi duyar. David Frankfurter'in 1936 yılında Wilhelm Gustloff'u öldürerek işlemiş olduğu cinayete paralel işlenen başka bir cinayette, Paul'ün oğlu Konrad'ın internette kendini David olarak tanıtan bir gençle çekişmesidir. Çekişmenin sonu Konrad'ın David'i öldürmesi ile son bulur.

Görüldüğü gibi kurmaca bile olsa **tarih tekerrür etmiştir**. Almanya'nın yakın tarihinde yaşanmış bir olay yazar tarafından büyük bir ustalıkla kurgulanmıştır. Hırsların özellikle savaşların, önüne geçilemez çıkar çatışmalarının gözler önüne serildiği bir yapıttır Yengeç Yürüyüşü. Ayrıca Nazi dönemindeki Almanlar'ın suçlu olmalarının yanında, kurban da olduklarını insanların acılarıyla ve çaresizlikleriyle anlatılmaktadır. On milyonu aşkın insan Almanya'nın yitirmiş olduğu topraklardan, Almanya'nın doğudaki eyaletlerinden, sürülmüşler ve göçmeye zorlanmışlardır. Bu olay Batı Almanya'da yok sayılmıştır, Doğuda ise hiç gündeme getirilmemiştir. Hem doğuda hem de Batı'da bu gemi faciasıyla ilgili pek bir şey bilinmemektedir. Hatta cinayetin neden işlendiğini, kimin işlediğini, Gustloff'un kim olduğunu bile bilen çok azdı. Yazar bu olayı anlatıcı Paul'ün anlatımıyla şu şekilde doğrular:

*Ama istemiyordum bunu. Hiç kimse duymak istemiyordu
bu hikâyeyi, ne Batı'dakiler ne de Doğu'dakiler. Gustloff
da, lanet olası hikâyesi de on yıllar boyunca tabuydu adeta,
Almanların Almanya'sında. Yine de Anne el altından
yolladığı mektuplarla kulağımı doldurmaktan vazgeçmedi.
Y.Y.s. 36 –37.*

Tulla Pokriefke, oğlu Paul'a hikâyeyi yazması konusunda sürekli ısrar eder. Hatta anne bu ısrarını oğluna gönderdiği mektuplarda bile sürdürmektedir. Tulla bu hikâyenin yazılması için her fırsatı değerlendirmektedir. Nuvel'in ben anlatıcısı Paul Pokriefke, örnekte görüldüğü gibi bu durumdan pek hoşnut değildir. 'Ama istemiyordum bunu. Hiç kimse duymak istemiyordu bu hikâyeyi', cümlesinden de çok açık bir şekilde onun isteksizliği anlaşılmaktadır.

Doğru, uygun sözcükleri arıyorum. Ama beni zorlayan o değil, Anne. Ve sırf Anne'nin hatırına ihtiyar bu işe burnunu sokuyor, beni zorlasın diye onu da zorlayan Anne, sanki bütün bunlar yalnızca baskı altında yazılabilirmiş gibi, sanki Anne olmadan hiçbir şey kağıda geçirilemezmiş gibi. Y.Y. s.113.

Anne, Tulla Pokriefke, olayın geçtiği zaman içindeki tüm yaşananların birincil kaynağı ve şahididir. Çünkü Tulla faciayı birebir yaşamış, ve olayların büyük bir bölümünü hatırlayıp aktarabilen bir kişidir. Gemi batarken kurtulup hayatta kalmayı başaran Tulla, yaşamı boyunca bu hatıralarını anlatır, hatta sürekli tekrarlardan bıkmaz. Amacı oğlunun bu olayı yazmasını sağlamak ve bir gün tüm dünyanın bu konudan haberdar olduğunu görmektir. Örnekten de anlaşıldığı gibi, anne olmadan hiçbir şeyin kağıda geçirilemez olduğu apaçık ortadadır.

" Peki neden şimdi ?" dedi 'biri'; bu konuşan ben değilim. Şimdi; çünkü annem bana durmadan... Çünkü ben o zamanki gibi, çığlık suyun üzerine yayıldığında bağırdığım gibi bağırmak istemiştim, ama becerememiştim... Çünkü hakikat, üç satırı geçmez... Çünkü ancak şimdi... Y.Y. s.9

Alıntıdan da anlaşıldığı gibi kitabın daha ilk cümlesinde 'Peki neden şimdi?' Sorusuyla karşılaşmaktayız. Nuvelin anlatıcısı Paul hayatı boyunca Gustloff ve hikâyesinden kurtulamamıştır. Zaten yıllarca hiç anımsanmayan, tabulaşan bir hikâyedir bu, şimdi nereden çıkmıştı anlatma zorunluluğu? Anlatıcı kanımızca gönülsüzlüğünü ancak böyle bir soru yönelterek ifade edebilirdi. Bu soru yazar tarafından anlatıcıya bilinçli bir şekilde sordurulmuştur. Çünkü yazarın dikkat çekmek istediği noktalardan biri de zaten sümen altına itilmiş yıllarca işlenmemiş bir konunun aydınlatılmasıdır.

Henüz kim olduğu belli olmayan bir ses, ben anlatıcıya soru sorar. Yengeç Yürüyüşünü okuyunca bu soru, neden tabu olanın şimdi gündeme geldiğinin, yıllarca bekledikten sonra neden şimdi açıklanmasındaki sebebin sorgulanmasıdır. Sonrasında "Bu konuşan ben değilim" ifadesiyle devam eder. Arkasından dört kez 'çünkü' açıklamalarıyla okuyucu düşünmeye sevk edilir. Bu konuşan biri şüphesiz ki yazarın kendisidir.

*Şimdi, bütün dünyanın unuttuğu, yo, unuttuğu değil,
aklından çıkarıp attığı, ama birdenbire internet kanalıyla
yeniden gündeme gelen kazazede geminin en sonunda...
Y.Y. s. 136.*

Bu görev de yazar tarafından anlatıcı Paul'a dayatılmıştır. Zaten Nuvelin olay örgüsü bu konu etrafında kurgulanmıştır. Olayı bütün dünyanın unutmuş olması zaten baştan sona nuvelde vurgulanan temel sorunlardan biridir.

1.1. Olayların kurgulanışı

Günter Grass nuvelinde, doğu Almanya'dan göçe zorlanan mültecilerin tarihsel gerçeğini işlerken, aynı zamanda gemi faciasından kurtulan Tulla Pokriefke'nin öyküsünü de beraberinde kurgular. Kitap dokuz bölümden oluşmuştur, Hikâyenin merkezinde Gustloff gemisinin batışı vardır, ancak yaşanmış tarihi gerçekten yola çıkılarak **Wilhelm Gustloff**, **David Frankfurter** ve **Alexander Marinesko**'nun yaşamöykülerinin yanında, Tulla'nın kurmaca yaşamı da anlatılmaktadır. Yengeç Yürüyüşü gerçek ve kurmaca olmak üzere iki ayrı zemin üzerine kurgulanmıştır İlki tamamen yaşanmış gerçek bir olay ve gerçek kahramanların öyküsüdür. Nazi Partisinin İsviçre örgüt lideri Wilhelm Gustloff 4. Şubat 1936 günü, yahudi bir tıp öğrencisi olan David Frankfurter tarafından öldürülür. Cinayete kurban giden Gustloff Hitler'in partisi tarafından 'Şehit' olarak lanse edilir. Böylece tarihsel bir tabudan tehlikeli bir efsane yaratılmıştır. Gustloff'un öldürülmesinden bir yıl sonra Nasyonal Sosyalist Partisi'ne bağlı **Sevinç Yoluyla Güç** derneğinin gemisine "Wilhelm Gustloff"

adı verilir. Üçüncü Reich⁸ 'taki işçi ve memurlar, ödül olarak Sevinç Yoluyla Güç Derneğinin propagandasını yapmak için tatil gezilerine çıkmaktadırlar. Bu geziler Baltık Denizi ve Kuzey Denizi kıyılarına yapılır. Wilhelm Gustloff Gemisi, bu şekilde hizmet verdikten birkaç yıl sonra İkinci Dünya Şavaşı başlayınca savaş gemisine dönüştürülür. Alman İmparatorluğu'nun Doğu eyaletlerinden, Rus ordularından kaçan mültecilerin, askeri personelin de içinde bulunduğu gemi, taşıma kapasitesinin çok üzerinde yükü Gotenhafen'dan yola çıkar.

Rıhtımda neler olduğunu da biliyordu Anne: "Herkes itişip kakışıyordu, bi karmaşadır gidiyordu. İlk bakışta, merdivenden yukarı çıkan herkesi düzgünce kaydetmişlerdi, ama sonra kağıtları bitti..." Böylece yolcu sayısı, sonsuza kadar belirsiz kalacaktı. Ama satıların ne anlamı var? Sayılar hiçbir zaman doğru değildir. Ne de olsa sonunda tahminde bulunmak zorunda kalırsı. Altı bin altı yüz kişi kaydedilmişti, bunlardan beş bin tanesi mülteciydi. Ancak 28 Ocak'tan sonra başkaları da bindi gemiye, bunlar artık sayılmıyordu. Sayılmayanlar, adları bilinmeyenler iki bin kişimiydi üç bin kişi mi ? ... Y.Y.s. 119

Bu gemi faciasının ciddiyetini, acılar içinde okyanusun derinliklerinde hayatlarını kaybeden binlerce insanın sayısından anlamak zor olmasa gerek. Geminin aşırı yüklenmesi facianın ayrı bir boyutu olarak zihinlerde soru işareti oluşturmaktadır. Bu konuda Tulla'nın daha birçok söylemi bize fikir vermektedir.

En sonunda, gemi tıka basa dolunca, gemiye alınan yaralılar ve son bir grup görevli kadın boş kabin kalmadığı ve bütün salonlarda yatakhaneye çevrildiği için suyu

⁸Üçüncü Reich: Hitler Dönemi'nin Almanya'sı için kullanılan bir sözdür. 3.İmparatorluk anlamına gelmektedir.

boşaltılan yüzme havuzuna yerleştirilmişler, yani su seviyesinin altında kalan E-güvertesine. Y.Y. s.119

Binlerce mültecinin, çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşan yolcusuyla Wilhelm Gustloff Gemisi 30 Ocak 1945 günü, komutan Alexander Marinesko'nun emriyle, **Sovyet Kızıl Bayrak Filosu**'na bağlı bir Rus denizaltısı tarafından torpillenerek batırılmıştır. Gemi zaten dış görünüşüyle açık bir hedeftir. Bir mülteci gemisi olduğuna dair hiçbir işaret yoktur. Ayrıca griye boyanmış ve silahlandırılmıştır.

Böylece kaptan köşkünde gerginlik oluştu, ancak geminin tanımlanması güç yükünün sorumluluğunu da paylaşıyorlardı: Gemi hem askeri birlikleri naklediyordu kk ve hastane gemisiydi. Savaşa uygun biçimde griye boyanmış gövdesiyle Gustloff, muğlak bir hedef oluşturuyordu... Y.Y. s. 126

İkincisi ise kurgunun da başladığı Tulla'nın yaşamöyküsüdür. Tulla'yı Grass okuyucuları **Kedi ile Fare** (Katz und Maus), **Köpek yılları** (Hundejahre) ve **Dişi Fare** (Die Rättin), yapıtlarında tanırlar. Grass, Yengeç Yürüyüşü Nuvelin de sadece geçmiş ile geleceği değil (Vergangenes und Gegenwärtiges) aynı zamanda kurmaca ile gerçekçiliği de (Fiktion und Realität) ustaca birbirine bağlamaktadır. Grass romanlarında özellikle gerçekçiliğiyle tanınır. Frank Raymund Richter'e göre Teneke Trampet Grass'ın deyimiyle gerçekçi bir romandır.⁹ Yengeç Yürüyüşü nuvel özelliklerinin yanında geçmişle geleceğin, kurmacayla gerçekçiliğin bir arada harmanlandığı farklı bir yapıttır. Tulla'nın öyküsü yazarın deyimiyle karnı burnunda bir halde bindiği gemiden tek eskort gemisine geçip kurtulmasıyla başlar. Kurtarıldığı gemide dünyaya getirdiği oğlu Paul kitabın anlatıcısı olarak karşımıza çıkar. Almanya'da daha önce tartışmaya

⁹FrankRaymund Richter, *Günter Grass, Die Vergangenheitsbewältigung in der Danzig Triologie*, Bouvier verlg., Band 244, Bonn, 1979, (s.129).

açılmamış bu konuyu Tulla ancak elli yaşına geldiğinde olayları kendi bakış açısından anlatır. Paul daha önce Annesi Tulla'nın tüm uyarılarına, ısrarlarına rağmen Gustloff'un hikâyesini yazmak istemez. Fakat bir gün internette radikal sağın konuyla ilgili açıklamalarını görür ve raporunu yazmaya karar verir.

Ama ben kilit altında tutmayı sürdürdüm. Baskılara direndim. Serbest yazar olarak çalışıp doğa dergilerine organik sebze üretimi ve Almanya'daki ormanlarda çevre zararları konusunda uzun makaleler yazdığım ve Auschwitz'e son teması üzerine günah çıkartma babında yazılar hazırladığım yıllar boyunca, hangi koşullar altında doğduğum konusuna ilişmemeyi başardım; ta ki 1996 Ocak ayının sonunda aşırı sağ görüşlü Stormfront'un web sayfasına girene kadar; çok geçmeden Gustloff'la ilgili linkleride izledim ve www.blutzeuge.de sitesinde Schwerin Dostları ile tanıştım. Y.Y.s.37

Anlatıcı Paul, kişisel tarihiyle birlikte Alman tarihinin üstü örtülmüş sayfalarını açıklığa kavuştururken bir yengeç gibi yürüyeceğini ifade etmektedir. Yengeç yürüyüşünü bir metafor olarak kullanan Grass Alman tarihiyle Nasyonal Sosyalist Partisinin bir kesitini böyle bir anlatımla aktarmaktadır. Eseri baştan sona incelediğimizde kronolojik bir anlatım şeklinin olmadığını görüyoruz. Grass'ın **Yengeç Yürüyüşü** nuvelinde, diğer eserlerine kıyasla farklı anlatım teknikleri kullanması dikkat çekicidir. **Danzig Üçlemesi**'nde kullandığı kronolojik anlatım şeklini bu nuvelinde göremiyoruz. Yapıt baştan sona zamanın ve olayların birbirine geçtiği bir düzensizlik içinde kaleme alınmıştır. Örneğin geçmişteki olaylar, sırasıyla anlatılmaktayken birdenbire gelecekte bir olayla bilgi vermeye devam edilir ya da tam tersi, gelecekte geçmişe dönülür. Yazar, anlatıcıyı sürekli geçmişle gelecek arasında adeta zig zag çizdirir. Böylece okuyucu hikâye hakkında daha çok bilgi sahibi olur. Kurmaca gerçeğe, gerçek tarihsel olaylar hakkında anlatılanlar 1895 ile 2002 yılları arasındaki süreci kapsamaktadır.

...Ama işe nasıl girişmem gerektiğini henüz bilemiyorum: Bana öğretildiği gibi önce birinin, araksından ötekinin özgeçmişini mi dökeyim ortaya, yoksa zamanın içinde yan yan ve çaprazlama mı, hani şu, geri gidermiş gibi yaparken bacaklarını yana doğru açarak oldukça hızla öne doğru yol alan yengeçler gibi mi ilerlemeliyim... Y.Y. s.11

Grass'ın bu yapıtta özellikle kullandığı bir tekniktir 'Bir yengeç gibi yürümek'.

Gemiyi, hava saldırıları sayılmazsa, bir dereceye kadar güvenlikte olduğu yerde bırakıp Yengeç Yürüyüşüyle kendi kişisel talihsizliğime dönüyorum şimdi. Y.Y. s.100

Anlatıcı Paul gemi faciası ile ilgili bilgiler verirken birden konuyu değiştirir. Geminin batış anını anlatmakta olan anlatıcı örnekten de anladığımız gibi hava saldırılarının yapıldığı anda konuyu değiştirmiştir. Gemiyi güvenlikte bırakmış olması henüz batmaya başlamamış olduğu fikrini verir bize. Paul'un hayatı batmakta olan Gustloff gemisi kadar talihsizliklerle doludur kendince. Bunu dile getirir ve gemiyi anlatmayı bıraktığı yerden yengeç yürüyüşü tekniğini kullanarak kendi yaşantısını anlatmak için adeta bir geri dönüş yapar.

Günter Grass daha önce de **Leitmotiv**¹⁰ olarak hayvanları kullanmıştır. "Dişi Fare" (Rättin), "Pisi balığı" (Der Butt) Kurbağa güncesi (Unkenrufen) gibi eserlerinden hayvan motiflerini tanıyoruz Grass'ın hayvanları kullanımı Köpek Yılları, Kedi ile Fare, Bir Salyangozun hatıra defterinden adlı romanlarında da devam etmiştir. Gerçek bir yengeç olmasa da **Yengeç Yürüyüşü** nuvelinde böyle bir kullanım görülmektedir. Arnold'a göre, Grass'ın hayvanlarının mecâzi

¹⁰**Leitmotiv**: Bir Müzik ya da opera parçasında tekrar eden bir düşünce, bir duygu ya da hatırlatmata yarayan bir Motif ya da tema. Edebiyatta da tekrarlanan bir ifadenin kalıbıdır.

yada sembolik anlamları yoktur¹¹. Ancak yazarın, kullandığı hayvan motiflerine tam olarak bir anlam yüklediğini söylemek de doğru olmasa gerek. Bu yapıtta yazar yengeç gibi yürüme sanatını anlatıcının, anlatım tekniğindeki hareketlerine gizlemiştir. Bazen yana bazen öne doğru hızlı yengeç hareketleri, mecazi olarak anlatıcı Paul'ün sürekli gitgellerle, bir geçmişten bir gelecekte bir şimdiki zamandan düzensiz bir şekilde olan anlatım tarzını simgeler. Anlatıcı anlatımlarıyla bir yandan yengeç gibi yan yürürken, hikâyede bir yandan geri dönüşler yapılır bir yandan da hikâye ilerlemeye devam eder. Yani geri dönüşlere rağmen gelecekte haber verir.

Bu tekniği Grass Yengeç Yürüyüşü nuvell'inin anlatımında kullanmıştır. Böylece nuvelin odak noktasında bu anlatım şekli vardır. Yazar, nuvelin ilerlemesinde kurguladığı olayları belli bir kronolojik sıra içinde anlatmaz. Bu düzensiz anlatım postmodern romanın bir parçasıdır. Yengeç Yürüyüşü nuvelinin tamamen bir postmodern eser olduğunu söylememekle beraber kitabın bu türün özelliklerini taşıdığını incelemelerimiz sonucu görmekteyiz. Bu konu daha sonra değineceğimiz postmodern roman bölümünde ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Wilhelm Gustloff gemisi de yine Grass'ın sıkça kullandığı bir leitmotiv olarak simgelenmektedir. Aynı zamanda Gustloff'un batışıyla Alman Reich'inin batışının işaret edilmesi de bir **Leitmotiv** örneğidir. Gustloff gemisi adını tarihsel bir kişilikten aldığı yine yazarın kullanmış olduğu çift yönlü bir semboldür.

Sürekli "İhtiyar" olarak ortaya çıkan sözde kişi Grass'tan başkası değildir. Yaşananları kendisi gibi elli yaşında olan gazeteci Paul Pokriefke'ye anlattırması Grass'ın anlatıcı bilinçli seçtiği bir anlatıcı modelidir.

Paul'ün anlattıklarına paralel olarak Gustloff'un bitmek bilmeyen batışı kurguya dâhil edilir. Gustloff'un öldürülmesi ilk batışı, gemiye adının verilmesi ve Gustloff gemisinin de torpillenerek batırılışı ikinci bir batış hikâyesidir.

İşte yine ortaya çıktı, şu kahrolası gün. Tarih, daha doğrusu biz Almanların karıştırdığı şu halt, tıkanmış bir

¹¹ Heinz Ludwig Arnold, *Text – Kritik, Günter Grass Zeitschrift Für Literatur*, Yay., Richard Boorberg, 6. Bs., 1988, (s.77).

klozet [...] Nasıl da yapışıyor bana, üzerimden çıkmıyor. Lise öğrencisiyken, üniversitedeyken ya da gazetede redaktör olarak çalışırken ya da evlendikten sonra olsun, dostlarım, iş arkadaşlarımla birlikte ya da aile arasında doğum günümü kutlamaya hiçbir zaman yanaşmadım, ama bunun bana ne zararı oldu ki. Ayın otuzunun üç kez lanetlenmiş öneminin böyle bir kutlama sırasında benim üstüme kalacağından korktum hep... Y.Y. S.131

Bu unutulmaya yüz tutmuş hiç hatırlanmak istenmeyen olayın yaşandığı tarih yine gündemdedir. Anlatıcı Paul ne kadar çabalasa da kurtulamaz bu hikâyeden. Bu hikâye hayatının her karesinde karşısına çıkmakta ve Paul'ü huzursuz etmektedir. Paul, bu geçmişten geleceğe taşımak zorunda olduğu hikâyede ki üç kez lanetlenmiş ayın otuzuyla; 30 Ocak 1945 günü Wilhelm Gustloff Gemisinin batışı ve tam batma esnasındaki kendi doğumuyla ilgili gerçeğe, Hitler'in Nazi Partisinin kuruluşunun tarihine işaret etmektedir. Görüldüğü gibi olaylar iç içe gelişmektedir olayların akışında bir devamlılık söz konusudur. Yaşananlar Gustloff gemisinin etrafında gerçekçi, tarihsel, ve politik olarak büyük bir ustalıkla kurgulanmıştır. Her şey yengeç yürüyüşüyle anlatılır yani, zorlu hareketlerle geri dönüşler vardır anlatımda. Esas konu Yıllarca, bir kaç jenerasyon bastırılmıştır, sessiz kalınmıştır. Nuvelin esas konusu budur aslında, Gustloff gemisinin batışı ise yazar tarafından zaten bildiği ve ele aldığı bir konudur. Ayrıca yazar farklı kaynaklardan da bilgi edinmiştir. Gemi faciasından kurtulanlar, gezi arşivleri, gazete kütüphaneleri gibi kaynaklardan geminin batış öyküsünü biliyoruz. Yengeç Yürüyüşü nuvelindeki olayların doruk noktasında ise Wilhelm Gustloff gemisinin batışı ve mültecilerin yaşadıkları dramın dışında dikkat çeken bir başka konu da Grass'ın olayları kurgulayış biçimidir. Anlatımdaki farklılıkla Wilhelm Gustloff'un batışı iki kez vurgulanmaktadır ilk önce gerçekte sonra da kurguda.

Paul Gabi'den ayrıldıktan sonra oğlu Konrad, Tulla'nın yanına Schwerin'e taşınır. Okulda Wilhelm Gustloff'la ilgili bir seminer alır. Babaanne Tulla'nın yardımlarıyla, batan geminin görüntülerini, bilgilerini internette yer verir. Bu

arada Konrad bir yandan Nazi iktidarının liderlerine yakalaşırken bir yandan da aşırı radikal sağa sempati duymaya başlar.1936 da işlenen cinayete paralel internette kendini David olarak tanıştırmış ola bir gençle atışmaya başlarlar.

Konrad, Tulla'nın ikinci şansıdır. Oğluna yazmayı ikna edemediği hikâyesiyle ilgili gerçekleri açıklama görevini torununa vermiştir. Gerekli malzemelerle bilgisayarı da Tulla temin etmiştir. Böylece yazar üçüncü jenerasyondan olan Konrad'ı devreye sokar. Konrad babasından farklı olarak şiddetli bir şekilde sağ görüşlülere ve Nazilere sempati duymaya başlamıştır. Wilhelm Gustloff ve batışı hikâyesiyle ilgilenmeyi de kendine görev edinmiştir.Yetenekli bir bilgisayar kullanıcısıdır ve Nazilerin sayfası olan www.blutzeuge.de sayfasının daimi ziyaretçisi olur.

1.2. Çerçeve Anlatı

Günter Grass'ın incelemekte olduğumuz eseri Yengeç Yürüyüşü tür olarak bir nuveldir. Nuvelin genel adı 'Öykü'dür, yazınsal ve bağımsız bir türe nuvel denmektedir. Nuvelin ilk çıkış noktası İtalya'da Rönesans dönemindedir. 18.yüzyılın yaygın türlerinden olan fabel ve masal döneminin 'gerçekçilik' (Realizm) akımına uygun düşmeyip 19. yüzyılın taleplerini yansıtmamaya başladığı için bu iki yazın türü yerine nuvel geçmiştir.

İtalyan edebiyatında Bocaccio'nun geliştirdiği bir düzyazı, kısa bir öykü biçimidir. Decameron (1471) bu tür öykülerin toplanmasından oluşmuştur. Bocaccio'nun Decameron'daki Falken (Şahin) nuvel açısından tanımlamada bulunur. Falken Heyse'ye göre Bocaccio'nun nuvelindeki tüm ayrıntıları birbirine bağlayan ve kendi içinde kapalı bir bütünlük oluşturan, böylece olayı öyküden ayrıştıran bir merkez motiftir.¹² Nuvel tek bir olay üzerinde yoğunlaşır, bunu rastlantıyla aktarıyormuş izlenimi verir. Olayda beklenmedik dönüm noktası bulunur.

¹²Dieter Gutzen, *Yazınbilime Giriş*, (Çeviri: M.Rıdvan Tatlıcı –Şener Bağ), Atatürk Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi yayınları, Erzurum, 1988 (ss.42 ,43).

1.3. Olayda Görülen Nuvel Özellikleri

Alman edebiyatında ise Goethe bu türün en etkin uygulayıcılarından olmuştur. Goethe'ye göre nuvel "Unerhörte Begebenheit" yani duyulmamış bir olay olarak tanımlanmıştır¹¹. Bu tanıma göre nuvel duyulmamış anlatan, yeni ve eşsiz olan bir türdür. Yengeç yürüyüşü kitabının daha ilk sayfasında türünün nuvel olduğu belirtilmiştir. Yengeç Yürüyüşü tür olarak günümüzde pek tercih edilmeyen bir anlatım şekli olan nuveldir. Kısa bir anlatım şekli olan nuvelin özellikleri, yaklaşık 200 sayfalık Yengeç Yürüyüşünde hemen hemen eksiksiz karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi duyulmamış bir olayın anlatılmakta olduğu Gustloff'un hikâyesi başlı başına nuvelin bir özelliğidir. Ayrıca nuvelde sık sık Leitmotiv örnekleriyle de karşılaşmaktayız.

Nuvelde okur doğrudan, yaşanan olayın içine alınır, genellikle de bu olay çerçeve anlatının bir parçasıdır. Yengeç Yürüyüşünde, yazarın sürekli birinden diğerine atladığı üç farklı çerçeve anlatı vardır. Esas öykü 1936 Yılında David Frankfurter'in, Wilhelm Gustloff'u öldürerek işlediği cinayetle Gustloff gemisinin batışının anlatılmasıdır. Bu öykünün etrafında kurgulanmış olan çerçeve anlatının ilki; Ben – anlatıcı Paul ile ihtiyar olarak tanıdığımız işverenle, (Grass'ın gizli egosu olarak ta tanımlanabilir) olan dialoglarının geçtiği bölümlerdir. İkincisi ise, anlatıcı Paul'ün facia gecesini doğumundan itibaren anlatılan; anne Tulla, oğlu Konrad, ve eski karısı Gabi'yi de kapsayan yaşam hikayesinin işlenmesidir. Üçüncü çerçeve anlatı ise **tarihin tekerrür ettiği** ve Konrad'ın işlediği cinayettir.

Raporunun iyi bir novella malzemesi olduğunu söylüyor patronum. Hiç de umrumda olmayan bir edebi değerlendirme bu. Y.Y.s.139

Yazar, Anlatıcı Paul'ün sürekli ensesinde olan bir gölgedir adeta. Grass Yengeç Yürüyüşü'nün türünün bir nuvel olduğunu anlatıcıya söyletme gereğini duyar.

Yengeç Yürüyüşü'nü yakından incelediğimizde klasik nuvel özelliklerine sahip olduğunu görürüz. Eserin tamamı 9 bölümden oluşmaktadır. Yengeç Yürüyüşünde görülen önemli nuvel özelliklerinden bazıları ise, sürekli artan gerilimle gelişen olaylardır. Buna örnek olarak Frankfurter'in Gustloff'u öldürmesi olayını verebiliriz. Olayların çözümlendiği doruk noktasında Gustloff gemisinin batışı ile yaşanan facia vardır. Olayların yavaş yavaş düşüşe geçmesiyle anlık yavaşlamaların görüldüğü nokta, Konrad'ın Yahudi sanarak Wolfgang Stremplin'i öldürdüğü sahnedir. Aynı zamanda bu düşüş Alman Reich'ının düşüşünün sembolize edilmiştir. Nuvelin en belirgin özelliklerinden olan bu; olayların gelişerek artması, doruk noktasına ulaşması ve de düşüşe geçerek sona ermesi örneğini anlatıcının ağzından şu şekilde öğreniyoruz:

Granite oyulmuşçasına duruyor orada. Her şeyin başladığı, ölümcül bir hızla geliştiği, doruk noktasına ulaştığı ve sona erdiği o lanet olası tarih. Y.Y. s. 14.

Baştan beri olayın sürekliliğini sağlayan figürlerden Paul'un oğlu Konrad Wilhelm Gustloff'un rolüne bürünürken, Wolfgang Stremplin ise Yahudi David Frankfurter'in yerini alarak olayın akışındaki gerilimi artırmaktadır. Bu gerilim nuvelin 5. bölümünde dikkat çekici bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. 5. bölümde olaylar geminin batışının anlatımıyla doruk noktasına ulaşır. Bu bölümde Gustloffun batışını anlatan bir filmin çekilmiş olduğundan bahsedilir, (Nacht fiel über Gotenhafen 1957) "Gotenhafen'in üzerine gece iner." 6. bölüme ise aralarında bir paralellik görülen 1936 yılında Gustloff'un öldürülmesi ile de Wolfgang Stremplin'in öldürülmesi olayı damgasını vurmuştur. Hemen ardından 7. bölümde de Konrad'ın Wolfgang'ı dehşetle öldürmesi anlatılır. Konrad'ın işlemiş olduğu cinayet tarihte yaşanmış olan cinayetin tersine çevrilmiştir. Bu sefer kişiler değişir ve Gustloff Frankfurter'i öldürür. Goethe'nin nuvel özelliklerinden saydığı; duyulmamış olay, Yengeç Yürüyüşünün de konusudur. Boccaccio'nun sembol olarak kullandığı (Dingsymbol), Grass'ın anlatımında Wilhelm Gustloff gemisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada Gustloff

gemisinin bir **Dingsymbol** olarak karşımıza çıkması, nesnelerin sembol olarak kullanımına güzel bir örnek oluşturur.

2. POSTMODERN ROMAN ETKİLERİ

Bu çalışmada Yengeç Yürüyüşü nuvelinin kurgusunu irdelerken, yazarın alışlagelmiş roman tekniğinin dışında bir çalışma ile karşılaşmaktayız. Grass'ın **Postmodern** öğeleri romanlarında severek kullandığını biliyoruz. Gögebakan, Yengeç Yürüyüşü'nün postmodern yapısının olduğu konusunda görüş bildirmektedir.¹³ Bu nedenle "Postmodernizm'e" değinmek yerinde olacaktır. Postmodern anlatı konusuna değinirken, öncelikle sanatsal kategorideki gelişmelerle açıklanmış olan "Postmodernizm", Yıldız Ecevit'e göre insan yaşamının, kültürünün her alanını kapsamına alan bir gelişmedir. Ekonomi, tarih, teoloji, psikiyatri, etnoloji, sosyoloji, pedagoji, coğrafya, dilbilim ve başta mimarlık olmak üzere tüm sanat dalları, yüzyılın postmodern tanımında dile getirilmeye çalışılan yaşam durumunun etkisi altındadır.¹⁴ Bu bağlamda modern edebiyatın postmodern izler taşıması hiç kuşkusuz olağan görünüyor. Bu olgu matematik, bilim sanat derken edebiyatın da dengelerini alt üst etmeyi başarmıştır. Yapılmış olan tanımlar ele alındığında, metnin iç dolaşıklığını postmodernin özelliği olarak görmekteyiz.

Bu durumda postmodern öğeleri Grass'ın Yengeç Yürüyüşü adlı yapıtında saptamaya çalışırsak; ilk ele alacağımız öğe "Çoğulculuk"¹⁵ olmalıdır. **Çoğulculuk**, Yengeç Yürüyüşünde, gerçek ve kurmacanın iç içe olması bağlamında ele alacağımız bir konudur.

Palavra sıralıyordu. Bir Şehit'ten söz ediyordu. Eskiye ait bir sürü laf. Kızılası değil, gülünesi şeyler. Y.Y. s. 11.

¹³Turgut Gögebakan, *Günter Grass'ın Yengeç Yürüyüşü Adlı Yapıtında Gerçeklik ve Kurmaca*, Eser Ofset Matbaacılık, 1. bs., Erzurum,2007, (s.9).

¹⁴Bkz. Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, iletişim yayınları, 2.Bs., İstanbul, 2002, (s. 58).

¹⁵**Çoğulculuk:** Postmodernizmin yaşamda ve sanattaki temel noktasıdır. Bir romanda klasik sanat öğeleri ile modern ya da popüler sanat öğelerinin bir arada bulunması. Başka sanatçıların metinlerinin referans göstermeksizin yapıtlarda kullanılması, özellikle gerçek ve kurmacanın iç içe bulunması ile konu içersindeki karşıtlıkların verilmesi gibi durumlar çoğulculuk ilkesine aittir.

Aynı zamanda şehit ve **Schwerin Dostları** sözcüklerinin belirgin bir şekilde tırnak içersinde ya da italik yazı ile belirtilmiş olması, yine Grass'ın eserlerinde sıkça rastlanılan “Leitmotiv” geleneğinin bir devamıdır.

Değmez, dedim ona. O adamların ikisi de kaçtı, al birini vur ötekine. Kahramanca direnmek nasıl olurmuş diye halkına gösterecekmiş ha – güleyim bari! Cinayetten sonra Yahudilerin durumunda bir gram bile iyileşme olmadı. Tam tersine! Terör yasalaştı. İki buçuk yıl sonra Yahudi Herschel Grünspan Paris'te Alman diplomatı Ernst von Rath'ı vurduğunda Naziler buna Kristallnacht ile yanıt verdi. Bir 'şehit'in daha nazilere ne yararı oldu diye soruyorum kendi kendime. Eh, bir gemiye adı verildi. Y.Y.s.36

Şehitin durumunu anlatırken yazar onu karamsar bir şekilde değil de dalga geçercesine, ciddiye almadan ondan bahseder.

Çok geçmeden, bundan sonra olan her şey – dava da dahil – katil ile kurbanın önüne geçti ve önem kazandı. Kesin meydan okuyuşunun, acılı halkını kışkırtıp ayaklandıracağına inanan İncil'den çıkmışa benzeyen kahramanın karşısına Nasyonal Sosyalist hareketin Şehit'i dikilmişti. Her ikisi de tarih sayfalarına gerçek boyutlarının çok üstünde yazılacaklardı. Katil çok geçmeden unutulup gitti; Anne'de, daha çocukken ve Tulla diye çağrılırken ne cinayetten söz edildiğini duymuştu ne de katilden, duyduğu yalnızca pırıl pırıl parlayan, 'Sevinç Yoluyla Güç' denilen bir dernek adına neşeli insanlarla dolu olarak uzunlu kısıklı deniz yolculukları yapan bir gemiyle ilgili masallardı. Y.Y .s. 34.

David Frankfurter'in Gustloff'u öldürmesinden sonra, işlediği cinayete güya kahramanlık yapmış olan Frankfurter'e karşı Wilhelm Gustloff'da Şehit olarak yüceltilir. Örnekte de görüldüğü gibi her iki kişilik de abartılmıştır. Bunca abartıdan sonra katil unutulur, Gusloff'un şehitliği de 'Sevinç Yoluyla Güç' derneğinin gölgesinde kalır. Tulla'nın çocukluğunda ise katilden de cinayetten de hiç söz edilmemiştir. 'Sevinç Yoluyla Güç' derneği Nasyonal Sosyalist Partisinin propagandasını yapma amacına ulaşmıştır çünkü cinayetin yerine gerçektende geminin yolculukları adeta masallaşmıştır. Anlatının ironik olan yönü ise kahramanlaştırılan Frankfurter'in yerine şehit olarak Gustloff'un dikilmesi ve her ikisinin de tarih sayfalarına gerçek boyutlarının çok üstünde yazılmaları beklentisinin gerçekleşmemesidir.

Postmodern romanda amaç dış dünyadaki toplumu ve onun elemanı olan bireyi, gerçekçi ve nesnelci bir şekilde yansıtmının dışında tutmaktır. Çünkü mutlak gerçeğin yokluğu kanıtlanmıştır. Bu nedenle çağdaş yazarların bireysel ya da toplumsal; her hangi bir şekilde gerçekliği kanıtlama gibi bir kaygıları yoktur. Postmodern felsefenin temelinde bütüncülük ilkesi yatmaktadır. Buna aynı zamanda farklı olan birçok şeyin bir araya gelmesiyle oluşan; çoğulcu (eklektik) yapı, örnek olarak gösterilebilir. Postmodern anlatının özelliklerinden biri de okurların dikkatini kurmaca dünyasına çekmektir. Kurmaca gerçek bu türün oluşumundaki sürecin bir parçası ve sanal bir olgusudur. Postmodern anlatının temelinde, romanın oluşturulmasındaki sürecin ve tarzın okuyucuya hissettirilmesi; okuyucunun da bu sürece dâhil edilmesi esastır.

*Artık onun için çok geçmiş. Bu eksikliğin yerini
doldurmak üzere uydurmamış beni, kazadan sağ çıkanların
listelerini uzun uzun araştırıp ortaya çıkarmış, kayıp bir
eşya gibi. Hiç de göze çarpan biri olmasam da yine de
kaderim önceden belliymiş: Gemi batarken ben doğmuşum.
Y.Y.s.89*

'Kayıp bir eşya gibi' cümlesi Paul'ün yazar tarafından bulunduğunu, uydurulduğunu anlatmaktadır. Paul'ün kaderi de Grass'ın kurguya dâhil ettiği

uydurma bir hikâyedir. Öykünün gerçek yönü ise Gustloff gemisi batarken bir kadının gerçekten bir çocuk dünyaya getirmiş olduğudur. Bu çocuk Grass tarafından Paul Pokriefke olarak adlandırılmıştır. Nuvelin başından sonuna kadar anlatıcının üzerinde yazarın etkilerini görmek mümkündür. Bu anlatım şekli sonuna kadar nuvele hâkimdir. Uyguladığı bu sıra dışı anlatım tekniğiyle yazar sürekli anlatıcıyı adeta bir işveren gibi denetlemektedir. "Bu eksikliğin yerini doldurmak üzere uydurmamış beni, kazadan sağ çıkanların listelerini uzun uzun araştırıp ortaya çıkarmış kayıp bir eşya gibi." Cümlesini biraz açtığımızda, anlatıcının okura kurmaca olduğunu, kendisinin de yazar tarafından uydurulmuş olduğunun mesajını verdiğini görürüz. Bu tespit Yengeç Yürüyüşü nuvelinin Postmodern edebiyatın izlerini taşıdığını göstermektedir. Zaten postmodern romana bakıldığında, metindeki kahramanın yazarı yönlendiren tavrı ile aynı zamanda yazarın anlatıya karışması klasik romanla postmodern romanı ayıran en belirgin özelliklerdendir. Sevinç Ergiydiren'e göre kurmaca – gerçeklik ile gerçekliğin birbirine karıştığı postmodern edebiyatta, esasen anlatının bir kurmaca olduğu okuyucuya sürekli olarak hatırlatılmaktadır.¹⁶ Grass'ın, ben anlatıcı Paul'ün üzerindeki etkileri hissedilir derecede baştan sona göze batar. Hatta nuvelin ben anlatıcısı Paul, yazarın kendisini uydurduğunun farkında olduğunu yukarıdaki alıntıdaki satırlarda ifade etmektedir.

Postmodern yazarların bir metnin olmaza olmazı olarak düşündükleri ironiyi uygulama nedenlerinden biri de doğrudan biri eleştiri yerine dolaylı bir eleştirinin benimsenmiş olmasıdır.¹⁷ Daha önce de değindiğimiz Yengeç Yürüyüşü nuvelini tam olarak bir postmodern yapıt çerçevesine sığdırmak şu aşamada çok olanaklı görünmese de artık modern romanda kullanılan ve daha çok postmodern teknikler olarak algılanan öğelerle de karşılaşmaktayız. Örnek olarak bir metnin modern mi yoksa postmodern mi olduğunu anlayabilmek için İsmet Emre'nin metni okuduktan sonra olayların akılda kalıp kalmadığına bakmak gerektiği tespitini Yengeç Yürüyüşünde uyguladığımızda çok ilginç bir tabloyla karşılaşmaktayız. Şöyle ki, olaylar o kadar karmaşık ve düzensiz bir sırayla anlatılmıştır ki sadece genel hatlarıyla hatırlanabilmektedir. Bu

¹⁶Sevinç Ergiydiren, *Edebiyat Araştırmaları, Edebiyat Eleştirisi üzerine bir deneme*, Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fak., 2001, (s.6).

¹⁷İsmet Emre, *Postmodernizm ve Edebiyat*, Anı Yay., 2.bs., Ankara, 2006, (s.163).

düzensizlik bir sonuca götürür ancak olaylar çok net ve düzenli bir şekilde hatırlanamaz.

2.1. Anlatıcı Yazar İlişkisi - Yabancılaştırma

Postmodern yazınlarda kullanılmakta olan yabancılaştırma (verfremdungseffekt) okura metnin bir kurgu olduğunu sürekli hatırlatmaktadır. Yabancılaştırma, Brecht'in eserlerinin temelini oluşturur. Brecht tiyatrosunun önemli biçim özelliklerinden olan yabancılaştırma Grass'ın da çok kullandığı olgulardandır. Yabancılaştırma olgusu estetik düzlemde 20. yüzyılın en önemli öğelerindedir. Jale Parla'ya göre yabancılaştırmanın iki işlevi vardır: Bir tanesi, gündelik yaşamda yitip giden duyumsamaların sanat yoluyla yeniden kazanımını sağlamak, ikincisi sanat geleneğinin sürekli yenilenmesine hizmet etmektir.¹⁸

Anlamı ve gerçekliği göreceleştirmek, belirsizleştirmek amacıyla kullanılan ve yabancılaştırma estetiğinin gerçek anlamda modernist deneysel biçimciliği ile bütünleşen diğer iki tekniğe ise anlamı gerçeği parçalayıp ondan karmaşık bir doku içinde yüzen bir metin adacıkları üretme ya da onu çarpıtarak groteskleştirme, yabancılaştırma estetiğinin en etkili tekniklerinden biri de gerçek anlam parçacıklarının eğretilme düzlemine taşınması yolu ile oluşturulur.¹⁹

Bu belirtilen yabancılaşma kavramını Yengeç Yürüyüşünde yazarla – anlatıcı arasındaki ilişkide de saptamaktayız. Yazarın anlatı geleneğinde bir muğlâklık vardır. Grass'ın tüm eserlerinde bir anlatıcı-yazar ilişkisi ön plandadır. Yengeç yürüyüşünün anlatı başlangıcı bile, bize anlatıcı ile yazar arasındaki muğlâk ilişkinin var olduğunu kanıtlar.

*Konuşmam hala tutuk. Bahanelerden hoşlanmayan o
'biri' mesleğimi yapmaya zorluyor beni. Y.Y. s.9.*

¹⁸Jale Parla, Don Kişott'tan Bugüne Roman, İletişim Yay., 6.bs., İstanbul, 2005, (s. 46).

¹⁹Bkz. Ecevit; a.g.e.,(s.49.)

Alıntıda görüldüğü gibi anlatıcı – yazar ilişkisi sezilmektedir. Anlatıcı kendini rahat bir şekilde ifade edemez. 'O biri' ile yazar kastedilmekte ve anlatıcı sürekli yazar tarafından yönlendirildiğini ve onun işlediği şeyleri anlatmak zorunda kaldığını dile getirmektedir.

Nuvelin kurmaca figürlerinden olan ben anlatıcı Paul, baştan sona yazar tarafından yönlendirilir, anlatıcının değil genellikle yazarın istedikleri anlatılır. Aşağıda incelediğimiz örnekte ise, anlatıcı Paul'ün oğlu hakkındaki düşüncelerini, onun nasıl oğluna karşı yabancılaştığını aynı zamanda ironik bir şekilde ortaya koyar.

Oğlumun alnından düşüncelerini okumak bana yasaklandığı için geriye ancak babasının karşısında her zamanki gibi içine kapanmış gibi durduğunu ama beni dışlamayan bir tavır içinde olduğunu söylemek kalıyor. Y.Y. s.227.

Görüldüğü gibi anlatıcı oğlu hakkında istediği gibi yorum yapamaz, yazar tarafından bu hakkı sınırlandırılmıştır. Ancak yazarın ona izin verdiği kadarını aktarabilir, örneğin anlatıcı oğlula tamamen yabancılaşmıştır. Ne var ki bu yabancılaşma yazarın istediği yabancılaşmadır. Ecevit, Grass'ın yapıtlarında yabancılaştırma etmenini sıkça kullandığını söyler.²⁰ Yazarın anlatıcı Paul üzerindeki etkisini pekiştirmek açısından alttaki paragraf güzel bir örnek olabilir.

İşte yine iz peşindeyim ihtiyar enseme bindiği için değil daha çok Anne beni hiç rahat bırakmadığı için. Schwerin'deyken her törende boynumda fular, sırtımda mavi gömleğimle kukla gibi zıplamak zorunda kaldığımda... Y.Y. s.36.

²⁰ Yıldız Ecevit, Kurmaca Bir Dünyadan, Gündoğan Yay., 1.bs., Ankara, 1992, (s46).

Burada daha önce de değindiğimiz gibi ihtiyarla ve **mavi gömleği**²¹ ile kukla gibi zıplayan kişiyle anlatılmak istenen yazarın kendisidir. Olayın kurgusu içersinde, anlatıcı Paul'ün annesi Tulla sürekli oğlundan tarihi geçmişlerini kaleme almasını ister; bu konuda oğluna sürekli telkinde bulunur. Tulla ile oğlu Paul arasındaki yabancılaşma sebebi sadece farklı zaman dilimlerini anlatmalarının dışında farklı politik sistemlerin Almanya'sında yaşamış olmalarıdır. Nuvelde işlenen bir başka önemli konu ise doğu ile batı Almanya tarihinde yaşananların gündeme getirilmesidir. Berlin duvarının yıkılmasından sonra doğu ile batının birleşmesi sonucu gelişen olaylar buna dahildir.

"Yok canım!" diye bağıyor, 'annem' diye sahiplenemedi 'Anne' dediğim kişi. Y.Y. s. 14.

Paul, yabancılaşma sonucu annesini sahiplenemez.

İş görüşmesi adını verdiği ve kendisinin ayarladığı buluşmaların birinde işverenim bana şunları söyledi: Aslında Danzig kenti ve çevresiyle yakından ya da uzaktan ilişkili olsun, bu konunun en ufak ayrıntısıyla bile kendisi ilgilenmeliydi. Bu nedenle kendisi dışında hiç kimse gemiyle ilgili hiçbir şeyden ne kısaca nede uzun uzun söz etmemeli, adının nasıl verildiğini, savaş başladıktan sonra hangi amaca hizmet ettiğini, Stolpebank'taki²² sonunu anlatmamalıydı. Köpek Yılları²³ adlı o okkalı kitabın yayınlanmasından hemen sonra bu konu zorla konulmuştu önüne. Bunu tabaka tabaka eşelemek durumunda kalan kişi o olmalıydı – başka kim olacaktı? ... Y.Y. s.88

²¹**Mavi gömlek:** Doğu Almanya'da on dört yaşından yukarı gençlerin giymek zorunda oldukları gömlek.

²² **Stolpebank:** (Polonya dilinde Lawica Slupska) Baltık Denizi'nde Polonya'daki Stolpe (Slupra) Irmağı'nın yakınında derinliği on metreyi bulmayan sığ sular.

²³**Köpek Yılları:** (Hunde Jahre) Günter Grass'ın Danzig Üçlemesini oluşturan eserlerinden biri.

Görüldüğü gibi anlatıcının daha ilk cümlesinde yazarın yönlendirmeleri dikkatimizi çekmektedir. Anlatıcı Paul yazarın fikirlerini bize aktarmaktadır, o sadece aktarmakla görevlendirilmiştir eksik ya da fazla anlatma yetkisi yoktur. Zaten metinden de anlamaktayız ki Grass bu konunun açıklanması konusunda sadece kendini sorumlu tutmaktadır; bunu kendisine bir görev edinmiştir. Grass'ın deyimiyle o bu konuyu tabaka tabaka eşelemeli gün yüzüne çıkarmalıydı.

Grass'ın *Yengeç Yürüyüşü* nuvelinde ele aldığı konularla anlatıcıya olayları anlattırması için yüklediği sorumlulukla sürekli anlatıcının ensesinde olması bizde bu yapıtın özyaşamöyküsel izler taşıdığı kanısını güçlendirmektedir. Gürsel Uyanık'ın özyaşamöyküsel anlatının, yazarın kendi yaşamının ya da yaşamından belirli kesitlerin anlatılması üzerine kurulu olması, konusunda yaptığı tespit, bu kanımızı doğrulamaktadır.²⁴ Romancının kendi yaşamındaki ben'i ile eserlerindeki anlatıcı ben arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu birçok çalışmayla kanıtlanmıştır. Bunun dışında yazarın gerçek yaşamıyla ilgili bilgilerin araştırılarak romandaki anlatıcı ve figürler arasındaki farkların da belirlenmesi gerekmektedir. *Yengeç Yürüyüşü* genel anlamda tam olarak bir özyaşamöyküsü sayılmasa da, yazarın içinde bulunduğu toplumsal olaylar ve siyasi önemi olan konular çerçevesinde yazdığı ortadadır. Bu durumda bir yazarın toplumsal bağlanması, tutum ve ideolojisi, yalnızca yazdıklarıyla değil, çoğu zaman kendisiyle ilgili yazın dışı yaşamöyküsel belgeler yoluyla da incelenebilir.²⁵ Herhangi bir sanat yapıtı incelenirken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de yazarın savunduğu ya da karşı olduğu sosyal, siyasi düşüncelerin yanında ideolojik yönlerinde tespit edilmesidir. *Yengeç Yürüyüşü* nuvelinde dikkat çekici önemli bir özellik de Grass'ın Nazi Partisi Hükümeti zamanını ve Nasyonal Sosyalist ideolojisinin karşısında bir tutum sergilemekte olduğudur.

²⁴Bkz., Gürsel Uyanık, "Sıradışı Özyaşamöyküsel bir anlatı: Max Frisch'in Montauk Adl Romanı", *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 5. sayı 34. haziran 2005, (s.13).

²⁵R.Wellek; A.Warren. *Yazın Kuramı, inceleme – eleştiri*, (Çeviri Salman, Yurdanur; Karantay, Suat) Adam yayınları 1. bs.,İst, 2001. (s.113).

Grass'ın Danzig Üçlemesini oluşturan eserlerinden olan Köpek Yılları romanının en önemli anlatıcısı Amsel'dir. Turgut Gögebakan'a göre Amsel Grass'ın toplumsal gerçeklikleri sorguladığı bir figür olarak görülmektedir.²⁶ Bu örnekten yola çıkarak Yengeç Yürüyüşü'nün en önemli figürü olan Paul'un de toplumsal gerçeklikleri sorguladığını söyleyebiliriz. Yazarın okkalı kitap olarak tanımladığı **Köpek Yılları**, Yengeç Yürüyüşü'nde olduğu gibi içinde bulunduğu döneme eleştirel açıdan bakmaktadır. Grass'ın tüm eserlerinde olduğu gibi Yengeç Yürüyüşü'de bir toplumsal tabloyu gözler önüne sermektedir. Yazar Yengeç Yürüyüşü'nde ele aldığı konunun zorla önüne konulduğunu ileri sürmektedir; bu zorunluluk aynı zamanda anlatıcı Paul ile ortak sorunlarıdır. Yazar kitabın başından sonuna kadar zaman zaman bir 'ihtiyar' olarak anlatıcıya seslenir, onu yönlendirir. Karşılıklı diyalog halindeki konuşmaları ile kimi zaman ' ihtiyar' kimi zaman da 'işveren' sıfatıyla anlatıcıyla iletişim kurar.

Yaşanmış tarihsel bir olay olan Gustloff gemisinin faciası, güncel bir çerçeve anlatımla devam eder. Gustloff'un hikâyesi üç biyografinin 'Wilhelm Gustloff, David Frankfurter, Alexander Marinesko'nun oluşturduğu iç anlatımın yanında (Binnenhandlung) baş figür Paul Pokriefke'nin ve yine üçlü bir biyografiyi tamamlayan Anne Tulla ile oğlu Konrad 'ın oluşturdukları çerçeve anlatı ile kurgulanmıştır. Çerçeve anlatıda ben – anlatıcının okuyucuya olan sözlü anlatımında; nuvelde işlenen olayın kaynağına inilir ve nasıl başlayıp geliştiğini açıklama olanağı bulunur.²⁷

*Şimdi hayatımın dökümünü yapacak olsam, üstesinden
gelemediğim her şey bir geminin batışıyla ilintilendirilecek.
Neden? Çünkü o sıralarda annemin karnı burnundaydı,
Çünkü ben tesadüfen hayattayım. Y.Y. s. 9-10*

²⁶Turgut Gögebakan, *Günter Grass'ın danzig Üçlemesi ve Atilla İlhan'ın Aynanın İçindekiler Roman dizisinde Toplumsal Panorama*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay., Doktor Tezi, Erzurum, 1995, (s.24).

²⁷Mustafa Çolak, *Theodor Storm'un Yaşlılık novellerinde Anlatım Tekniği*: Paul Heyse, Jugenderinnerungen Undbekentnisse, Berlin 1900, (S. 357).

Yukarıda belirttiğimiz gibi, ben – anlatıcı Paul alıntıda olayın nasıl başladığı ile ilgili bilgi verir ve açıklamalarda bulunur. Her şeyin bir Geminin batışıyla ilintilendirilecek olduğunu Paul’ün açıklamasıyla öğreniyoruz. Anne Tulla’nın karnı burnunda hamile olduğunu ve tesadüfen doğmuş olduğunu daha nuvelin ilk sayfalarında haber verir ben – anlatıcı.

Bu kurguda tamamen Paul’ün düşündükleri ve yazdıkları ihtiyarın bakış açısıyla verilmiştir. Yengeç Yürüyüşünde ben – anlatıcı Paul’ün yaşadıklarıyla, Gustloff gemisinin hazin batış hikâyesi zaman sırası olmaksızın adeta bir yengeç yürüyüşünde, düzensiz bir biçimde anlatılmıştır. Yapıttaki olay örgüsü belli bir düzeni izlememektedir, hikâyenin başı, ortası sonu belli değildir yani anlatımda sırasıyla bir düzen yoktur. Yazarın bu yapıttaki amacı, gerçekte yaşanmış tarihsel malzemeye, kendinin kurguladığı malzemelerle oluşturduğu kişiler yoluyla tarihsel, toplumsal ve politik gerçekleri gün yüzüne çıkarmak, onları sorgulamaktır. Bu yolla yazar kendine görev edindiği bir misyonu, içinde bulunduğu dönemdeki kuşakların durumunu irdelemektedir. Bunun için de doğal olarak bir ortağa ihtiyacı vardır ki bu ortak: Ben – anlatıcı Paul’dür. Yazar kurmaca kişileri bilinçli bir şekilde bir araya getirmiştir. Bu kişiler, yaşadıkları döneme ve temsil ettikleri kuşağa özgü davranış ve özelliklerle donatılmışlardır.

Kişilerin kurmaca oldukları zaman zaman anlatıcı ile yazar arasında geçen diyaloglardan anlaşılmaktadır. Yazar kendi uydurmuş olduğu kahramanın üzerinde egemenliğini sınırsızca kullanmakta, her fırsatta kendi gerçekleri doğrultusunda anlatıcının anlatmasına izin vermektedir.

Lafi uzatmamam öğütleniyor, yo, patronum bunda ısrar ediyor. Geminin içindeki ve buz gibi denizdeki binlerce ölümü sözcüklere sığdırmak, Almanca bir requiem²⁸ ya da denizle ilgili bir ölüm dansı sunmak zaten elimden gelmediğinden bununla yetinmeli, sadede gelmeliymişim. Doğumumu kastediyor. Y.Y. s.157.

²⁸**Requiem:** Hristiyan ölümlerin istirahatleri için yapılan dinsel tören. Karl Steuerwald, Almanca – Türkçe sözlük.

Yazar bu sefer de anlatıcının patronu konumunda çıkıyor okuyucunun karşısına. Yazar Grass, lafı uzatmadan nuvelin odak noktasını oluşturan, anlatıcının doğumunun anlatılması konusunda ısrar ediyor. Sürekli anlatının arasına girerek anlatıcı varlığını okuyucuya hissettirir.

Üçlü tamamlanmadı. Hâla bir kişi eksik Onun eylemi, bir şeyi harekete geçirdi, bir çığ etkisi oluşturdu ve durdurulamadı. İsteyerek ya da istemeyerek yapmış olsun, Schwerin'li adamı Nasyonal Sosyalist hareketin Şehit'i ve Odesa'lı genci de Baltık Kızıl bayrak Filosu'nun Kahramanı konumuna getirdiği için sonsuza kadar yargılanacaktır o kişi. Bu arada hevesim iyice körüklendiğinden bu ve buna benzer suçlamaları, internetteki web sitesinde hep şu başlık altında okuyordum: 'Bir Yahudi ateş etti' ...Y.Y. s. 17.

Ben anlatıcı Paul zaman zaman anlatımını kesip hem yazarla diyaloga girer hem de okurlara açıklamalarda bulunur. Bu vermiş olduğumuz örneklerde anlatıcı, okura 'Çok geriye gidelim', 'Üçlü tamamlanmadı, hâlâ bir kişi eksik'; gibi açıklamalar yaparak raporunu sunarken açıklamalarda bulunur. Aşağıdaki örnek bu açıklamamızı doğrular niteliktedir.

Hedefini bulan birkaç kurşunun neleri harekete geçirdiğine bakın: asker adımıyla yürüyen hücum kıtası, onur kıtaları, muhafızlar, çelenk ve flama taşıyanlar, ellerinde meşalelerle üniformalı askerler. Boğuk trampet sesleri eşliğinde Reich ordusu cenaze adımlarıyla geçerken Schwerin'in kederden donup kalmış ya da sırf meraktan itişip kakışan halkı iki yanda duruyordu. Y.Y. s. 39.

Alıntının ilk cümlesinde anlatıcının okura olan seslenişini görmekteyiz. Anlatıcı okurun dikkatini adeta bir noktaya çekmek için, açıklamasını yapmadan önce ‘kurşunun neleri harekete geçirdiğine bakın’ şeklinde bir seslenişte bulunur. Sonrasında da açıklamalarına devam eder. Hücüm kıtasını ve askerlerin durumunun anlatımından sonra, Schwerin’de gerçekleşen Reich ordusunun eşliğindeki ‘Şehit’in’ cenaze törenini betimlenirken halkın iki ayrı durumunun tasviri yapılmıştır. Schwerin halkının bir kısmı kederli bir kısmı ise sadece merakından iki yanda durmaktadır. Burada da bir hiciv sezme olanaklı gibi görünse de aslında sözde şehit’in cenaze töreninin akışının altı eleştirel bir şekilde çizilmekte. Olaylar birbirine bağlantılıdır. Burada yaşanan olayların asıl günah keçisinin David Frankfurter’in olduğu işaret edilmekte. Bu yapılan açıklamalar anlatıcının tamamen Frankfurter’e karşı olumsuz bir tutum sergilediğini gösterir. Anlatıcıya göre David Frankfurter’in Gustloff’u öldürmesi Nazi oluşumunun kine ve kötülüğe yönelmesine iyice bahane olmuş ve körüklemiştir. Bunlar tamamen yazarın Paul’dan anlatmasını istediği açıklamalarıdır. Ortada yazarın özellikle altını çizdiği zincirleme gelişmiş olan bir gerçek vardır. Bu gerçek Frankfurter’in Gustloff’u öldürmüş olmasının ardından Şehit olarak abartılı bir şekilde yüceltilmesidir. Bununla da kalmaz, Şehit’in adının verilmiş olduğu gemi Marinesko tarafından batırılır ve sonunda Odesa’lı Marinesko’ da kahraman ilan edilir. Gereksizce sadece birtakım çıkarlar uğruna işlenmiş bir cinayetin sonuçları da bir o kadar hazindir.

Paul’un deyimiyle bir çığ etkisi oluşturan Frankfurter’in eylemi nazileri cesaretlendirmiş ve özellikle Yahudi düşmanlığının körüklenmesine neden olmuştur.

Bununla birlikte Schwerin Dostları, deliliğin karşı çıkılmaz mantığı gereği, Diewerge’nin bildiğini iddia ettiğinden daha da kesin sözcüklerle diyordu: " O Yahudi olmasaydı, Stolpemünde’nin batısındaki mayınlardan temizlenmiş deniz yolunda, tüm zamanların en büyük gemi kazası asla olmazdı." Y.Y. s. 17- 18.

Anlatıcı, Schwerin Dostlar'ının düşüncelerinin ve yaptıklarının delilik olduğunu söylemekle onların davranışlarını onaylamadığını vurgulamaktadır. Tüm zamanların en büyük gemi faciasının suçlusu olarak 'O Yahudi' olarak adlandırılmış olan David Frankfurter gösteriliyor.

Tekil bakış açısının sadece otobiyografik özellikteki romanlarda uygulanmadığını biliyoruz. Çoğunlukla Ben anlatımla yazılmış eserlerde kullanılan bir bakış açısıdır. Yengeç Yürüyüşünde de böyle bir durum söz konusudur. Ben anlatıcı, konumu gereği bir yasakla karşı karşıyadır. Bu yasak yazarın ona uygulamış olduğu bir sansürdür adeta. Yukarıdaki alıntıdan öğrendiğimiz gibi Paul, bu yasağı oğlunun düşünce dünyasına girememekle, onun hakkında daha fazla bilgi verememekle açıklar. Olayları Ben anlatımla anlatan anlatıcı bilinçli bir şekilde Yazar tarafında Kurmaca anlatı sisteminin içine yerleştirilmiştir. Olaylar ve nesnelere anlatıcının gözlemci yeteneğine ve kültür düzeyine göre aktarılmaktadır.²⁹ Bu durumda görüyoruz ki anlatıcı, anlatmak istediklerini değil yazarın izin verdiği ölçüde onun denetiminde ve kendi kültür düzeyinde okuru bilgilendirmektedir.

Başından beri bir 'Yasak' levhası var karşımda. Konny'nin düşünceleriyle ilgili spekülasyon yapmayı, düşünebileceği şeyler üzerine senaryolar üretmeyi, hatta belki de oğlumun kafasından geçenleri ve aktarabileceğim düşüncelerini kağıda geçirmekten beni kesinlikle men etmişti patronum. Y.Y. s. 224.

Alıntının ikinci paragrafında yazarın anlatıcıya uygulamış olduğu kısıtlamaları görebiliyoruz. Yazar kendi cümleleri ile yazının akışına karışmıştır. Paul oğlunun düşüncelerini yazamama konusunda şikâyet etmişti, buna karşılık yazar sonraki cümlede anlatıcıya müdahale eder. Bu müdahaleyi anlatıcı "Onun ne düşündüğünü ve ne düşüneceğini kimse bilmiyordu," diyor bana; şeklinde okura aktarır. Yengeç Yürüyüşü nuvelinin bütününde yazarın

²⁹ Bkz. Tekin, a.g.e., (s.52).

etkileri çok net bir şekilde görülmektedir buna benzer örnekler çoğaltılabilir. Bu anlatı şeklinin aslında Grass'ın özellikle seçmiş olduğu bir anlatım tekniği olduğu kanısına varabiliriz.

“Onun ne düşündüğünü ve ne düşüneceğini kimse bilmiyordu, “diyor bana. “ Her zihin kilit altındadır, yalnızca onunki değil. Yasak bölgedir orası, sözcük avcıları için nomanslanddır. Alın kemiğini açmanın anlamı yok. Hem hiç kimse aklından geçeni söylemez ki. Söylemeye kalkan, daha ilk cümlelerin yarısına gelmeden yalan söyler. ‘ O sırada şunu düşünüyordu’ ya da Düşünceleri şöyleydi...’ diye başlayan cümleler hep koltuk değneği gibi olmuşlardır. Bir zihinden daha sıkı kapanan şey yoktur. Evet, ölüm anında bile düşüncelerinde aldatabilir insan. Y.Y. s. 224.

Ayrıca yazarın, "her zihin kilit altındadır, yalnız onunki değil. Yasak bölgedir orası, sözcük avcıları için nomanslanddır..." Gibi açıklamalarla araya girmesi ben anlatıcı Paul'ün olayların akışını etkilemekte ne kadar yetkisiz olduğunu belirtir. Zaten anlatıcının bilgisi sınırlandırılmıştı kendini ne kadar zorlarsa zorlasın yazarın yasağını delmesi olanaksızdır.

"Alın kemiğini açmanın anlamı yok. Hem hiç kimse aklından geçeni söylemez ki. Söylemeye kalkan, daha ilk cümlelerin yarısına gelmeden yalan söyler." Gibi cümleler yazara aittir. Bu cümleler iki önemli noktaya işaret etmektedir. İlki, doğruları ve fazla bilgiyi ancak yazarın kendinin bildiği ve onun istediği kadarını anlatıcının aktarabilme gücünün olduğudur. İkinci önemli nokta ise, tamamen Yengeç Yürüyüşü nuvelinin konusuyla ilgilidir. Günter Grass'ın bu eserde Alman tarihinin sümen altı edilmiş tabulaşmış bir gerçeğini tüm Dünyaya yayma çabası içinde olduğunu belirtmiştik. Hiç kimsenin duymak, bilmek istemediği hatta üzerinde hiç konuşmak istemediği bir gerçektir bu. Bu nedenle yazar hiç kimsenin aklından geçeni söylemediğini, söylemek isteyeninde yalanlara başvurduğunun altını çizer.

Bu yüzden, Wolfgang Stremplin'in kafasında internette Yahudi David rolü oynamak kararı geliştiğinde onun neler düşündüğünü elbette ki bilemeyiz ya da Kurt Bürger Gençlik Yurdu'nun önünde dururken internette Wilhelm adını kullanan ve şimdi Konrad Pokriefke olan can düşmanı, parkasının sağ cebinden tabancayı çıkarırken ve David'in karnına giren ilk kurşundan sonra öteki üç kurşunu kafasına ve onun içinde mühürlü düşüncelere isabet ettirirken David'in kafasının içinden kelimesi kelimesine neler geçtiğini bilemeyiz. Yalnızca gördüğümüzü görürüz. Yüzey her şeyi değil ama yeteri kadarını söyler... Y.Y.s.224-225.

Alttaki alıntıda yazarın anlatıcıyı ne kadar kısıtladığını çok net bir şekilde görebiliyoruz. Yazar çok açık bir şekilde anlatıcının okuru fazla bilgilendirmemesi konusunda uyarıyor. Sonradan akla gelen kelimeleri istemediğini belirtiyor. Bu anlatıcının kendinden bir şeyler katarak bilgi vermemesi anlamına gelir. Yazar ayrıca lafı fazla uzatmadan çabuk bir şekilde sonucu anlatmasında ister.

Demek ki düşünce istemiyoruz, sonradan akla gelenleri de. Kelimeleri tutumlu kullanırsak sonuca daha çabuk varırız. Y.Y. s. 225.

Bu alıntılar daha önce belirttiğimiz gibi, Grass'ın anlatım tekniğine örnek oluşturmaktadır. Grass nuvelin akışında kullandığı anlatım tekniklerinin yanında, kendi yazar kimliği ile anlatının içine girer. İşveren pozisyonunda direkt olarak anlatıcının konuşmasını bölerek ona emirler verir. Yazar Günter Grass olarak varlığını hissettirir. Anlatıcıdan raporu yazmasını isteyen, yazarın kendisi olduğunu biliyoruz, bu nedenle de yazarın sürekli Paul'un tabiri ile onun ensesinde olması bilinçli yapılmış bir davranıştır.

Yazar daha önce de belirttiğimiz gibi aralara kendi konuşmalarıyla girer ve sorular sorarak anlatıya yön verir.

“Peki şu Ruski'nin, hani denizaltının kaptanı olan adamın doğum günü ne zamandı? Böyle şeyleri hep bilirsin ya sen...”Y.Y. s. 16.

Yazarın bu sorusuna karşı anlatıcı Paul'ün cevabı şu şekilde olur:

Hayır, Wilhelm Gustloff'unkini – internetten aldığım bilgilerle – biliyordum ama bu konuda bilgim yoktu. Ancak doğduğu yılı öğrenebildim internetten güçlükle, üç-beş de tahmin ve belge edindim, gazeteciler buna dolgu malzemesi derler. Y.Y. s.16.

Yazar, anlatıcıya alaycı bir şekilde denizaltı kaptanının yani Marinesko'nun doğum gününü sorar. Alaycı bir tavırla söylediğini sonraki cümle bize açıklar. Böyle şeyleri hep bilirsin ya sen, alaycı bir söyleyiş tarzıdır. Ruski Anne Tulla'nın da Marinesko için kullandığı bir takma isimdir. Bu isimde de alaycı bir ifade sezinlenebilir çünkü yazarda Anne de Gustloff gemisinin batırma emrini veren Rus deniz kaptanına karşı olumsuz bir tutum sergilemektedirler. Anlatıcı Paul'ün bu soruyu yanıtlama şekli de ilginçtir. Paul gazeteci olduğu için mesleki terimlerle bu soruyu yanıtlar. Kaynak olarak interneti, belgeleri ve tahminlerini belirtir.

Elbette ki anlatıcı Marinesko'nun doğum gününü bilemez. Fazla ve gereksiz bilgiler yazar tarafından yasaklanmıştır. O ancak doğum yılı hakkında bilgi verebilir.

Alexander Marinesko 1913 yılında doğmuş, Karadeniz kıyısındaki liman kenti Odesa'da... Y.Y. s.16.

Buna karşın Wilhelm Gustloff'un doğum tarihini gün, ay olarak özellikle bilmektedir. Çünkü o tarih yine Paul'un deyimi ile lanetlenmiştir. Otuz ocak bir düğüm noktasıdır. Aynı gün fakat farklı yıllara rastlayan talihsizlikler Yengeç Yürüyüşü nuvelinin temel konusunu oluşturmaktadır.

1895 yılında Schwerin' de dünyaya gelmiş olan Wilhelm Gustloff, adına hazırlanmış web sitesinde, 'Şehit' olarak tanıtılıyordu... Y.Y. s.11.

Otuz Ocak 1895 yılında doğmuştur Gustloff ve tam elli yıl sonra adının verildiği gemi batmıştır. Bu tarihi Paul'un unutması olanaksızdır çünkü geminin battığı an da kendisi doğmuştur.

Nuvelin özellikle üçüncü bölümünde anlatıcı – yazar ilişkisinin yoğun olduğunu görmekteyiz.

Yeniden anlatmaya başlamadan önce, içinde bulunduğum şimdiki zamanda yeterli saniyelerin geçmesini beklemeliyim. Yoksa bu arada, homurdanması duyulmayacak gibi olmayan malum biriyle kavgaya tutuşmayı göze almalı mıyım? Y.Y. s.62.

Bildiğimiz gibi 'malum biri' yazarın ta kendisidir. Yazar her fırsatta anlatıcıya karışmaya devam eder. Ya da zaman zaman karşılıklı diyalog içinde olurlar. Aralarında ise anlatıcının pek göze almak istemediği sürtüşmelerde geçer.

Anlattıklarımın daha ayrıntılı olmasını istiyor. Örneğin üç yaşımıdayken Anne'nin bana nasıl görüldüğünü, nasıl koktuğunu, ona dokununca neler hissettiğim bilmek istiyor." İlk izlenimler insanın hayatının gidişini belirler," diyor. " Hatırlayacak bir şey yok," diyorum ben de. " Ben

üç yaşındayken Anne marangozluk eğitimini yeni tamamlamıştı. [...] Başka? Anne tutkal kokardı, oturduğu, durduğu, yattığı- hele yatağı! Her yere sinmişti bu koku. Y.Y. s. 62-63

Yazarın, Paul'den annesini daha ayrıntılı anlatmasını istemesinin altında aslında bu anne – oğul ilişkisindeki yabancılaşma yatar. Yazar ayrıca Paul'ün annesine karşı olan olumsuz tavırların daha iyi anlaşılabilmesi ve okuyucunun anlatıcıyı daha kolay çözümleyebilmesi için bu tür ipuçları ile anlatıyı yönlendirir. 'ilk izlenimlerin insanın hayatının gidişini belirlediği' konusundaki açıklama da bu doğrultuda bize fikir verir.

İşverenim süre giden sorularına karşı – yakamı bırakmıyor-[...] Ara sıra izin verdiğinde elimi üzerinde gezdirdiğim saçları çitirdardı. Şimdi bu yaşında saçları yine öyle. Saçları bir gecede ağardığında henüz on yedi yaşındaydı “Yok canım! Anne saçını hiçbir zaman boyamadı da boyatmadı da. Hiçbir arkadaşı onu kuzguni siyah ya da kıpkızıl saçlarla görmedi.” Şu ihtiyar neler de düşünüyor. Herhalde annemin, şoktan saçları beyazlaştığı için bir rahibe gibi yaşadığını sanıyor. Y.Y.s. 64.

Yazar her ne kadar anlatıcının fazla ve gereksiz bilgilerle lafi uzatmasını istemesede, bir yandan bir takım sorular sorarak aslında anlatıcıyı hem yönlendirmekte hem de ağzından laf almaktadır. Yazarla ben – anlatıcı çoğunlukla anlatımlarında çelişirler. Yazarın yine anlatıcıya annenin olası saç rengi ile ilgili bir iddiasına karşılık Paul ihtiyarı yani Grass'ı eleştirir.

3. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİNDE KİŞİLER

Alman tarihinde batırılan Gustloff gemisinin ele alınışı Grass'ın tabuları yıkma hevesinin devamıdır. Grass, Yengeç Yürüyüşünde yaşanmış bir olayla, yaşanmas olası iki olayı karşı karşıya getiriyor. Dolayısıyla bu olay örgüsü işlenirken romandaki kişiler bilinçli bir şekilde seçilmiştir. Gerçek kişiler ve kurmaca kişiler ile anlatı tekniği ile olay örgüsü arasında sıkı bir ilişki görülür.

Romandaki kurmaca kişileri tam olarak çözümleyemiyoruz. Kesin bir karakteristik analiz yapmak olanaksızdır. Kişiler silik, belirgin bir kişi, baskın bir kişi modeli yoktur. Bu bağlamda Gürsel Uyanık Danzig Üçlemesi'nde çağın panoraması, Grass'ın sıra dışı figürleri ile verilirken, Yengeç Yürüyüşünde figürlerin böyle niteliklere sahip olmamaları konusunda saptamada bulunmuştur.³⁰ Grass, Blechtrommel'de uyguladığı tek anlatıcı perspektifini Yengeç Yürüyüşünde de seçmiştir.

Yengeç Yürüyüşü nuvelinde, esas olayın ana figürleri tarihsel kişiler olan gerçekte yaşamış karakterlerdir. Bunlar, Cinayete kurban giden Wilhelm Gustloff, cinayeti işleyen David Frankfurter ve Gustloff gemisinin torpillenme emrini veren Rus Denizaltı komutanı Alexander Marinesco'dur. Yazar tarihsel kişileri bilinçli bir şekilde seçmiş ve onları olayın örgüsüne dahil etmiştir.

Yengeç yürüyüşü, savaşın yarattığı yıkıcılığın ve sonrasında güdülen kinin, insanlar arası ilişkileri nasıl bir kaosu içine sürüklediğinin hikâyesidir. Aynı zamanda Yengeç Yürüyüşü, İkinci Dünya Savaşını yaşayanların dışında Torpillenerek batırılmış olan Wilhelm Gustloff gemisinin ve savaşın yerinden yurdundan ettiği insanların dramını anlatan tarihi bir gerçektir.

Bu tarihi gerçekten yola çıkararak, tarihi gerçeğin yansımada ortaya çıkan başkışileri ele aldığımızda Scot geleneğine göre kurmaca kişilerle karşılaşırız. Turgut Gögebakan, tarihsel roman yazarının; roman kişilerini oluştururken yapıtında özellikle başkişi olarak ya gerçekten yaşamış tarihi

³⁰Gürsel Uyanık, "Günter Grass'ın Yengeç Yürüyüşü adlı Romanında Tarihsel kişilikleri Anlatım Tutumu Eksenli Bir Yorumlama Denemesi". *Selçuk Üniversitesi, Sosyal BilimlerEnstitüsü Dergisi*, 14. Sayı, Konya, 2005,(s.523).

kişiliklere yer vermesini ya da Scott'un izinden giderek roman kurgusunu kurmaca roman kişileri yaratarak oluşturması gerektiği tespitinde bulunur.³¹ Buna göre Yengeç Yürüyüşünün olay örgüsünü incelediğimizde, tarihsel bir gerçeğin ve üç tarihsel kişiliğin yanında yine üç önemli kurmaca kişi görmekteyiz. Hikâyenin gerçekten yaşamış tarihsel kişilikleri daha önce de belirttiğimiz gibi Wilhelm Gustloff, David Frankfurter ve Alexander Marinesco'dur. Yazarın bunlara ilave olarak olayın kurgusuna dâhil ettiği kurmaca kişiler ise Tulla (Ursula) Pokriefke, Paul Pokriefke, ve Konrad Pokriefke'dir. Bunların yanında yeri geldiğinde anlatıcı Paul'un eski karısı Gabi, oğlu Konrad'ın internette tanıştığı Wolfgang Stremplin gibi yan kişilere de değineceğiz.

Görüldüğü gibi, tarihsel bir gerçeğe ışık tutan Yengeç Yürüyüşü romanında figürler, hem tarihsel hem de kurmaca kişilerden seçilmiştir. Bunu daha önce Bir Scott geleneği olarak belirtmiştik. Yengeç Yürüyüşü nuvelinde dikkat çekici bir nokta da kurmaca kişilerin zaman zaman gerçek kişilerden daha fazla yer aldıklarıdır. Yengeç Yürüyüşü nuvelinde kurmaca kişilerin dâhil edildiği kurmaca öykü tarihsel gerçeklerin temeli üzerine kurgulanır. Gustloff ve Frankfurter üçüncü jenerasyonu temsil eden Konrad ve Wolfgang'la birlikte yine ortaya çıkarlar. Özbek'in 'Öyküler kurmaca olsalar da gerçek yaşamda karşılığını bulurlar. Sanat yapıtlarının kurmaca gerçeği, gerçek gerçeklikle bire bir örtüşme de dünya gerçeğini büyük ölçüde yansıtırlar'... şeklindeki düşüncesi buradaki örneğimizi destekler niteliktedir.³²

Nuvelin kurgusunu incelediğimizde karşımıza iki farklı tablo çıkmaktadır. Birincisi tabloyu oluşturan gerçek kişileri kapsayan **Geçmişte** (Vergangenheit) yaşamış kişiler ve yaşanmış olay yani **Gerçeklik** (Realität); ikincisi ise Tulla (Ursula), Paul ve Konrad Pokriefke'den oluşan ve **Gelecekte** (Gegenwart), yaşanmış **Kurmaca** (Fictiv), bir olayın ortaya konduğu tablodur. Yapmış olduğumuz bu tespitin tablosu aşağıda görüldüğü gibidir.

³¹ Bkz. Turgut Gögebakan, a.g.e. s.41.

³² Yılmaz Özbek, Postmodernizm ve Alımlama Estetiği, Çizgi Yay., 1.bs., Konya, 2005, (s.32).

Gerçeklik ----- **Realität**

Kişiler:

Wilhelm Gustloff.

David Frankfurter.

Alexander Marinesco.

Geçmiş ----- **Vergangenheit**

Olay:

Ölen ----- Alman ---- Wilhelm Gustloff.

Öldüren ----- Yahudi ---- David Frankfurte.

Kurmaca ----- **Fiktiv**

Kişiler:

Tulla pokriefke.

Paul Pokriefke.

Konrad pokriefke.

Gelecek ----- **Gegenwart**

Olay:

Ölen ----- Alman---- Wolfgang Stremplin.

Öldüren ----- Alman ---- Konrad Pokriefke.

Kurmaca bölümüne dikkat edilirse Grass sonuna kadar ne olursa olsun öldürmenin kötü olduğunu vurgulamakta ve aynı zamanda toplumsal bir gerçeği de eleştirmektedir.

Yengeç Yürüyüşü nuvelinde kurmaca kişiler olarak karşımıza çıkan ve üç ayrı kuşağı temsil eden; Tulla, Paul, Konrad üçlüsü olayın ve nuvelin

kurgusunun başkışileridir. Yapıtın akışında dikkatimizi ilk çeken söz konusu olan bu üç ayrı kuşağın anlatımlarındaki farklılıklardır. Ancak anlatımları ne kadar farklı olursa olsun, Gustloff'un batışıyla ilgili ortak paydada birleşirler. 1928 doğumlu Tulla'nın Oğlu Paul 1945, torunu Konrad ise 1984 doğumludur. Yengeç Yürüyüşünde bu üç farklı kuşağın yaşantılarının ve hatırladıklarının aktarımları aynı anda fakat farklı ağızlardan verilmektedir. Paul Gustloff gemisi ve kendisiyle ilgili bölümleri önemseyip aktarırken, oğlu Konrad internette; büyükannesinin anlatımlarıyla gözünde canlandırdığı kadarıyla, David'le politik anlamda Gustloff gemisiyle ilgili tartışmaya girer.

Anne Tulla'nın bireysel anlatımlarının temelinde döneminin görgü tanığı olması yatar. Yengeç Yürüyüşü'nde Tulla karakteri ikinci dünya savaşını bizzat yaşamış bir kişi olarak karşımıza çıkar. Sadece nuvelin en önemli başkışilerinden olduğunu belirttiğimiz Tulla, Gustloff hakkındaki gerçekleri bilmektedir. Paul ve Konrad direkt olarak olayları yaşamadıkları için farklı kaynaklardan araştırdıkları kadarıyla olaylarla ilgili bilgi sahibidirler. Tulla bazen eksik bazen yanlış olmasına rağmen her zaman konuyla ilgili anlatacak bir şeyler bulur. Onun anlatım yelpazesi çok geniştir. Bu anlatım Gustloff gemisinin batışıyla başlar Konrad'ın cinayet işlemesine kadar hiç bitmez. Tulla anlatımlarında tutarsızdır, o kendi kuşağının hatıralarını aktarırken sübjektif davranır.

Ama Anne doğumun Gustloff'ta olmasını istemiyor. Güya iki tayfa çarkçının kabininde benim göbek bağımı kesmişmiş. Bir başka sefer de bunu doktorun yaptığını söylüyor, ama doktor o sıradahenüz torpidobota binmemişti bile. Aslında her şeyi noktası virgülüne kadar bilen Anne'nin bir dediği bir dediğini tutmuyor ve o iki denizciyle' bana Yusttloff'ta bi iğne daha vuran Doktor Amca' dışında doğuma yardımcı olan birini daha sürüyor ortaya: Güya göbek bağımı Löwe'nin Kaptanı Paul Prüfe kesmiş. Y.Y. s.166.

Görüldüğü gibi Anne Paul'ün doğumuyla ilgili bölümleri anlatırken çelişkilerle doludur. Bir önceki anlatımıyla bir sonrakiler birbirine hiç tutmaz. Fakat Tulla hatıralarına sıkı sıkı bağlıdır. Onun bireysel anlatımları sanki demir atmış gibi kafasında sabittir.

Altmışlı yılların başından bu yana oturduğum Schmargendorf'taki çatı katındaki küçük odada bir tek eşya bile yerinden oynatılmadı. Ortalıkta duran, hiçbiri tozlanmamış bibloların hepsi fi tarihinden kalma gibi, Jenny Teyze'nin evindeki bütün duvarların, hatta eğik olanların bile bale fotoğraflarıyla doldurulmuş olması gibi [...] Anne de içten ve dıştan anılarla kaplanmış. Y.Y.s.233.

Ben-Anlatıcı, Tulla'nın anılarına bağlılığını, düşüncelerini asla değiştirmemesi durumunu, birlikte yaşamış oldukları mekâna taşır. Görüldüğü gibi Anne'nin düşünceleri de tıpkı yerinden oynatılmayan eşyalar gibi yerinde sabittirler. Anne'nin anılarına, bağlılığı aynı zamanda Jenny Teyze'nin evindeki duvarın, anılarındaki bale fotoğraflarıyla dolu olmasındaki bağlılık gibidir ve onlar gibi Anne de içten, dıştan olmak üzere anılarla kaplanmıştır.

3.1. Gerçek Kişiler

3.1.1. Wilhelm Gustloff

Yengeç Yürüyüşü 'nün birinci bölümdeki bilgileri incelememiz sonucu, Wilhelm Gustloff'un geçmişi ile ilgili çok fazla bilgiye rastlamıyoruz. Sadece gırtlak sorunu olduğunu ve kronik ciğer hastalığına yakalanmış olduğunu biliyoruz. Ayrıca Schwerin'deki Hayat Sigortası Bankası, tarafından İsviçre'ye gönderilmiş olduğu bilgisini öğrenebiliyoruz. Sonrasında Gustloff Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisine kaydolar ve İsviçrede yaşayan Alman vatandaşlarıyla Avusturyalıları üye olarak kaydeder. Gustloff'un Nasyonal Sosyalist Partisine kaydolması ve o partiye yakın olması yazarın kasıtlı olarak seçtiği bir durumdur.

1895 yılında Shwerin'de dünyaya gelmiş olan Wilhelm Gustloff, adia hazırlanmış web sitesinde, ' Şehit' olarak tanıtılıyordu. Gırtlak sorunu ve Birinci Dünya Savaşı'nda kahramanca savaşmasına engel olan kronik ciğer hastalığı hakkında hiçbir bilgi yoktu. Y.Y. s.11.

Wilhelm Gustloff kuşkusuz Yengeç Yürüyüşü nuvelinin en önemli baş kişilerindendir. Bu önem tamamı ile hikâyenin ağırlık merkezinde Gustloff'un bulunmasında kaynaklanır. Wilhelm Gustloff, Yahudi bir genç tarafından öldürülerek, Nasyonal Sosyalist Partisinin Şehit'i olarak değer kazanır. Yine aynı Partinin **Sevinç Yoluyla Güç** derneğinin tatil gemisine Gustloff'un adı verilir. Yengeç Yürüyüşü'nde olaylar hem tarihsel önemi hem de gerçekte yaşamış bir kişi olan Gustloff'un etrafında odaklanmıştır. **Şehit** sözcüğü nuvelin olay örgüsünün işlenişinde ideolojik anlamda kullanılan anahtar kelimelerdendir. Şehit sözcüğünün geçtiği tüm bölümleri incelediğimizde ironik ve aynı zamanda mecazlı bir anlam sezinleriz çünkü Wilhelm Gustloff Nazi Partisinin Şehiti'dir.

Yengeç Yürüyüşü'nde tarihsel kişilikteki gerçek kişilere karşı takınılan olumsuz anlatım tutumunun yazarın bilinçli bir seçimi olarak görmekteyiz. Günter Grass'ın bu kişilere aynı uzaklıktan ve onları yargılar biçimde bakması, Gürsel Uyanık tarafından yazarın düşünsel yapısının bir gereği ve yansıması olarak görülmektedir.³³

David seçtiği hedefle ilgili hemen herşeyi biliyordu. Onunla ilgili her şeyi adeta ezberlemişti .Ama acaba bir önceki yıl Gustloff çiftinin, biriktirdikleri parayla Schwerin'de bir tuğla ev yaptırdıklarının, Almanya'ya geri dönecekleri günü düşünerek eşyasını tamamladıklarını da biliyor muydu? Ve

³³ Uyanık, a.g.m., (s.527).

ikisinin de bir oğulları olmasını canı gönülden dilediklerini? Y.Y. s. 30.

Yengeç Yürüyüşü'nün en olumsuz figürünün Wilhelm Gustloff olduğunu daha önce belirtmiştik, ancak tüm olumsuz tutumlara rağmen yazar bir yerde Şehit'in de bir insan olduğunu, onunda her insan gibi ileriki yaşamı için olan planlarının olduğunu ve ne olursa olsun öldürülmeyi hak etmediğini belirtir açıklamalar da bulunmuştur.

Wilhelm Gustloff'un katili David Frankfurter, cinayeti işlemeden önce her şeyi araştırmış ve gerekli tüm bilgileri edinmiştir. Gustloff çiftinin geleceğe dönük planlarının arasında Almanya'ya geri dönmek için yatırımlar yaptıklarını, hatta bir erkek çocuk sahibi olmak istediklerini anlatıcı Paul'dan öğreniyoruz. Ancak bu ayrıntıları anlatıcının okurla paylaşmasının altında bir acıma duygusunu yatmasının yanında yine bir yanlı anlatım tutumu sezmek mümkündür.

Öldürülmesinden önce bu Parti üyesi, Mecklenburg'da pek tanınmıyordu, Nazi Partisi'nin Yurtdışındaki çok sayıdaki teşkilat başkanından biriydi yalnızca; ölümünden sonra Wilhelm Gustloff öyle bir şişirilip gözlerde büyütüldü ki, törende konuşanlar onunla kıyaslanabilecek birini bulmakta güçlük çektiler... Y.Y. s. 40.

Wilhelm Gustloff organize ettiği almanları örgütünün hedefleri doğrultusunda örgütleme başarımıştır. Buna rağmen görüldüğü gibi Gustloff ölümünden önce pek tanınmamış ve ölümünden sonra şişirilip gözlerde büyütülmüştür. Cenaze törenindeki konuşmaların abartılı olması daha önce tanınmayan bir kişinin ölümünden sonra bu kadar abartılarak anılmasında bile alaycı bir tutum hissedilmektedir.

3.1.2. David Frankfurter

David Frankfurter'in marinesko'dan dört yaş büyük ve Gustloff'tan on dört yaş küçük olduğunu biliyoruz. 1909 yılında batı Slavya'da daruvar kentinde bir Hahamın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Okul ortamında sürekli Yahudilere olan nefreti hissederek yaşamıştır

Evde İbranice ve Almanca konuşuluyordu, okuldaysa Sırpça konuşup yazmayı öğrendi David, ama Yahudilere duyulan nefreti her gün hissediyordu. Buna alışmaya boşu boşuna çabaladığını tahmin edebiliriz, çünkü onun yapısı sertçe karşı koymasına uygun değildi, koşullara sorunsuzca uyum sağlamaya da hiç yanaşmazdı. Y.Y.s. 18-19.

David'in yapısı gereği olaylara sertçe karşı koyamadığını öğreniyoruz. Her koşula da uyum sağlayamayan zayıf bir karakter yapısına sahiptir.

Ve sonra – geçenlerde internette kutlanan – o üç kez lanetli tarihte Naziler iktidara geldi. Sigara tiryakisi David, hem kendini hem de öteki öğrencileri bekleyen şeyin kokusunu Frankfurt'ta aldı. Yahudi yazarların kitaplarının yakılışına tanık oldu. Labaratuvarında çalıştığı bölmeye Davud'un yıldızı çizildi. Duyulan nefreti somut olarak hissetti. Ari ırktan olduklarını vahşice ilan eden öğrencilerce, başkalarıyla birlikte o da hakarete uğradı Buna katlanamazdı. Dayanamazdı. [...] Berlin'deyken, avazı çıktığı kadar “Yahudilere ölüm!” diye bağırarak bir delikanlının, babası gibi haham olan amcasını, kızıl sakalından tutup çekmesine elinden bir şey gelmeden seyirci kaldı Y.Y. s. 19-20.

Alıntıladığımız bu örnekte Grass, bir Yahudi olan David Frankfurter'in kişiliği aracılığı ile Yahudilerin ikinci Dünya savaşı sırasında ve Üçüncü Alman Reich'ı zamanında içinde buldukları durum ile yaşadıkları trajediyi anımsatmak ister. Frankfurter'in sigara içtiği hakkında sürekli olumsuz bir anlatımla karşılaşırız. Bu adeta bir leitmotiv gibi sürekli karşımıza çıkar. Bu negatif özellik bir çok yerde Paul ile Frankfurter'in ortak yönü gibi işlenmiştir.

Anlatıcının Gustloff'a olan tutumu ile Frankfurter'e olan tutumunu incelediğimizde Frankfurter'e daha olumlu yaklaştığı göze batar. Bir yandan frankfurter'i yererken bir taraftan da onun tahrik edilmiş olduğunu, düzensiz ve başarısızlıklarla dolu olan yaşantısının getirdiği olumsuzluklar sonucu bir cinayet işlemeye zorlandığı izlenimini de verir. Yazar Frankfurter'in tahrik olma nedenleriyle aslında Yahudilerin yaşadıkları kötü dönemlere işaret eder. Yahudi yazarların kitapları yakılmıştır, Frankfurter'in çalışma ortamına Davud'un yıldızı çizilerek bir takım hakaretlere uğramıştır. Bu durumlara katlanıp dayanamayacağını bilen Frankfurter çareyi İsviçre'ye kaçmakta arar fakat, orada da hem derslerinde başarılı olamaz hemde amcasına yapılan hakaret karşısında çaresiz kalır. Sonunda Frankfurter Psikolojik bir çıkmaza girer ve intihar etme fikrine kapılır. Tüm bunlar nedensiz değildir. Frankfurter zor günlerden geçmektedir. Bir yandan başarısız olduğu eğitimine başlama düşüncesi bir yandan da annesinin ölümüne üzülmemektedir. Toplama kampları ile ilgili haberler de moralinin bozulmasına sebep olmaktadır.

Böylece 35 yılının sonuna doğru kafasında intihar fikri gelişmiş ve sonra birkaç kez yinelemiş olmalı. Daha sonra, dava sırasında, savunma tarafından mahkemeye sunulan bir psikolojik değerlendirme raporunda şöyle deniyordu: ' Frankfurter, kişisel psikolojik nedenler dolayısıyla öyle sağlıksız duruma gelmişti ki kendini bundan mutlaka kurtarması gerekiyordu. Depresyon, intihar düşüncesini doğurdu. Ancak herkeste doğuştan var olan yaşama iç güdüsü, silahı kendine değil bir başka kurbanı doğrultmasına neden olmuştur. Y.Y. s. 21.

Bu alıntıdan çok net bir şekilde David Frankfurter'in psikolojik durumu ile ilgili bilgi sahibi oluyoruz. Frankfurter'in intihar etme fikri ve depresyona girmesi ise sonunda Gustloff'u öldürmesiyle sonuçlanır. Psikolojik olarak rahatsızlanan Frankfurter, kendini öldürmese de bir başka kişinin ölmesine sebep olmuştur.

Kıyaslamak doğru değil. Ancak mangiz konusunda ben de çok geçmeden David Frankfurter'in Bern'deki durumuna düştüm, uzaktaki babası her ay onun İsviçrede'deki banka hesabına küçük bir miktar para gönderiyordu. Anne'nin kuzeninin adı nur içinde yatsın Herry Liebenau'du, [...] Harry Liebenau'a kendimce nazik sayılan bir mektup yazıp 'tanımadığın oğlun' sözcükleriyle bitirdikten sonra altına okunaklı bir yazıyla banka hesap numaramı eklemiştim. Mutlu bir evliliği olmalı ki mektubuma yanıt vermedi, ama he ay hiç aksatmadan asgari nafakanın kat kat üstünde bir rakamı uçlandı bana... Y.Y. s. 24.

Anlatıcı Paul Pokriefke tıpkı David Frankfurter gibi zaman zaman parasız kalan biridir ve maddi anlamdaki parasal sıkıntısını başkaların karşılamaları sonucu hayatını devam ettirebilmekte. David Frankfurter'e babası her ay parasal olarak desteklerken, Paul'ün ise babası bile yoktur. O ancak babası olarak bildiği Tulla'nın sürekli işaret ettiği olası babalarından bu ihtiyacını karşılamıştır. Paul alıntıdan da anladığımız gibi kendisini, 'kıyaslamak doğru değil' ifadesini kullanmasına rağmen David Frankfurter'le kıyaslar.

Aslında tıpkı benim gibi durup dinlenmeden sigara tüttürürdü o, bu yüzden İsviçre Devlet Demiryolları'nın treninde sigara içilen kompartımanında oturmuştu. Y.Y. s. 27.

Anlatıcı Paul Yine bir örnekle kendini David Frankfurter'le kıyaslar. Bu sefer yine bir olumsuzluk olan her ikisinin de ortak bir yönü olan sigara içmeleri söz konusudur. Paul David ile arasındaki benzer yönleri dile getirirken aslında eleştiri anlamında yapar tüm bu kıyasları. David'in aylak ve olumsuz karakteristik özelliğini vurgulamak için, sigara içmesini sürekli vurgulanması yazarın bilinçli seçmiş olduğu bir özelliktir. Bu konuda çok fazla örnek olarak gösterebileceğimiz cümleler içermektedir Yengeç Yürüyüşü nuveli.

3.1.3. Alexander Marinesko

Alexander Marinesko, 1913 yılında Karadeniz kıyısındaki bir liman kenti olan Odesa'da doğmuştur. Marinesko'nun annesi Ukranya'lı babası ise Romanya'lıdır. İki Farklı kültürden oluşan aile birliklerinin dışında Marinesko; Odesa'da bulunan birçok milletin ve kültürün iç içe yaşadığı bir ortamda, pek çok dilin birbirine girmiş olduğu bir dil konuşmaya başlamış.

Oğlu Alexander kentin liman bölgesinde büyümüş. Odesa'da Ruslar, Ukranyalılar, Rumenler, Yunanlar, Türkler, Ermeniler, Çingeneler ve Yahudiler iç içe yaşadığından çocuk pek çok dilin birbirine girmiş olduğu bir dil konuşuyormuş, ama dâhil olduğu çocuk çetesinde ne dediği anlaşılıyormuş herhalde. Daha sonraları Rusça konuşmaya ne kadar çabalasa da Yiddiş sözcüklerle sulandırılmış Ukraynacasından babasının Rumence küfürlerini ayıklamayı asla tam olarak başaramamış. Y.Y. s.16

Daha sonraları onun bu güç anlaşılır diliyle dalga geçilmiş olması sıkıntılı bir çocukluk dönemi geçirmiş olduğunu gösterir. Ayrıca babasının küfürlerini ayıklamadan konuşması ve bir çocuk çetesine dahil oluşu onun çok düzensiz bir

yaşantısının olduğunun kanıtıdır. Marinesko'yla ilgili bu bilgileri anlatıcı Paul'un aktarımı ile aşağıdaki alıntidan öğrenmekteyiz.

Bir ticaret gemisinde tayfalık yaparken onun güç anlaşılır diliyle dalga geçmişler; ama sonraki yıllarda, denizaltı komutanının emirleri kulağa ne kadar gülünç gelirse gelsin pek çok kişi gülmekten vazgeçmiş olmalı. Y.Y. s. 17.

Marinesko'nun hayatından bir kesit olan bu bölümde, anlatıcının ona karşı takınmış olduğu dikkat çekici, ironik bir anlatım tutumu görmekteyiz. Özellikle de pek çok dili birbirine girmiş biçimde konuştuğunu vurgularken, 'ama dahil olduğu çocuk çetesinde ne dediği anlaşılıyormuş herhalde,' cümlesi ironik anlamdaki tespitimizi doğrular niteliktedir.

İş saatleri dışında sürekli içki içen sigarayı elinden düşürmeyen olumsuz bir kişiliğe sahiptir. Bu olumsuzluklar bununla da kalmaz;

Marinesko'da sovyetler birliğinde kahraman ilan edilir. İronik bir şekilde Bir başka bölümde de şu şekilde karşımıza çıkar:

"Marinesko'nun cesareti ve Frankfurter'in kahramanlığı asla unutulmamalıdır!" Y.Y. s. 169.

Gustloff Şehit olarak anılırken, bir yandan da Marinesko ve Frankfurter'de kahraman ilan edilirler. Marinesko'nun gemiyi batırma eylemi bir cesaret örneği olarak algılanırken, Frankfurter'de işlemiş olduğu cinayetten dolayı kahraman olarak görülür.

Alexander Marinesko'ya karşı yazarın takınmış olduğu ironik anlatım tutumunu yanında olumsuz tutumlar daha ağır basar. Aşağıdaki örnekte böyle bir olumsuzluğu sezebiliyoruz.

Alexander Marinesko'nu Turku Limanı'na döndüğünde bir kahramana yakışır biçimde karşılanmadığı için hayal kırıklığına uğradığı söyleniyor, oysa düşman üzerine sürdürdüğü seferlerde bir başka gemiyi daha – General von Streuben adlı transatlantiği – 10 Şubat günü gemini kış tarafından yollanan iki torpille batırmış... Y.Y.(s. 173)

Marinesko Turku limanından döndüğünde bir kahraman gibi karşılanmadığı için hayal kırıklığı yaşar. Buradan da anlaşılacağı gibi Marinesko General Streuben adlı bir geminin daha torpillenerek batırılmasında rol oynamıştır. Onun olumsuzlukları sadece Gustloff gemisini batırmakla kalmaz. Marinesko'yla ilgili böylece ironik olarak başlayan anlatım tutumu daha olumsuz bir şekilde devam eder.

3.2. Kurmaca Kişiler

3.2.1. Paul

Yazar ben anlatıcı Paul'a aktarımlarını daha çok mecazlarla anlattırmıştır. Yengeç Yürüyüşü'nün olay örgüsünün bütününde özellikle de Paul'un söz konusu olduğu bölümlerde çok açık bir şekilde ikilemeler, zıtlıklar ve benzetmeler kullanılmıştır.

Anne'nin iddia ettiği gibi, ' tam Yustloff'un battığı anda; ya da benim dediğim gibi: Wilhelm Gustloff, iskele tarafından yan yatıp baş tarafı sulara gömülür, arkasından da alabora olurken, insanlar ve istiflenmiş cankurtaran sandalları üst güvertelerden aşağı kayıp tutunacak yer bulamayan her şey köpüren sulara düşerken; aynı saniyede, görünmez bir yerden emir almışçasına [...] her şeyin sonu gelirken, ben, çarkçının daracık kabininde normal bir biçimde dünyaya gelmişim; kafam önde ve sorunsuzca

doğmuşum ya da Anne'nin dediği gibi: "Kolaycacık doğuverdin. Kayıp çıkıverdin dışarı..." Y.Y. s.164.

Paul kendi doğum anını anlatırken yine annesine olan olumsuz tutumunu takınır. Anlatıcı Paul hiçbir zaman Gustloff gemisinde doğmuş olduğunu kabullenmek istemez. Bu konuda sürekli Anne Tulla'yı eleştirir, onun Gemiyle ve doğumuyla ilgili anlattığı hiçbir şeyi duymak istemediği gibi doğru bulmaz ve şüpheyile yaklaşır' Anne'nin iddia ettiği gibi'; 'Anne'nin dediği gibi... cümleleri Paul'ün Anne Tulla'ya karşı olan güvensizliğini doğrular.

Paul'ün doğum anını şöyle bir benzetme ile açıklamak doğru olur düşüncesindeyiz. Gustloff'un tam battığı anda, her şeyin sonu gelirken Paul doğar. Burada Grass'ın kullandığı sanatsal bir zıtlık söz konusudur bu zıtlık **doğum ve ölümün** sembolize edildiği **batış ve çıkıştır**. Paul'ün dünyaya gelmesi, hayata gözlerini açması bir çıkıştır. Tam tersi olan ise Gustloff gemisinin batışıdır. Yengeç yürüyüşü nuveli daha buna benzer örneklerle çoğaltabileceğimiz mecaz sanatlarıyla doludur.

Ancak Anne'nin aklında kaldığına göre benim ağzımdan çıkan ilk çığlık, dört bir yandan gelen, denizin üzerinde çepe çevre yayılan ve binlerce sesin karışımından oluşan çığlığı, o ölüm çığlığını bastırmış: batmakta olan geminin içlerinden, hıncahınç dolu gezinti güvertesinden, suların yaladığı güneşlenme güvertesinden, hızla güzden kaybolan kış tarafından ve can yeleklerinin içinde ölü ya da diri binlerce kişinin dönüp durduğu suların çirpıntılı yüzeyinden yükselen çığlığı.[...] Benzeri duyulmamış, kolektif bir ölüm çığlığıydı bu; Anne bu konuda hep şunu söylemişti, bundan sonra da söyleyecek:" Öyle bir çığlıktı ki insanın kulaklarından silinmiyor..."Y.Y.s. 164-165

Paul'ün doğum anındaki çığlığı ile batmakta olan Gustloff gemisindeki insanların çığlıkları arasında bir benzerlik söz konusudur. Ancak bu benzerlik

yine kendi içinde bir zıtlık bulundurmaktadır. Şöyle ki, geminin batış anındaki binlerce sesin karışımından oluşan çığlığa Paul'ün doğduğu anki ilk çığlığı da karıştır, aynı anda çığlıklar yükselir. Batan gemiden yükselen çığlıklar ölüm çığlığı iken, o anda doğan bebeğin çığı ise dünyaya yeni gelişi, doğumun çığıdır. Kısaca bir Paralelliğin yanında yine bir karşıt durum görülmektedir. Çığlıklar aynı anda yükselir fakat anlamları farklıdır, birinde **doğum** diğesinde **ölüm** çığıdır. Tüm bu benzetmeler Grass'ın Yengeç Yürüyüşü nuvelinin bütününde kullandığı bu sanatlı anlatım tekniğı, onun bu eserini diğelerinden ayıran önemli bir özelliktir.

Adımı koyansa kıdemli Deniz Yüzbaşı Prüfe olmuş. Anne adımın,' tıpkı Löwe'nin kaptanı gibi Paul olmasında ısrar etmiş; soyadımın Pokriefke olması ise kaçınılmazmış. Sonraları okuldaki ve hür Alman Gençliği'ndeki çocuklarda gazeteci arkadaşlarımda bana ' Pepe' dediler; yazdığım yazıların altına P nokta P diye imza atıyorum. Y.Y. s. 166.

Yengeç Yürüyüşünde isimler hep birbirlerinin ya yerine konulmuş ya da kopyaları halinde devam etmektedir. **Paul Pokriefke** doğumundan sonra adını Anne'nin ısrar etmesi üzerine Deniz Yüzbaşısı olan kaptan **Paul Prüfe**'den almıştır.

Tulla'nın boğulan erkek kardeşinin adı da **Konrad**'dır. Torununa bu nedenle **Konrad** isminin verilmesinde Tulla'nın etkisi olmuş.

Eğer bir hatırlatma yaparsak internette çetleşen gençlerin de kendi adları ile değil takma adlarla yazıştıklarını anımsarız. **Korad**, **Wilhelm Gustloff** olarak kendini tanıtırken; **Wolfgang Stremplin** ise **David Frankfurter**'in yerine geçmiş ve sanal âlemde onun adını kullanmıştır. Bu isim transferleri de yine Grass'ın bilinçli bir şekilde nuvelin kurgusuna dâhil ettiği bir teknik olarak görülebilir. Yazarın aslında Yengeç Yürüyüşü'nde olsun diğere eserlerinde olsun kahramanlarının, tiplerlerinin adlarını çoğunlukla diğere kitaplarından ve romanlarından aynen aldığı onun bilinen bir üslubudur. Tulla'yı yazarın; Kedi

ile Fare, Köpek Yılları, Dişi Fare adlı romanlarından daha önce de tanımıştık. Ben – anlatıcı Paul Yengeç Yürüyüşü nuvelinde geçen, kurmaca başkişilerin en önemlilerindendir ve bu tiplmeyi de yazarın diğer eserlerinde rastlamak olanaklıdır.

Günter Grass, mecazları ve benzetmeleri sıkça kullanan bir yazardır. Yengeç Yürüyüşü'nün anlatımına bir baktığımızda yazarın bu özelliği birçok yerde kullandığını görürüz.

Sanki o günden bu yana onca yıl akıp geçmemiş gibi halâ söylenip durur. Sözcükleri ağızda yayar, cümleleri sanki çamaşır makinesinin merdanesinden geçirir. Patatese ' Bulwe' der, taze peynire' Glumse' ve hardallı sosta pişirdiği mezgite de ' Pomuchel'. Y.Y. s. 14.

Paul anne Tulla'nın konuşma tarzını anlatırken yine ilginç bir şekilde ve alaycı bir tavırla, cümleleri ' çamaşır makinesini merdanesinden geçirir gibi' söylediği benzetmesini yapar.

Jenny teyze gençliğinde bale yaparmış, oldukça da ünlüymüş, Hitler Almanya'sının başkentini yerle bir eden hava saldırılarından biri sırasında iki ayağı birden sakatlanmış, bu yüzden şimdi bana akşamüstü çayında tabak tabak yiyecek taşırken topallayarak yürüyordu, ama el kol hareketleri hâlâ zarafetini koruyordu. O süslü püslü çatı katındaki zarif biblolar gibi onun da küçük, artık gençliğini yitirmiş boynu üzerinde yükselen suratında donmuş gibi sürekli bir gülümseme olurdu. Y.Y. s. 22.

Anlatıcı Paul, Jenny teyzeyi anlatırken yine benzetmelerden yararlanmışır. Jenny teyze süslü püslü zarif biblolara benzetilir. Onun gülüşü tıpkı bibloların donmuş gülüşleri gibidir. Jenny teyzenin gençliğinde bale

yapmış olduğunu biliyoruz, bu durum özellikle biblolarla arasında kurulmuş olan bağının açıklamasında bizi aydınlatır. Bir hava saldırısında iki ayağı birden sakatlanmış olan Jenny topallayarak yürür. Savaşın yıkıcılığını ve insanların üzerinde oluşturduğu olumsuzlukların sadece bir örneğini görüyoruz Jenny'nin ayaklarındaki topallamadan. Savaş, balerin olan bir genç kızın ayaklarından sakatlanması sonucu mesleğini yapamamasına neden olmuş. Ünlü bir balerinken bir hava saldırısı sonucu sakatlanan Jenny'nin durumu aslında, Öykünün merkezinde yatan bir toplumsal gerçeğe işaret etmekte.

Paul'un yaşamı hep muğlâktır, zaten belirsiz bir karakteristik özelliğe sahiptir. Babasız oluşu onun bu muğlâk kişilik özelliklerinden biridir. Paul'ün babasız olduğuna dair bilgilerin verildiği bölüm birinci bölümdür.

Bu Bay liebenau zaten benim babam değildi. Babam olduğunu Anne uydurmuştu gece programı editörünün yetmişli yılların sonuna doğru, daha ben evlenmeden, kalp krizinden öldüğünü Anne'den öğrendim. Adam onun yaşlarındaymış, ellinin biraz üzerinde. Y.Y. s. 26.

Anne Tulla dengeli değil, bir dediği bir dediğine tutmaz aynı zamanda çok abartmayı seven bir kişiliğe sahiptir. Paul iş hayatında olsun evlilik hayatında olsun çok başarılı değildir. Oğlu Konrad'a karşı olan sorumluluklarını bile yerine getiremez. Paul'ün babası belli değildir; düzensizliklerle dolu bir yaşamı vardır. Annesi Tula'nın da hayatı düzensizliklerle doludur.

Hayır, gerçek bir babam olmadı benim, yalnızca biri gidip biri gelen hayaletler vardı. Şimdi benim için önem taşıması gereken üç kahraman ise bu konuda daha şanslıydı. Zaten Anne, ailesiyle birlikte 30 Ocak 1945 gününün sabahında Gotenhafen-Oxhört Rıhtım'ından yedi bin bilmem kaç yolcu olarak gemiye bindirildiğinde kendisini kimin gebe bıraktığını bilmiyordu. Y.Y.s.26.

Asıl Paul'ün babasız olduğunu en açık kanıtlayan cümle olarak onun şu ifadeleri gösterilebilir.

Bern'den Davos'a giderek gemiye bir 'Şehit'in' adının verilmesi sürecini başlatan David Frankfurter'in babası ise gerçek bir hahammış. Ben bile, babasız olan ben bile sonunda baba olacaktım. Y.Y. s. 26.

Babasızlıktan yakınan Paul'a göre, Gustloff'u şehit eden David Frankfurter'in bile haham olan bir babası vardı. Babasız olması hayatı boyunca Paul'ün karşısına bir sorun olarak çıkmıştır. Tüm olumsuzluklar onun babasızlığı ile ilişkilendirilmiştir.

Paul'ün Düzenli bir aile hayatı olmayışı özellikle de babasızlığın getirmiş olduğu sıkıntılar sürekli yapıtta vurgulanır.

Henüz onun bunun verdiği parayla geçinen haylaz bir üniversite öğrencisiyken Berlin Teknik Üniversitesi'nde Profesör Höllerer'in dersine girmiştım. (...) Biz acemileri 'Manevi Yardım Hattı' gibi konularla epik yazılar hazırlamaya heveslendirmek isteyen doçentlerden biri benim hiç yeteneğim olmadığını söyledi. Benim elimden ancak ikinci sınıf gerilim romanı yazmak gelirmiş, öyle dedi... Y.Y. S. 35- 36.

Baba olarak da başka açılardan da bana aldırın yoktu, genelde birbirlerinden uzak duran Anne ile eski karım, benim şahsıma yönelik değerlendirmelerde hep aynı görüşteydiler: Anne'nin gözünde, ' miskinin tekiydim', Gabi ise her fırsatta başarısız biri olduğumu söylerdi. Y.Y. s. 105.

Anne Tulla'nın her ne kadar Gabi'yle arası iyi olmasa da Paul'a karşı olan olumsuz tutumları aynıdır. İkisine göre de Paul miskininki ve başarısızdır.

Anne her şeye bir yanıt buluyordu [...] Springer muhabiri olarak olmasa da ' felaketin ortasında dünyaya gelen oğlan olarak tanıştırma fırsatını hiç kaçırmıyordu. Ve elbette, 30 Ocak'ta program gereği bir saatlik bir sessiz anma töreni yapılacak olsa da bu günün benim ellinci doğum günümü kutlamayı vesile olacağını eklemeyi de ihmal etmiyordu. Y.Y. s. 106.

Hiç bir zaman Gustloff Gemisinde doğmuş olmaktan mutlu olmayan Paul, geminin batış tarihinde kutlanan anma programlarında bulunmaktan da pek hoşlanmaz. Onun anma duasından sonra 'kapkara kumsala sinmesinde Paul'un ruh dünyasının yansımalarının izlerini görmek olanaklıdır.30 Ocak tarihi ile olan bağından dolayı sıkıntı çekmektedir. Bu nedenle de karanlı kumsala sinmiştir. Deniz sularının sahile vuruş şeklinde bile bu nedenle ayrı bir özellik vardır, anlatıcı onlara kişilik kazandırmıştır. 'Hiçbir şey söylemiyordu bana' cümlesi bunu kanıtlar.

Böyle olmuş olmalı, böyle olmuştur. Aşağı yukarı böyle olmuştur Sovyetler'in iki numaralı Hassa Ordusu'nun taarruzundan birkaç gün sonra... Y.Y. s.114.

Paul Pokriefke sıradışı kimliği ve ilginç doğum hikâyesi ile Yengeç Yürüyüşü'nün kurgusuna dâhil edilmiştir. Aynı zamanda ben – anlatıcı kimliği ile de okuyucunun karşısına çıkmıştır. Bu nedenle anlatmış olduğu bu öykünün merkezinde sürekli kendisi vardır. Anlatının tüm bağlantı noktalarında anlatıcı Paul ve yaşamı söz konusudur. Anlatıcı – kimliğindeki Paul'ün bilgisi her zaman sınırlıdır, daha önce de belirttiğimiz gibi ben – anlatıcı yazarın ona izin

verdiği kadarını bilir iştir ve görür. Bu nedenle çoğu zaman anlatırken tahminlerde bulunur, kararsız kalır ve kendine göre yorumlarda bulunur. Bu durumda anlatıcının kendi de yazar tarafından bilgisinin sınırlandırıldığını bilir.

3.2.2. Konrad

Konrad öyküde üçüncü kuşaktan anlatıcı Paul'ün oğlu olarak karşımıza çıkar. Büyükannesinin ona sürekli anlattığı hatta empoze ettiği hatıraları; Konrad'ı bu efsane gemiyle ilgili her şeyin açıklanması gerektiği konusunda motive etmiştir. Büyükanne Tulla'nın hatıraları hep Gustloff gemisiyle bağlantılıdır. Sonunda Tulla amacına ulaşır ve Konrad'ın bu konuyla ilgilenmesini sağlamak için ona bir bilgisayar alır. Paul bu bitmek bilmeyen hikâye hakkında ne kadar az şey bilmek isterse istesin, tam aksine Konrad Bir o kadar fazla Gustloff Gemisi ve onun hikâyesiyle ilgilenmektedir.

Konrad'da cinayeti işlediği zaman tıpkı David Frankfurter gibi suçunu itiraf etmişti. Nasıl ki Paul'ün Kendini David Frankfurterle kıyasladığı bölümler varsa, Konrad'ın da kendini David Frankfurterle olan benzerliklerine rastlamak olanaklıdır. Frankfurter'in mahkemedeki itirafı şu şekildedir:

Nöbetçi memura şu itirafta bulunmuş ve daha sonra, hiçbir sözcüğünü değiştirmeden mahkemede aynı şeyi yinelemiş: " Yahudi olduğum için ateş ettim. Ne yaptığımın bilincindeydim, asla pişmanlık duymuyorum." Y.Y. s. 33.

David Frankfurter'in mahkemeye yapmış olduğu bu itirafı ile asla pişmanlık duymadığını belirtmiş

Konrad ile David internette kavgaya tutuştukları sırada birdenbire ortalık yumuşar ve hoş beşe başlarlar. Ciddi çekişmeler sonucu birden işi şakaya döküverdikleri olur ve birbirine takılan iki arkadaş gibi oldukları zamanlarda ortak yönleri olan konularda birbirlerini överler.

Onları arkadaş sanabilirdi herkes, üzerlerine düşen bir borçmuş gibi karşılıklı olarak nefretlerini gidermeye gayret ediyorlardı. Wilhelm'in sohbet odasında sorduğu "Führer bana hayatımı geri verse bana yine ateş eder miydin?" sorusunu David anında şöyle yanıtlamıştı: "Hayır gelecek sefer sen beni kurşunla." Y.Y. s.57.

Ben vaaz verirken beni dinler göründü. Dikkati çekecek derecede küçük ağzında bir gülümseme gördüm bile diyebilirim. Gülümsemişti! Sonra gözlüğünü çıkardı, tekrar taktı ve daha önce akşam yemeği sırasında olduğu gibi beni yok saydı... Y.Y.s. 87.

Paul'ün hiçbir zaman oğlu Konrad'la arası iyi olmamıştır. Bu nedenle aslında onun kendisinin konuşmalarını 'vaaz verirken' diye nitelendirmesini altında aslında oğlunun onu kale almayı ve konuşmalarını önemsememesi belirtilir.

İnsanı akli başına sonradan gelir, derler. Artık oğlumun dazlaklarla sıkı olmasa da bir ilişkisi olduğunu biliyorum. Y.Y. s. 93

Paul çok sonraları, internetteki tüm ipuçlarını birleştirdikten sonra oğlu ile ilgili olan gerçeklerin farkına varır.

İlk başta, tarihin çoktan silip attığı bu taşra kasabasının turistler dışında kimseyi ilgilendireceğini sanmamıştım, ama sonradan hikâyemin başladığı yer, internette birdenbire gündeme geldi. Kim olduğu bilinmeyen biri, tarihler, sokak adları, okul karneleri içeren kişisel bilgiler

sunuyordu orada, benim gibi geçmişe meraklı biri için bunlar bir define sandığıydı. Y.Y. s.10.

Paul internette birden bire tarihten bile nerdeyse silinmiş olan bir kasabanın hakkında bilgilere rastlar. Kim olduğu belli olmayan bu kişi kendisi gibi meraklıdır bu konuya. Paul tam olarak bu kişinin kimliğini kestiremez ama sonunda kuşkuuları doğru çıkar ve daha önce de belirttiğimiz gibi oğlu Konrad' yani Konny kendini ele verir ve Paul onun kimliğini çözümler.

Birden ateş bastı beni: Bu oydu! Komik çizgi adamlarla süslediği sitesinde bütün dünyaya masal anlatan kişi oğlumdu. Bir yandan da aileyle ilgili şeyleri açıklıyor, dolaysız, lafı dolaştırmadan konuşuyor: “ Kıvrıcık saçlı erkek kardeşinin ölümünün ardından tam üç gün ağlayan ama sonra bir hafta boyunca ağzını açıp konuşmayan Konrad'ın ablası, benim sevgili büyükannemdir, Schwerin Dostları adına ve büyükannemin beyaz saçlarının üzerine yemin ettim ki doğruyu, yalnızca doğruyu söyleyeceğim... Y.Y. s. 84.

3.2.3. Tulla

3.2.3.1. Tulla'nın Konrad Üzerindeki Etkileri

Tulla (Ursula) Pokriefke, ben – anlatıcı Paul'ün annesidir. Yapıtın en önemli kişilerindendir Tulla. Olayın kurgulanışı bölümünde de belirttiğimiz gibi Yengeç Yürüyüşü nuvelinin çıkış noktası olan Gustloff gemisiyle ilgili gerçekleri ilk ağızdan öğrendiğimiz kişi Tulla'dır. Tulla'nın bir başka önemi de olayın akışında sürekli karşımıza çıkan torunu Konrad üzerindeki etkileridir. Tüm olumsuzluklara rağmen Anne Tulla torunu ile ilgili olan bu ilginin sonucu gelişen olumsuz olaylardan kendini sorumlu tutmaz.

Daha sonra, bu işe karışan herkes olaydan habersiz olduğunu yeminler edip dehşete kapılmış numarası yaptığında Anne'ye dedim ki: “ Bu iş başından beri tuhaf geldi bana. Neden, diye sordum kendime, bugün gençler bu Gustloff'a ve onunla ilgili her şeye deli divane oluyor? Bu adamları internette zaman dolduran birtakım bunaklar olmadığını, yani senin gibi örümcek kafalılar olmadığını başından beri biliyordum...” Y.Y. s. 57

Paul'ün Anne Tulla'ya sorduğu bu sorunun cevabını Tulla kendine has bir uslûpla çok ilginç bir biçimde cevaplar.

Ne olursa olsun, yıllar yılı 'Gustloff konusunun açılmasına izin verilmediği için' bu durumun ortaya çıktığını düşünüyordu; biz Doğu'da konuşamazdık. Siz Batı'dakiler de, geçmişten söz ettiğinizde, başka kötü şeyler, Auschwitz filan konu olurdu... Y.Y. s. 58

Paul'ün sorusunu Tulla kendine has hazır cevaplılıkla karşılık verir. Ona göre gençlerin Gustloff'la ilgilenmelerinin sebebi; yıllar yılı Gustloff'la ilgili hiçbir konunun açılmasına izin verilmemiş olmasıdır.

Anne Parti üyesi olduğu için Batı'da kimseyle ilişki kurulmasına izin verilmiyordu, özellikle de Doğu Almanya'dan kaçan ve kapitalist basında, duvarları ve dikenli telleri olmadan ayakta duramayan bir komünist sistemin aleyhine önce kısa sonra daha uzun yazılar yazan oğluyla; zaten bu durum kadının başını yeterince ağrıtmıştı. Y.Y. s.25.

Anne Tulla'nın belirtildiği gibi siyasi görüşüyle ilgili bilgiler verilmektedir.

Almanya'da Devlet Karayolları'nın yapımı ilerliyor, Anne ise Langfuhr'da sekiz buçuk yaşını sürüyordu. İki yıl öncenin yazında erkek kardeşi Konrad, kıvrıcık saçlı o sağır çocuk, Baltık Deniz'inde yüzerken boğulmuştu. Anne'nin en sevdiği kardeşiydi. Bu yüzden, onu ölümünden kırk altı yıl sonra doğan oğluma Konrad adı verildi... Y.Y. s. 29.

Anne'nin pek çok kez pek çok şeyi yüksek sesle ve yanlış zamanda söylediğini belirtmem gerekir. Her şeye ya sırtını döner ya da ömür boyu yapışır .Y.Y.s. 46.

Tulla bir çok davranışından da anlaşıldığı gibi hiç tutarlı değildir.

Ama arkadaşı Jenny, onun sözlerini duyunca gülümsemekle yetinirdi: “ Tulla hep böyleydi başkalarının duymaktan hoşlanmadıkları şeyleri söyler. Bunu yaparken de bazen abarttığı olur...” Y.Y. s. 47.

Büyükanne Tulla ile torun Konrad'ın arası iyi sayılırdı. Aslında Tulla Paul'a bir türlü yazdıramadığı hayat hikâyesini torunu Konrad'a yazdırmayı başarmıştır. Bu ikilinin arasındaki yakınlık Tulla'nın çabalarıyla gerçekleşmiştir. Tulla yeni umudu olan Konrad'a savaşın son yılında ne iş yaptığından, Else sokağındaki marangozhaneye kadar anlatmıştır.

Anne'nin, hepsinin de Langfuhr'un Elsen Sokağı'ndaki marangozhanede geçmeyen masallarıyla onun kafasını doldurduğuna eminim. Her şeyi, hatta savaşın son yılında tramvaylarda biletçilik yaptığını bile anlatmış ona. Oğlan sünger gibi emmiş olmalı Anne'nin anlattıklarını. Elbette bitmek bilmeyen batık gemi öyküsüyle de doldurmuş olmalı onun kafasını. O günden sonra Anne bütün umudunu

*Konny'ye, ya da kendi deyişiiyle 'Konrad'cığa' bağladı. Y.Y.
s. 51.*

Tulla'nın Konrad üzerindeki etki ve beklentilerinin tohumları yeşermeye başladığında Konrad artık geri dönüşü olmayan yanlış bir yola sapmıştır. Sürekli Tulla'nın anlattıklarının etkisinde kalır. Paul ise daha sonraları bu işte Anne Tulla'nın parmağının olduğunu fark ettiğinde Tulla hiç oralı bile olmaz. Paul'a göre gençlerin Gustloff ve onun hikâyesiyle ilgili her şeye olan merakları çok gariptir. Daha henüz oğlu Konrad'ın internetteki yayınlanan bilgilerle bir ilişkisi olduğunu bilmediği dönemlerde bu tür sorulara kendince yanıtlar arar. Tulla ise, Paul'un ona yönelttiği sorulara karşı her zaman yazarın ona adeta bir sembol olarak yakıştırdığı 'evde yokum suratını' takınır.

Yengeç Yürüyüşü'nde incelediğimiz leitmotiv özelliklerine örnek olarak Tulla'nın bu sürekli anlatı boyunca karşımıza birçok kez farklı şekillerde çıkan surat ifadelerini gösterebiliriz.

Anne sustu. Kendisini yakından ilgilendiren bir şey olduğunda hemen 'evde yokum' suratını takınırdı, yani gözlerini devirir, aklarını çıkarırdı. Y.Y. s.57.

İhtiyar aslında Anne'yi tanımıyor. Ya ben? Ben onu tanıyor muyum? Belki de Anne'ni huyunu suyunu bir tek Jenny teyze biliyordur; bir keresinde bana, " Aslında arkadaşım Tulla'yı rahibe olacakken olmamış biri olarak görmek gerekir... Y.Y. s. 113-114

Yazarın Anne'yi tam olarak tanımadığı yerler ironik çünkü yazar her fırsatta araya girip Paul'den daha fazla bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bunlardan sonra bir de anneyi gerçekten tanımaması ya da öyle davranması sadece ironi olarak açıklanabilir.

"Yakında hepimiz ölüp gidicez, bir tek sen kalıcan ama sana anlattıklarımı yazmak istemiyorsun." Y.Y. s.107.

Büyükanne Tulla'nın torunu Konrad üzerinde ki etkileri baştan sona kadar hissedilir. Bu konuda en önemli nokta ise Tulla'nın, oğlu Paul'un hikâyelerini yazmak istememesinden dolayı ümidini tamamen yitirmesidir. Sonunda Tulla yeni arayışlar içersine girer ve torunu Konrad'a ümidini bağlar.

O zamanlar bütün umudunu bana bağlamıştı. Ama benden bir şey olmayacağını, zaman kaybindan başka bir şeye yaramayacağını anlayınca – Duvar yıkılır yıkılmaz -, oğlumu yoğurmaya başladı. Konny büyükannesinin eline düştüğünde ancak on ya da on bir yaşındaydı. Benim solda sıfır kaldığım, Konny'nin ise veliaht prens olduğu Damp'taki toplantıdan sonra Anne onun kafasını kaçış, vahşet, taciz hikâyeleriyle doldurdu... Y.Y. s. 114.

4. YENGEÇ YÜRÜYÜŞÜ NUVELİNDE ANLATIM TEKNİKLER

4.1. Anlatıcılar

Teknik ve tematik olarak ele aldığımız Yengeç Yürüyüşü'nde anlatıcılar konusunun teknik anlamda önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Bu konuyu işlerken öncelikle anlatıcı türlerini irdelemekte yarar var.

Bir metinde kullanılan anlatıcı türleri şunlardır: Ben - anlatıcı, O - anlatıcı, Siz – anlatıcıdır. Bir romanda ya da herhangi bir metinde anlatıcı, anlatma işini gerçekleştiren olayları ve hikâyeyi okuyuculara aktaran kişidir. Bu anlatıcı romanın içinde geçen kahramanlardan biri olabilir. Bazen de bir anlatıcı olarak kişileştirilmiş bir nesne de olabilir. O – anlatıcıyı destan türünde rastlarız, siz anlatım ise, en az kullanılan anlatım türüdür. O - anlatıcı Mehmet Tekin'e göre marjinal bir anlatıcı türüdür.³⁴

Bir romanın genel yapısı şekillendirilirken en önemli unsurlardan ikisi 'hikâye' ve 'anlatıcı'dır. Anlatıcı anlatı türlerinin en etkin figürüdür. Hikâyeyi anlatıp, aktarmak hiç şüphesiz ki anlatıcının görevidir. Bir öykü, roman, nuvel hangi anlatı türü olursa olsun, temeli anlatıcının etrafında kurgulanır. Yengeç Yürüyüşü'nde ben anlatıcı Paul'ün görevi okuyucuyu bilgilendirirken toplumu da yönlendirerek anlatıcı kimliğini ortaya koymaktır. Bu figürü Mehmet tekın "yazar-anlatıcı" olarak tanımlamaktadır.³⁵ Bu durumda nuvelin kurmaca dünyasında yerini almış olan anlatıcı Paul'ün görevi, anlatmak olduğu hikâye ile okuyucu arasındaki iletişimi kurmaktır. Bu aradaki bağlantıyı sağlarken; yazarın ona yüklemiş olduğu yeteneği ile bakış açısını kullanmaktadır.

*Konuşmam hâlâ tutuk. Bahanelerden hoşlanmayan o
'biri,' mesleğimi yapmaya zorluyor beni. Y.Y.s.9.*

Alıntıdaki cümleden az önce bahsettiğimiz yazar – anlatıcı ilişkisini açık bir şekilde görmek mümkündür. Anlatıcının kendini ifade etmesi için, yazarın onu zorlamasına ihtiyacı vardır. Aynı zamanda yazar istediği için anlatıcı

³⁴ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı (romanın unsurları)*, Ötüken Yay., 1.bs., istanbul, 2004, (S. 27).

³⁵ Tekin, age. (S.23).

Gustloff'un hikâyesini anlatma durumundadır. Çoğu zaman okuyucu hangi yazı türü olursa olsun ben anlatım gördüğünde olayı yaşamış bir kişinin varlığını hisseder. Anlatıcının olaya bakış açısı ile okuyucunun anlatılan olaydan anladıkları farklıdır.

Hemingway'nin eserinde olduğu gibi, birinci tekil şahıs zamiri (ben) kullanılmıyorsa, tecrübesiz okuyucu, hikâyenin yazar tarafından anlatıldığı yanılgısına düşebilir. Hâlbuki yazar, hikâyesine açıkça bir hikâye eden koyduğu andan itibaren, en saf okuyucu bile, tecrübeyle kendi arasında, tecrübeyi yeni bir şekle dönüştüren bir unsurun girdiğini anlar, isterse bu unsur herhangi bir şekilde şahısladılmış olmasın.³⁶

4.2. Ben Anlatıcı

Ben anlatıcı, yazın dünyasında 1. tekil kişi olarak yerini alır. Ben anlatıcıya göre daha fazla kullanılan o – anlatıcıyla bu iki tür karşılaştırıldığında ben anlatıcının romanda kullanımının vazgeçilmez olduğu görülür. Yazar, bu hiç duyulmamış, hakkında kimsenin hiçbir şey bilmediği tarihi gerçeklerin açığa kavuşturulmasında kullandığı anlatım şekli, ben – anlatım biçimidir. Yengeç Yürüyüşünde de ben - anlatıcı Paul, anlatılan olayda kurgulanmış olan dünyanın içindedir. Aynı zamanda bu dünyada ben – anlatıcı hem anlatan hem de anlatılan durumunda olan bir karakterdir Yengeç Yürüyüşünde anlatıcı Paul belli bir tarihsel zemine oturtulmuş olayların üzerine kurmaca bir gerçekliliği anlatmaktadır. Anlatıcı figür eğer kendi hikâyesini anlatıyorsa 'merkez anlatıcı', başka bir figürün hikâyesini anlatıyorsa 'merkezden uzak' anlatıcı olarak tanımlanmaktadır.³⁷ Yengeç Yürüyüşünde ben – anlatıcı, kendi hikâyesini anlattığı zaman 'merkez anlatıcı' olarak karşımıza çıkar. Paul nuvelde olayları araştırıp, başka yerlerden duyup okuyucuya aktaran, rapor eden durumundadır. Anlatıcı her ne kadar doğumundan itibaren kendi yaşamından anlatsa da, asıl görevi olayları rapor etmektir. Ben anlatıcı, eserin bir rapor olduğunu ifade

³⁶ Philip Stevick, *Roman Teorisi*, (çeviri: Sevim Kantarcıoğlu), Akçay Yay. 2. bs., Ankara, 2004, (s. 87).

³⁷ Bkz., Şahbender Çoraklı, *Jureck Becker'in Jakob der Lügner adlı Romanında Anlatım Teknikleri*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay., Doktora tezi, Erzurum, 2001, (S.10).

ederek okuyucuya açıkça bilgi verir. Aşağıdaki her iki örnekte de anlatıcı rapor verdiği okuyucuya bildirmektedir.

Raporumun iyi bir novella malzemesi olduğunu söylüyor patronum. Y.Y. s.139.

Ama tam burada, Marinesko ateş emri vermeden ve emir artık durdurulmayacak bir noktaya gelmeden önce, bana anlatılan bir destanı raporuma eklemeliyim.. Y.Y.s.147.

Anlatıcının anlattıklarını başka yerlerden duyup aktardığına ve böylece bilgi verdiği dair örnekler bu tespitlerimizi doğrulamaktadır.

Sıkış tepiş yere çömelmişler ya da uzanmışlar. Saçları henüz bozulmamış. Ama artık gülmüyorlar, havadan sudan konuşmuyorlar ya da keskin dedikodular yapılmıyor. Bir kaçını deniz tutmuş. Y.Y. s. 147-148

Anlatıcı Paul'ün, rapor ettiği bu Gustloff gemisinin batış anındaki yaşananların kaynağı büyük olasılıkla Anne Tulla'dır.

Paul, zaman zaman her şey hakkında bilgi sahibi olan, olaylara tanık olan bir ben - anlatıcı konumundadır. Anlatıcı kitabın birinci bölümünde cinayet işlenmeden önce David Frankfurter'in Gustloff'u öldüreceğine dair bilgiler verir. Bu bölümde olayları tam kestirecek durumda olmayan okuyucuya etkileneceği, bilgiler sunulur, ipuçları verilir. Anlatılanı ve okuyucuyu yöneten ben – anlatıcıdır, bu anlatıcının anlattıkları ve vereceği ipuçlarıyla okuyucu bilgi sahibi olur. Yengeç Yürüyüşü'nden alıntıladığımız şu cümleler, okuyucu olarak ancak ben – anlatıcının anlatması sonucu öğrenebildiğimiz gerçeklerdir.

Frankfurter, onun ayın üçünde Davos'a geleceğini biliyordu. Günlük gazetelerin dışında Gustloff'un yayınladığı Parti gazetesini, 'der Reichsdeutsche'yi de

okuyordu, o gazete de programının tarihleri önceden bildiriliyordu. David seçtiği hedefle ilgili hemen her şeyi biliyordu. Onunla ilgili her şeyi adeta ezberlemişti. Y.Y. s. 29-30

Katil Frankfurter, Gustloff'la ilgili her şeyi öğrenmiştir, onu hedef olarak seçmiştir. Bu bilgiler örnekte görüldüğü gibi anlatıcı tarafından net bir şekilde verilmiştir.

Anlatıcı hikâyeyi oluşturan konuların dışında okuyucuyu bilgilendirirken aralarda konuyu bölerek yorumlarda bulunur. Bu aralara girdiği bölümlerde anlatıcı kendi düşünce ve açıklamalarından yararlanır. Bu tür yan anlatımlar ‘ Parantez Anlatımlar ‘ olarak tanımlanmaktadır.³⁸

Ancak şimdilik bırakın denize indirilmeyi Gustloff henüz tezgâha bile konulmadı. Hem ben kaldığım yere dönmeliyim, çünkü o öldürücü kurşunlardan sonra Graubünden Kantonu'ndaki yetkili yargıçlar, savcı ve savunma avukatları David Frankfurter'e karşı açılan duruşmalar için hazırlanmaya başlamışlardı. Y.Y. s.39.

Bu alıntıdaki ilk cümlede, anlatıcı okuyucuya varlığını hissettirir. Bu bölümde hikâyenin akışının dışına çıkmıştır. Anlatıcı bu durumun farkındadır ve tekrar kaldığı yerden devam etmesi gerektiğini vurgular. Anlatıcı kendi kafasına takılan soruları sorar, yorumlar yapar ve düşüncelerini açığa vuran değerlendirmelerde bulunur.

Ben anlatıcı hiçbir zaman fazla bilgiye sahip değildir. O konumu gereği ancak bilmesi gerektiği kadarını bilir ve aktarır. Bu nedenle anlatıcı Paul'ün anlatımında bir kararsızlık ve sürekli tahminlerde bulunduğunu görmekteyiz.

³⁸Bkz. Fatma Öztürk, Heinrich Böll'ün ‘ Die verlorene Ehre der Katharina Blumm’ Adlı Hikâyesinin sinamaya uyarlanması. Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. Alman Dili ve Edebiyatı Böl. Yüksek lisans tezi, Erzurum, 1996, (s. 18).

Konny'yi bu kandırmacaya yönelten nedeni ancak tahmin edebilirim: Açık seçik görülen bir düşman portresi istiyordu. Y.Y. s.118.

Bu örnekte de görüldüğü gibi Paul tahminde bulunur. Çünkü kendi sorularına kendi yanıtlar bulmalıdır. İleri gören, kapalı kapılar ardında olan biteni görebilecek yeteneğe sahip değildir.

Herşey geçti, bitt! Bir zamanlar Alman Çalışma Cephesi'nin yöneticisi olan kişinin adını artık kim bilir ki? Bugün Hitler dışında, bir zamanların büyük güçleri olarak Göggels'in, Göring'in, Hess'in adı geçiyor. Televizyondaki bir yarışma programında Himmler ya da Eichmann sorulsa, doğru yanıt da alınabilir, tarih bilgisi sıfır olan biri de çıkabilir; açık göz sunucu, bilmem ne kadar bin marklık bir kaybı gülümseyerek sineye çekmek zorunda da kalabilir. Y.Y. s. 44.

Burada anlatıcı, olayın akışına ara vererek kendi düşüncelerini açıklamıştır. Okurun edindiği bu bilgiler tamamen olay akışından bağımsız ve sübjektiftir. Anlatıcı kendi kafasındaki sorulara cevap arar, bunu yaparken tamamen konudan uzaklaşmıştır. Yengeç Yürüyüşü nuvelinin tamamını ele aldığımızda anlatıcının sürekli tahminlerde bulunmasıyla, yorumlarıyla konuyu aktardığını görürüz. Bunun için birkaç sözcükten oluşan kısa cümlecikler kullanmıştır. Bu ara cümlecikler tamamen anlatıcının fikirlerini, tahminlerini açıklamaktadır.

Genç kızların özenle taranmış saçları – pek çoğu permalı ya da geçici ondüle yapılmış olmalı – o günün modasına uygun olarak kıvrım kıvrım, dalga dalga iniyor omuzlarına. Aralarında nişanlı olanlarda vardı herhalde, üç- beş de evli.[...] Kadın deniz destek Grubu'nda görevli kadınların hepsi ilk bakışta güzel geliyor göze, hatta

çekiciler, içlerinden birkaçının gıdısı erkenden sarkacak gibi duruyor. Delikanlılar kadar ciddi görünmüyorlar. Gıdısı erkenden sarkacak gibi duruyor. Delikanlılar kadar ciddi görünmüyorlar. Y.Y. s.142.

Bu tahminlerle dolu paragraf az önce yapmış olduğumuz tespitlere örnek olarak gösterilebilir. Olmalı, herhalde, gibi ve benzeri tahmin sözcüklerinin kullanıldığı açıklamalar tamamen anlatıcının subjektif yorumlarıdır.

Yaza yaza bitkin düşen yaşlı adam, benim şahsımda kendisinin yerine geçecek – vekilim diyor – birini bulduğunu düşünüyor; ben, Sovyet ordularının Reich topraklarına girişini, Nemmersdorf be sonuçlarını anlatmak zorundaymışım. Doğru, uygun sözcükleri arıyorum. Ama beni zorlayan o değil, Anne. Y.Y.s. 112 - 113

Anlatıcı daha paragraftaki ilk cümlede, yazarın yerine olayı yazma görevini üstlendiğini ve kendisinin bunun için bulunduğunu okurlara belirtmektedir.

Yazının kurgusunda "yaşlı adamla" anlatılmak istenilenin Günter Grass olduğunu daha önce belirtmiştik. Ben anlatıcı Paul, bize yazarın bitkin düşerek yazma işinin devamını anlatıcıya bıraktığını anlatmaktadır. Yazma görevinin yazar tarafından kendisine direktildiği çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu yazar – anlatıcı ilişkisinde görülüyor ki ben anlatıcı yazarın etkisindedir. Olayları ben anlatıcının bakış açısından aktaran yazarlar ben anlatıcıyı, kendi serüvenini anlatmak için değil, olaylara farklı açıdan bakmak için devreye sokmak istemişlerdir. Yani buradaki sorun, bakış açısı sorunudur; anlatma kaygısıdır, der Mehmet Tekin.³⁹

Yengeç Yürüyüşü nuvelinde hikâyenin başkahramanlarından olan ben anlatıcı Paul'dür. Ben anlatıcı kendinden söz eder. Böylece hem anlatan aracı, hem de olayları anlatan kişidir. İncelemiş olduğumuz nuvelin ben anlatıcısı olan Paul aynı zamanda Öykünün başkahramanlarından. Anlatıcı daha nuvelin başlarında hikâyenin sonundan haber vermektedir. Yani Gustloff'un öldürüleceğini okur hemen

³⁹ Bkz. Tekin, a.g.e., (s. 43).

anlar. Anlatıcı, Frankfurter'in işlediği cinayet anlatılmadan sayfalar önce bu gerçeği okura aktarmaktadır.

Mezar taşı Parçalanmış olan biriyle başlıyorum. Okulu bitirdikten sonra – ortaöğrenim- bankacılık eğitimi başlamış, fazla göze çarpmadan bunu tamamlamış. [...] Genç adam o temiz havada sağlığına öyle bir kavuştu ki ölüm ona ancak bir başka biçimde ulaşabilecekti. Y.Y. s. 11-12.

Paul Pokriefke kurmaca bir ben anlatımla olayları anlatır. Paul yazarın uydurduğu kurmaca bir kişiliktir, aynı zamanda da daha önce belirttiğimiz gibi geminin batış esnasında gerçekten çocuklar doğmuştur. Paul Pokriefe yazarın nuvelde kurguya taşıdığı tamamen uydurma bir kişidir.

Şunu açıkça söylemem gerek: benim doğumum öyle görülmedik bir şey değildi. Hayat şarkısı tek notadan oluşmuyordu. O gün, hem benden önce hem de sonra başka çocuklar da dünyaya geldi.[...] Yolda beş çocuk daha doğdu, bunlardan sonuncusu, konvoy içinde seyreden gemi, artık imdat çığlıkları yükselmeyen ceset tarlasına varmadan az önce geldi dünyaya. Ancak tam gemi batarken, torpillendikten altmış iki dakika sonra, deliğinden çıkan tek bebek bendim. Y.Y.s . 166-164

Ben anlatıcı Paul yukarıdaki tanımında belirttiğimiz gibi kendinden söz eder, olayları anlatan kişidir. Gustloff gemisi batarken doğan tek çocuğun kendisi olmadığını belirtmektedir

Yengeç Yürüyüşü nuvelini baştan sona ele aldığımızda, yazar görüldüğü gibi anlatıcının kişiliğinin arkasında gizlidir. Grass anlatı boyunca ben anlatıcı Paul'ü yönlendirmektedir. Bu durumda devreye yazarın sanatçı kişiliği girer. Philip Stevick'e göre, yazarın sanatçı kişiliği, eseri yaratırken, kendisinde aslından daha

üstün bir kopyasını yaratır. Herhangi başarılı bir roman, yazarın bu kendisini aşan kişiliğine bizi inandıran bir eserdir.⁴⁰

Ve şimdi yeniden birinin emrindeyim, ama en azından bir süre kendimden söz etmeyi bırakabilirim, Çünkü bu hikâyeye benden çok önce, yüzyılı aşkın bir süre önce, Mecklenburg'un başkenti Schwerin'de başladı; yedi gölün ortasında yer alan Schwerin, kartpostallarda en eski mahallesi Schelfstadt ve çok kuleli bir şato ile simgelenir, onca savaştan dış görünüşte sapasağlam çıkmıştır. Y.Y.s.10

Paragraftaki "benden çok önce", cümlesiyle ben – anlatıcı Paul yine, kendisinin yazar tarafından uydurulmuş, kurmaca bir kişi olduğunu belirtir. Schwerin'in hikâyesinin, kendi hikâyesinden önce başlaması, onun gerçek yaşama ait olmadığı ve sonradan olayın akışına dâhil edilmiş olduğunu vurgular. Mecklenburg'un tasviri ise yazarın değil, anlatıcı Paul'ün izlenimleridir. Yazar kurmaca bir kişi olarak yarattığı figür Paul'ün perspektifinden olayları aktartır.

Bir öykü eğer ben – anlatımla yani birinci tekil şahısla anlatılmaktaysa; öteki yöntemlerle karşılaştırılmalıdır. Buradaki ben – anlatıcının kesinlikle yazarla kıyaslanmaması gerekir. Yazar, tarihsel malzemeyle kurguyu çerçeve anlatılarla kaynaştırırken ben – anlatıcı Paul'ü kullanmıştır. Grass zengin bir hayal gücüne sahiptir. O eserlerine yansıttığı grotesk ve komik tarzın yanında rapor şeklindeki anlatımını çağrışımlar, öne almalar ve düzeltmelerle bölerek gerçekçiliğe karşı okuyucuyu şüpheyeye, incelemeye, düşünüp taşınmaya sevk eder.⁴¹ Anlatıcı Paul, olayları önceden araştıran ve bunları rapor eden bir gazetecidir.

⁴⁰ Bkz. Tekin, a.g.e.(s.86).

⁴¹Bkz. Gürsel Aytaç,Çağdaş Alman Edebiyatı, Gündoğan Yayınları, 4.bs., Ankara. 2004, (s. 205).

Ama tam burada, Marinesco ateş emri vermeden ve emir artık durdurulamayacak bir noktaya gelmeden önce, bana anlatılan bir destanı raporuma eklemeliyim. Y.Y. s. 147.

4.3. Leitmotiv Tekniği

Romanda kullanılan Leitmotiv tekniği, müzikten edebiyata geçmiştir. Öncelikle içeriğin sürekliliğini sağlamada kullanılmaktadır.

Yengeç Yürüyüşün de sürekli italik karakterlerle yazılmış olan "şehit", sözcüğü bir leitmotiv örneğidir. Görüldüğü gibi leitmotiv, müzikten yazın dünyasına geçmiş bir nakarattır. Leitmotiv' Ayyıldız tarafından, anlatıcının eserine ilişkin bir atmosferi daha etkili ve devamlı kılmak için kullandığı bir teknik olarak tanımlanır.⁴²

Grass'ın romanlarında odak noktaları oluşturan nesnelere hep insanlarla ilişkileri içinde yansıtılmış, dile getirilmiştir. Eserde, Wilhelm Gustloff'un öldürülmesi ile adının bir yolcu gemisine verilmesi arasında böyle bir bağlantı kurabiliriz. Yengeç Yürüyüşünde de adeta odak noktası oluşturan nesne Gustloff Gemisidir. Çünkü Gustloff gemisi yapının en önemli figürlerinden biri olarak boy gösteriyor. Nazi partisi yöneticisi Wilhelm Gustloff'un adı, 1937 yılında Nasyonal Sosyalist Partisi'nin tatil örgütü olan Sevinç Yoluyla Güç derneği için inşaa edilen ve savaş başladıktan sonra hastane gemisine dönüştürülen gemiye verilir. Böylelikle geminin hikâyedeki önemi başlamış olur. Gustloff gemisi Grass'ın Yengeç Yürüyüşünde kullandığı bir Leitmotiv'tir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi anlatıcının hikâyeyi, bir yengeç gibi yürüyerek anlattığını belirtmiş olması; Yengeç Yürüyüşü nuvelinin nasıl bir anlatım tekniği ile yazılmış olduğuna dair bize bilgi vermektedir. Yazar 'yengeç gibi yürümeyi' bir leitmotiv olarak kullanır. Eseri incelediğimizde baştan sona anlatıcının yengeç gibi nasıl yürüyerek raporunu anlattığına şahit oluyoruz.

⁴²Mustafa Ayyıldız, Hamdi Birgören; *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Akçağ Yay.,1. bs.,Ankara, 2005,(s.759).

Tasvir, postmodern anlatılarda kişileştirilmiş olan nesnelere canlılık kazanmalarında kullanılan bir anlatım biçimidir. Leitmotiv konusunda inceleyebileceğimiz bir başka teknikte sembollerin ve nesnelere kullanımınıdır.

4.4. Bilinç Akımı (Bewusstseinsstrom)

Bilinç akımı; romanda geçen bir karakterin, duygu ve düşüncelerinin, zihinsel süreçlerinin akışının düzensiz olarak bir iç konuşma şeklinde verilmesidir. Bu teknikte esas olan bilinç ve bilinçaltının zaman içindeki yolculukları ve yazıya aktarılma biçimindedir. Bu tekniğin romanda kullanımı çok eskilere dayanmaz. Çünkü bu teknik yakın zamanın bilimi olan psikolojiyle bağlantılıdır. Kısaca Bilinç akımı tekniği bireyin iç dünyasında şekillendirdiği duygularının, düşüncelerinin doğal bir biçimde dış dünyaya yansıtılması durumudur. Yengeç Yürüyüşü nuvelinde bilinç akışı tekniğini genelde anlatıcı Paul'ün düşünceleri ve ruhsal çözümlerinin geçtiği bölümlerde görüyoruz

Modernist yazarın, soyut dünyada ve zamanın içinde istediği gibi dolaşabilmesini sağlayan kurgusal buluşların başında bilinç akımı (Bewusstseinsstrom / stream of consciousness) tekniği gelir.⁴³

Bilinç akımı, bir yazındaki figürün bağımsızlığına yön vermesinde etkilidir. Bu teknik modern romanlarda daha çok görülmektedir. Bir romanda hiçbir roman kahramanı bir diğerine benzemez. Her biri farklı karakterlerde farklı kültürlerde kurguya dâhil edilmişlerdir. Bu fark anlatım düzeyinde sağlanmalıdır, bunun için, iç monolog, bilinç akımı, iç çözümlenme teknikleri uygulanmalıdır. Bu yöntemlerle kahramanın kendini tanıtmaya kolaylaşır.

*Beni tanıdığını söyleyen adam, kendi çocuğumu tanımadığımı idda ediyor. Oğlumun en derininde gizli işkence odalarının kapıları bana kapalı kalmış olabilir. Yoksa oğlumun sırlarını çözecek kadar zeki değil miydim?
Y.Y. s.198.*

⁴³Ecevit, a.g.e., (s.43).

Bu örnekte anlatıcı yine, yazarın onun üzerindeki etkilerine değinmekte. Ben anlatıcı bildiğimiz gibi her şeyi bilen bir konumda değildir. Onun bilgileri ancak yazarın ona izin verdiği kadardır. Bu nedenle anlatıcı kendi kendine düşündüğü bir anda oğlu hakkında fazla bilgi sahibi olamayacağı konusunda okura açıklama yapar. Böylece anlatıcı Paul'ün açıklamalarıyla onu daha iyi tanıyabiliriz.

Yo, Anne bana akıl verecek durumda değil. Beyaz saçlı düşünceleri iyice kırpılmıştı. Kimin kapısını çalabilirdim? Gabi'ninkini mi? Y.Y.s. 239.

Yine bir iç monolog örneğini incelemekteyiz. Bu iç monolog anlatıcının içinde bulunduğu durumu değerlendirdiği bir iç hesaplaşmadır adeta. Paul içinde bulunduğu çıkmazı sorgularken bile anne Tulla'ya karşı olan olumsuz tutumunu sergilemektedir. Yine çaresiz ve desteksiz kalan anlatıcı Paul anne Tulla'dan ümidini kesmiş bir şekilde yakını. Annesi ile hiçbir zaman düşünceleri uyuşmayan Paul bu konuda da annesinin ona akıl veremeyeceğini bilmektedir. Çıkmaza girdiği bir konuda yalnız kalmıştır. Paul'ün, annesinin düşüncelerini beyaz saçlarına benzetmesinde sanki düşüncelerinin de yaşlanmış ve eskimiş olduklarını anlatan bir durum vardır. Bu durumda Paul'ün annesinin vereceği akıla ihtiyacı yoktur ve tek çare olarak bu kez eski karısına başvurabileceğini düşünür.

İç monologda ve iç diyalogda anlatıcı tarafından kahramanın içinde geçen düşünceler anlatıcı tarafından okuyucuya aktarılır. Bu aktarımda cümleler mantıklı bir şekilde ve düzenlenmiş olarak anlatıcı tarafından dilbilgisi kuralları çerçevesinde aktarılır. Bilinç akımı tekniğinde ise durum farklıdır. Modern roman tekniklerinden biri olarak karşımıza çıkan bu teknik, iç monolog ve iç diyalogla benzerlikler gösterse de aralarında önemli farklar vardır. Bilinç akımında amaç araya anlatıcı ve yazar girmeden kahramanın zihninden geçenleri aktarmaktır. Böylece bir insanın herhangi bir zamanda zihninden geçirdiği düşünceleri kuralsız ve aralarında mantıklı bir bağ olmaksızın

birbirinden kopuk ve yarım cümleler halinde kahramanın cümleleri olarak aktarılır.

Ancak bir saatli bomba gibi tıklayan bir düşünce, ne kadar üstünü örtmeye çabalasam da sesini duyuruyordu: Aylardır burada... Benim oğlum olabilir o, yo, kesin benim oğlum, bu Konrad... Bunun gerisinde Konny var... Y.Y. s. 83.

Bilinç akımını, Virginia Woolf, döneminin yazarları James Joyce ile William Faulkner'le birlikte geleneksel romanın dışına çıkarak uygulamıştır. James Joyce bilinç akımı tekniğini Ulysses adlı romanında ilk kullanan yazarlardandır. Türk Edebiyatında ise bilinç akımı tekniğini başarıyla kullanan yazarların başında Oğuz Atay gelir. Tutunamayanlar Atay'ın, bilinç akımı tekniğini ve diğer teknikleri yoğun bir şekilde kullandığı örnek bir eserdir. Modern roman, Woolf ve Joyce gibi yazarlar tarafından geliştirilmiştir. Yaşanan gerçeklerin kurguyla edebiyata aktarılmasının yanında; neden-sonuç ilişkisi içinde roman yazın dünyasında yerini almıştır.

Bilinç akışının kullanıldığı herhangi bir yazında, olayları kronolojik sırası bozulmuştur. Buna örnek olarak Tepebaşı'nın bilinç akışı romanına yönelik tespiti şu şekildedir:

Romanda olayların kronolojik sırası bozulmuştur, ancak Partiler halinde sunulur. Olayların akışı göz önünde tutulsa da, romana başka önemli bir olayla başlanır. Anlatılmayan diğer yerlere ise ilerdeki sayfalarda zaman zaman verilen bilgilerle değinilir.⁴⁴

4.5. Bakış Açısı

Bakış açısı, yazar ile okuyucu arasındaki ilişkinin oluşumunu sağlamakta böylece romanın önemli bir unsuru sayılmaktadır. Aynı zamanda anlatıcının

⁴⁴ Fatih, Tepebaşı; *Edebiyat ve Roman*, Çizgi Yayınlar, Konya, 2001, (s.30).

hikâyeye olan yaklaşımını ve anlatım tarzını belirlemektedir. Bakış açısı, Okuyucunun anlatılanla ve olayda ki kahramanlarla ilgili bilmesi gerekenleri belirlemede etkilidir. Yengeç Yürüyüşündeki ben – anlatıcı Paul olaylarla ve kahramanlarla ilgili bilinmesi gerekenleri ilk ağızdan veren kişidir.

Belki de bu hastalığı yüzünden tıp eğitimini seçmiştir; ailesinin tavsiyesiyle Almanya'da başladı eğitimine, babası ve babasının babası da orada eğitim görmüşlerdi. Sürekli rahatsızlandı ve bu yüzden de dikkatini toplayamadığı için hem ara sınavlarda hem de daha sonraki sınavlarda başarılı olamamış. Y.Y. s. 19.

Diğer figürlerde olduğu gibi Frankfurter'le ilgili bilinmesi gerekenleri Ben anlatıcı okura aktarır. Buradan Frankfurter'in neden tıp eğitimini seçtiğini öğreniyoruz ancak bu tamamen anlatıcının kendi kişisel fikridir. Çünkü anlatıcı bu bilgiyi verirken, onun belki yakalandığı hastalığı yüzünden tıp eğitimini seçmiş olduğu tahmininde bulunur. Anlatıcının bakış açısı tamamen gözlemleyip çeşitli kaynaklardan edindiği bilgiler doğrultusundadır. Ben anlatıcının tahmin yürütmesi ve kendi yorumlarını kullanması tamamen kişisel becerilerinin yansımasıdır.

Ben anlatıcının her şeyi bilme, görme gibi güçleri yoktur. Doğal bir insanın görüp, sezdiği kadar sınırlı özelliklere sahiptir. Bu durumda Tanrısal bakış açısından ayrı bir konumdadır.

Bir yazılı eserdeki yazarın, hikâyenin ve okuyucu üçlüsünün arasındaki ilişkinin doğru bir şekilde gelişmesinde ki, en doğru anlatım yöntemi anlatıcının bakış açısıdır.

Hakim bakış açısında Anlatıcı olayın içinde yer almaz, bütün olaya hakim, yukarıdan bakan her şeyi bilen, gören bir bakış açısıdır. Anlatıcı Pau, tam tersi olayların çoğunun içindedir. Hakim bakış açısında anlatıcı Tanrısal konumu sayesinde hem karakterleri hem de okuyucuyu yönlendirebilen yeteneklere sahiptir. Yengeç Yürüyüşünde böyle bir örneği sıkça görmüyoruz.

Anlatıcı daha çok **Gözlemci figür bakış açısından** bakar olaylara. Gözlemci anlatıcının bakış açısı, Tanrısal bakış açısına sahip anlatıcıya göre daha sınırlıdır. Gözlemci figür tanımına uyan Paul tamamen kurgunun içindedir. O, yazar tarafından bilinçli olarak seçilmiştir. Kurgudaki olaylar başta olmak üzere, zaman, mekan ve kahramanlar onun bakış açısıyla aktarılır. Anlatımın objektif olabilmesi için, olaylar ve nesnel gözlemci figürün bakış açısıyla verilir. Olayların akışına müdahale etmez sadece onları gözlemler. Gözlemci yeteneğinden dolayı ve ben zamiriyle anlatması, otobiyografik bakış açısı ile karıştırılmamalıdır. Ben anlatıcının yazarla asla karıştırılmaması konusunda Günter Grass'ın, defalarca üstüne basarak uyarıda bulunduğu göz ardı edilemez.⁴⁵

Tekil bakış açısı(otobiyografik) birinci tekil kişi tarafından anlatıldığı için, otobiyografik bakış açısı da denir. Anlatılan olayları hem yaşayan, hem de yaşadıklarını aktaran aynı kişi olduğu için roman bütünüyle onun çevresinde gelişir. Anlatıcının görüş alanının dışında kalan hiçbir şey romana dâhil edilemez, ben anlatımla okurun karşısına çıkar. Tekil bakış açısının uygulama alanı sadece otobiyografik romanlar değildir. Bu bakış açısı ben – anlatımla yazılmış tüm eserlerde kullanılan bir bakış açısıdır. Söz gelimi Orhan Pamuk'un Yeni Hayat (1994) romanı, otobiyografik yönü zayıf düşen bir romandır; ancak tekil bakış açısı uygulanmıştır. Olay, çevre ve kişiler, renkli bir kişilik taşıyan Osman'ın bakış açısından sunulmuştur.⁴⁶ Grass Yengeç Yürüyüşünde de tekil bakış açısı uygulamıştır. Olaylar, çevre ve kişiler Yengeç Yürüyüşü nuvelinde de anlatıcı Paul'ün bakış açısından sunulmuştur. Yazarın gizli anlatıcı konumunda araları girip anlatımın akışına karışması durumunun ben – anlatıcıyla karıştırılmaması konusunda dikkatli olmak gerekir. Grass'ın daha önce de bu teknikte yazmış olduğu "Pisi Balığı" (Der Butt) romanında da yazarın etkilerini görmek olasıdır. Yazarın bakış açısı roman boyunca hissedilir. Pisi balığında Yazar- anlatıcı olarak ortaya çıkar bir süre sonra tekrar ben anlatıcı anlatımına devam eder yani yazar anlatımın akışını böler.⁴⁷

⁴⁵ Neuhaus, a.g.e., (s. 10).

⁴⁶ Mehmet, Tekin; Roman Sanatı, romanın unsurları, 1:Mehmet, Tekin; *Romancı yönüyle Orhan Pamuk ve Yeni Hayat*, Özeğitim yay., Konya, 1997, (ss.59-66).

⁴⁷ Volker Neuhaus, a.g.e., (s.11).

O salonda mesleğim gereği, yani gazeteci olarak bulunsaydım, adam öldürme denerek yumuşatılmış hükmü ‘ çok hafif bir ceza’, hatta ‘hukuk skandalı’ diye eleştirirdim; ama bu durumda gazetecilik görevimi bir yana bıraktığımda, bütün dikkatim yedi yıllık ıslahevi cezasını kılı kıpırdamadan kabullenen oğlumun üzerinde yoğunlaşmışken, duyduğum şey dehşetti. Kayıp yıllar! Cezasını sonuna kadar çekerse, çıktığında yirmi dört yaşında olacak. Y. Y. s. 222.

Anlatıcı Paul’ün bakış açısından onun, oğlu Konrad’ın cinayetten mahkûm olma anındaki duygularını öğreniyoruz. Paul bu yaşanan olayları hem yaşayan hem de aktaran bir kişi pozisyonundadır. Oğlunun yargılanmasından sonra dehşete kapılan bir baba olarak sübjektif yorumlarını da yapmaktadır. Buradaki söylemi incelediğimizde ünlem işareti kullanılan bölümün bir iç konuşma olduğunu düşünebiliriz.

Çoğul bakış açısı, modern romanın gelişimi ile ortaya çıkmıştır. Daha çok modern ya da postmodern romanlarda uygulanmaktadır. Modern romanlarda, anlatıcının varlığı hiç yok kadar azdır, olaylar ise tiyatrodaki gibi sahnelenerek verilir.

Anlatımın tek odaklı olduğu geleneksel romanın dışında, modern romanda ise; anlatım çok merkezli ve çok yönlüdür. Başarılı romanları değerli kılan şüphesiz ki kullanılan doğru bakış açısıdır. Bir romanda birden fazla bakış açısı kullanılmış olabilir. Zamanla, gerçeği anlatmadaki zorluklar karşısında, yeni anlatım yöntemleri ile yeni bakış açılarına gerek duyulmuş. Her bir bakış açısından yazılmış değerli romanlar vardır. Bir romancı, isterse, bütün bakış açılarını aynı romanda devreye sokabilir. Modern romanda bunun başarılı örneklerini görüyoruz.⁴⁸ Bilinç akışı tekniği ile, romanın estetik mesafesinin iyice kısaltılmış olması, roman kişilerinin dünyasının çözümlenmesi ile

⁴⁸ Bkz., Tekin, a.g.e.,(s.59).

açıklanmaktadır. Yengeç Yürüyüşünde bilinç akımı tekniği ile yapılan psikolojik çözümler çoğunluktadır.

4.5.1. Anlatım Tutumları – Yanlı, Yansız, Alaycı, Eleştirel, Doğrulayıcı

Anlatım tutumu bakımından yazarın Paul'a karşı olan tutumu olumsuzdur. Paul'un babası belli değildir. Bu belirsizlik onun tüm hayatı üzerinde hissedilir derecede etkili olmuştur. Oğluya diyalogu kötü, evliliği ayrılıkla sonuçlanmış, ailesine karşı sorumluluklarını tam olarak yerine getirememiştir. Aynı zamanda meslek hayatında da pek başarılı olmadığını onun şu cümleleri kanıtlar:

Uzun zamandır serbest gazeteci olarak çalışıp elime geçen haberleri kesip biçerek makaleler yazmıştım. Her gün yeni bir şey, günün haberleri, olsun dedim, elimden başka bir şey gelmiyor ki... Y.Y. s.9..

Anlatım tutumu açısından incelemeye devam edersek, olay örgüsünde en önemli olumsuz tutumlu figürlerden biri de tarihsel kişilikteki Wilhelm Gustloff'tur. Grass'ın bu yapıtta amaçlarından biri de Nasyonal Sosyalizmi yermektir. Yazar bu amacını gerçekleştirirken, en acımasız şekilde üstüne gidip ön plana çıkardığı olumsuz tutum sergilediği figür Gustloff'tur. Yengeç Yürüyüşünde Grass, en büyük düşmanı saydığı Nasyonal Sosyalizm'e karşı savaş açmıştır. Aynı zamanda Gustloff gemisine olan olumsuz tutumunda buna bağlı olarak Grass geleneğinin tipik izleri saklıdır. Gustloff'la ilgili aşağıdaki alıntı bu olumsuz tutuma örnektir.

Graubünden kantosu Parlamento'sunda düzenlenen bir anket vesilesiyle yabancılar polisinden bir memur tarafından Gustloff'a, Landesgruppenleiter görevini nasıl yürütmeyi düşündüğü sorulduğunda şöyle yanıt vermiş: “Dünyada en çok karımı ve annemi seviyorum. Führer'im

bana onları öldürmemi söyleseydi onun emrini yerine getirirdim."Y.Y. s. 13.

Bu örnekle Grass'ın kin kusan nazi anlayışını açık seçik okuyucunun gözleri önüne sermiş olduğunu görüyoruz. Gustloff'a bu cümleyi söyletme fikrini tasarladığında Grass zaten Gustloff'a karşı olumsuz bir tavır almıştır. Gustloff'un Landesgruppenleiter'inin sorusuna verdiği cevap tüyler ürpertici bir şekildedir. Gustloff, gözü karısını ve annesini görmeyecek kadar Führer'ine bağlıdır. Yazarın Gustloff'a karşı takındığı olumsuz tutumla ilgili örnekleri şu şekilde çoğaltabiliriz:

Gustloff'u Landesgruppenleiter atayan ise Gregor Stasser oldu, Parti'nin örgütü ona bağlıydı. Sol kanattan olan Stasser, 1932 yılında Führer'inin büyük sanayiye olan yakınlığı protesto etmek amacıyla bütün görevlerinden istifa ettikten iki yıl sonra Röhm'ün giriştiği hükümet darbesine katıldığı öne sürülerek kendi adamları tarafından ortadan kaldırıldı; kardeşi Otto yurtdışına kaçarak canını kurtardı. Bunun üzerine Gustloff, kendisine model olarak başka birini aramak zorunda kaldı. Y.Y. s.13.

Görüldüğü gibi Gustloff'un kendine model seçmiş olduğu kişi kendi adamları tarafından ihanete uğramıştır, kardeşi ise yurtdışına kaçarak canını kurtarır. Bu kadar olumsuz bir ortamda bulunan bir adam Gustloff'un Führer'i ve model aldığı kişidir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Yengeç Yürüyüşü nuvelinde tarihsel kişilere karşı genelde olumsuz bir tutum sergilenmektedir. Bu tespit ön planda olan tüm tarihsel kişiler için geçerlidir.

Yahudi Frankfurter yalnızca güçsüz değildi, aynı zamanda haham babasının sırtından geçinen, hem tembel

hem de müzmin bir öğrenciydi, ayrıca da züppe bir serseri ve sigara tiryakisiydi. Y.Y. S. 19.

Örnekteki bilgilerden Frankfurter'in haham babasının sırtından geçinen vasıfsız biri olduğunu anlıyoruz. Aynı zamanda tembel, züppe, sigara tiryakisi bir serseri olarak. bir başka örnekte de Wilhelm'le Frankfurter arasında kıyas yapılır.

Wilhelm Gustloff ile David Frankfurter'in arasında bir tek ortak nokta vardı: Gustloff'un gençliğinde ciğerlerindem rahatsız olması gibi Frankfurter de çocukluğundan beri kronik omurilik iltihabı çekiyordu. Ancak Gustloff hastalığına Davos'ta tedavi olanağı bulmasına, sağlığına kavuşup Parti'ye canla başla hizmet edebilmesine karşın David'in hastalığına hiçbir doktor yardımcı olamadı; boşu boşuna beş ameliyat geçirdi: umutsuz bir vakaydı. Y.Y. s. 19.

Burada biraz olsun Frankfurter'e karşı bir acıma bir olumlu yaklaşım tarzı sezinlemekteyiz. Gerçi nuvelin genelinde tarihsel kişilere karşı bir olumsuz tutumun hâkim olduğunu belirtmiştik, ancak zaman zaman Frankfurter'in içinde bulunduğu durum ve sıkıntıları nedeniyle bir cinayet işlemiş olduğunun vurgulanmaya çalışılması göz ardı edilemez. Görüldüğü gibi Gustloff hastalığına çare bulurken Frankfurter umutsuz bir vakadır.

Sohbet odasındakilerden biri, söz konusu kişinin ciğerlerindeki rahatsızlık nedeniyle Birinci Dünya Savaşı'na katılmadığını, cephede kahramanlık göstermediğini, birinci ya da ikinci derecede demir Haç Nişanı taşımaya hak kazanmadığını öne sürerek, alıntı yapılan 'Völkischer Beobachter' de belirttiği gibi, Alman

Ordusu'na ait bir kıtanın cephe savaşıan asker Wilhelm Gustloff için saygı duruşunda bulunmuş olmayacağını söyledi. Y.Y. s. 42.

Yengeç Yürüyüşü nuvelinde yazarın en olumsuz tutum takındığı figürün Wilhelm Gustloff olduğunu belirtmiştik. Ancak olumsuz tutumun yanında yapıtın geneline hâkim olan olumsuz bir ironik tutumdan da söz etmiştik. Metindeki Gustloff'la ilgili olumsuz tutumun en önemli belirleyici olan Şehit'lik ünvanını Grass yine tipik bir ironik eleştiri ile okuyucunun gözleri önüne serer. Gustloff'un Birinci Dünya Savaşına katılmadığını ve kahramanlık göstermediğini belgelerle kanıtlamayı da ihmal etmez.

Sıra sıra askerler Uhland'ın 'Ölü yoldaş' türküsünü seslendirdiler ve sağ ellerini havaya kaldırarak son bir kez ' saygı duruşunda bulundular'. Ayrıca Reich Ordusu'nun müfrezesi, cephe savaşımış bir askerine bir kez daha saygı ateşi açtı, oysa daha önce ortaya çıktığı üzere bu asker, hiçbir zaman cephe savaşına katılmamış, kurşun yağmuruna, ya da Ernst Jünger'in deyişiyle 'çelik yağmuruna' maruz kalmamıştı. Y.Y. s. 43.

İronik bir şekilde eleştirilen Gustloff'un Şehit'lik mertebesi, Birinci Dünya Savaşına bile katılmamış olmasının da eklenmesi ile yazarın olumsuz bir tutum sergilemek için özel bir çaba sarf ettiği düşüncesini aklımıza getirir. Grass Gustloff'a yakıştırılan bu sözde Şehit'liği hiç onaylamamış olmasından dolayı ona karşı diğer figürlere oranla daha olumsuz bir tutum içine girmiştir.

Yazarın figürleri oluştururken takındığı anlatı tutumu incelenirken irdelenmesi gereken bir konu da yazarın düşünce dünyasıdır. Yazarın düşünce dünyasındaki bir takım belirmeler figür üzerinde kısmen yansır.

Azimli bir adam, çünkü bütün bunlar hızla ve hiç geçilmeden yerine getirildi, öte yandan başka yerlerde başka şeyler oluyor, toplama kampları bölüm bölüm doluyordu. Y.Y.s.45.

Nuvelin yan kişilerinden olan **Robert Ley**⁴⁹'in anlatıldığı bölümden alınan bu kesitte anlatıcının, onu 'azimli bir adam' olarak tanıtmayı hiç kuşkusuz ki anlatıcının Robert Ley'in yanında bir tavır takındığını gösterir. Bir başka örnekte ise bu tutumun değiştiğini görmekteyiz.

İnternette dolanıp duran Webmaster'im dışında Robert Ley'i bugün kim tanır? Oysa Nazilerin iktidara gelmesinden sonra bütün sendikaları lağveden, kasalarını boşaltan, merkezlerindeki her şeye el koymak için komandolar yollayan ve üyelerini – milyonlarca kişiydiler – Alman Çalışma Cephe'sine zorunlu çalışmaya gönderen Robert Ley'di. Önce bütün devlet memurlarının, sonra da bütün öğretmenlerle öğrencilerin, arkasından da bütün işletmelerdeki işçilerin, günaydın demek yerine ellerini kaldırarak 'Heil Hitler!' diye bağırmasını önermek, bu alını kaküllü ay suratının aklına gelmişti. Y.Y. s. 44.

Nasyonal Sosyalizm karşıtı bildiğimiz Grass, her fırsatta okura bunu hissettirmeyi başarır. Bunun için doğal olarak sürekli Nazilerle ve Nazi Partisiyle ilgili olumsuzlukları gözler önüne serer. **Robert Ley**'e olan olumsuz anlatım tutumu da aslında sırf bu yüzden bilinçli bir şekilde seçilmiştir. Robert Ley, Nazi Partisinin üst yöneticilerindendir, fakat yazar onun tüm olumsuz davranışlarına rağmen unutulduğunu ve çok az kişi tarafından hatırlandığının altını çizer. Ley, Nazi Partisi iktidara geldikten sonra; bütün sendikaları kapatan, bir takım kasaları boşaltan ve merkezlerindeki her şeye el koyan bir kişi olarak tanıtılırken parantez içinde milyonlarca kişi oldukları da

⁴⁹**Robert Ley:** (1890-1945), 1923'te Nazi Partisine giren Ley Partinin üst yöneticilerindendir.

hatırlatılmaktadır. Buradan tüm bu olumsuz tutumun Robert Ley'in şahsında aslında tüm Nazi Parti sempatzanlarına yönelik olduğunu sezebiliriz.

Yazarın Ley'e karşı olan olumsuz tavrı bununla da kalmaz. Önce devlet kuruluşlarından başlayarak tüm işçilere kadar, Bütün Alman halkının ellerini kaldırarak selamlaşma şeklini önerenin de Robert Ley olduğunu yine kendine has ironik üslubuyla vermektedir. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken nokta yine yazarın sözcüklerle nasıl oynadığıdır. Grass'ın 'selamlaşma ' sözcüğünün yerine' bağırmaları' sözcüğünü kullanmış olması, onun bu davranışı onaylamadığını gösterir.

Grass'ın Yengeç Yürüyüşü nuvelinde baştan son genelde alaycı ve ironik olan tutumunun yanında, benzetmelerle mecazlı anlatımlara da yer verdiğini biliyoruz. Böyle bir örneği de Robert Ley'i tanıtırken kullandığı 'bu alını kâküllü ay suratlı' benzetmesinde görüyoruz. Bu benzetmenin altında hiç düşünmeden alaycı bir tavrın yatmakta olduğunu söyleyebiliriz.

Ben anlatıcı Paul kendisiyle ilgili bölümler anlatırken sürekli bir öz eleştirel tutum içersindedir. Doğumundan itibaren ve babasız geçen çocukluğu da dâhil olmak üzere, sürekli olumsuz bir kişilik sergileyen Paul aynı zamanda da kendisiyle barışık olmadığı izlenimlerini hissettirir. Anne Tulla ve eski karısı Gabi'de onu sürekli eleştiren yaptıklarını onaylamayan, deyim yerindeyse 'Bir baltaya sap olamayan' zavallı gazeteci olarak görmektedirler.

Gerçi Anne'nin dediği ve Gabi'nin de bildiği gibi kahramanlık kim ben kim (...)

*Geç kalmış kahramanlık girişimleri! Kendimi tanıyorum
ben, olsa olsa sermayenin geri kalanı hakkında çetrefil bir
soru dilimim ucuna gelirdi... Y.Y.s. 67.*

Yengeç yürüyüşü nuvelini anlatım tutumları bakımında incelediğimizde, anlatıcının olaylara ya da kişilere yaklaşımında alaycı, ironik, eleştirel ve yanlı tutumlarının yanında yer yer yansız rapor tarzındaki anlatım da dikkat çeker.

Özellikle yer tasvirleri ve anlatıcının objektif olarak aktardığı bilgiler yansız anlatım tutumuna örnektir.

Kaptan Lübbe'nin öldüğü, Lizbon'dan itibaren komutanın Kaptan Petersen'in eline geçtiği ilk Madeira yolculuğundan sonra Norveç'e yaz gezileri başladı, geminin kaptanı artık Heinrich Bertram'di. Y.Y.s.75.

4.5.2. İronik Anlatım Tutumları

Yengeç yürüyüşünde, çoğulculuk anlayışını ironi kategorisinde incelersek baştan sona nuvelde bir olgunun sürekli belirtilmesi ve alay edilmesi söz konusudur. Gürsel Uyanık, Yengeç Yürüyüşü romanıyla ilgili çalışmasında **Şehit** sözcüğünün sürekli tırnak içinde verilmesinin sözcüğe ironik bir anlam yüklemekte olduğunu tespit etmiştir. Uyanık'a göre aynı işlemin neredeyse nuvelin sonuna kadar tekrarlanması, okurun kavramın imlediği anlamda kuşkuya düşmesine hatta tam tersini düşünmesine yol açmaktadır. Yazarın bu teknik öge aracılığı ile Nasyonal Sosyalizm'in ve yarattığı kahramanlık kavramının ona ne denli yabancı olduğunu okura hissettirmede son derece etkili olduğunu vurgulamaktadır.⁵⁰ Bu örneği çoğaltmak olanaklıdır. Örneğin aynı ironik anlamı **schwerin dostları** sözcüklerine de yüklemek sanırız yanlış olmaz. Yengeç yürüyüşü yapıtı boyunca **schwerin dostları** sözcükleri de tıpkı **şehit** sözcüğü gibi tırnak içinde verilir.

Schwerin Dostları adı altında internette sohbet odası açılmıştır. 'Dostlar' adı altında aslında insanları kine intikama sürüklediklerini ve nefret yüklü sayfalar yayınladıklarını anlatıcı şu cümleleriyle doğrular.

Yengeç Yürüyüşü'nü anlatım tutumu bazında ele aldığımıza, ironik bir anlatım tutumu ile karşılaşmaktayız. Yengeç yürüyüşünde ironi, hem kişileri hem olayları çözümlemedeki önemi bakımından; Grass'ın özellikle tercih etmiş olduğu bir tekniktir. Yazarın tarihsel kişilere olan olumsuz tutumu aynı

⁵⁰ Uyanık, a.g.m. (s.524).

zamanda eleştiri ve ironi bazında da etkilidir. Bu etki özellikle Gustloff'a karşı hissedilir, çünkü Grass anlamsız ideolojiler uğruna suçsuz insanların ve masum çocukların hayatlarını kaybettikleri hatalar karşısında böyle bir duruş sergilemeyi yeğlemiştir. Yazarın diğer tarihsel kişilere olan tutumu Gustloff'a oranla biraz daha olumludur. Buna neden olarak Frankfurter'in Yahudi'lere karşı duyulan nefreti ve yapılan eylemleri her gün hissettiğini ve şahit olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda Yengeç Yürüyüşün'de dönemin siyasi koşulları ile Yahudilerin çektiği sıkıntılar sık sık yinelenmiştir.

Tıka basa dolu gemiyi batırmayı başaran kişi, gençken Odesa'da adının ' Blatnye ' olduğu söylenen bir hırsız çetesine katıldığı için babası Marinesko'dan epeyce dayak yemiş, ki bu da babasının onu sevdiğini kanıtıyor. Y.Y. s. 26.

Burada ilginç bir ironiyle karşılaşyoruz. Marinesko, tıka basa dolu gemiyi batırmayı başaran kişi olarak tanıtılıyor. Yazar başarıma eylemini kullanarak Marinesko'yu yermektedir. Aslında burada kullanılan 'başarma' eylemi zıt anlamda kullanılmıştır. Aslında Marinesko bir şeyi başarmak yerine gemini batmasına yani olumsuzluğa neden olmuştur. Yazar Deniz kaptanının bu eyleminin yersiz ve yanlış olduğunu böyle bir tutum sergileyerek iletmektedir. Grass'ın Marinesko'ya olan olumsuz tavrı bununla da kalmaz. Onun gençken Odesa'da 'Blatnye' adında bir hırsızlık çetesine katılmış olduğu için babası tarafından yediği dayakların aslında babasının sevgisinden kaynaklandığı bilgisi de ironiktir. Zaten Marinesko'nun düzgün bir aile ortamından gelmediğini hep sorunlu bir çocukluk dönemi geçirdiğini tespit etmiştik. Buna özellikle babasının küfürleriyle dolu bir ortamda geçirmiş olduğu çocukluk yıllarını da eklersek, ortada sevgiden çok dramatik bir aile ilişkisi çıkmaktadır.

Yazarın, Marinesko'ya karşı takınmış olduğu eleştirel- ironik anlatım tutumunun yanında biraz daha olumlu ve rapor tarzına kaçan bir ifade şeklini de görmek mümkün.

Denizci Alexander Marinesko çoktan ticaret gemisinden Baltık Kızıl Bayrak Filo'suna geçmişti; bu filonun eğitim bölümünde bir seyir kursuna katıldı, sonra da denizaltı kaptanı olarak yetiştirildi. Aynı zamanda Komsomol Gençlik Örgütü'nün üyesiydi; iş saatleri dışında sıkı bir içkiciydi, ama işindeki çalışmasıyla bunu telafi ediyordu, gemideyken asla şişeye elini sürmezdi. Marinesko çok geçmeden bir denizaltıya, SC 306 Pıksja'ya, seyir subatı olarak atandı; yeni hizmete sokulmuş olan bu denizaltı savaş başladıktan sonra bir mayına çarparak bütün mürettebatıyla birlikte battı, ancak Marinesko daha önce bir başka denizaltıya subay olarak geçmişti. Y.Y. s.28.

Denizci Marinesko hakkında neler yaptığı konusunda bilgiler verilirken, rapor tarzında düz bir anlatım göze çarpar. Daha önceki sert eleştiri tutuma eş olmasa da Marinesko'nun sıkı bir içici olduğu verilirken, iş saatlerinin dışında içtiğini ve işini iyi yaptığı belirtilerek zaman zaman daha olumlu bir anlatım tutumu içersine girilir. Anlatıcı, Marinesko'nun daha önce de seyir subayı olarak atandığı geminin, bir mayına çarparak battığını anlatır. Fakat gemi batmadan daha önce bir başka denizaltıya geçmiş olduğunu belirtmesinin atında, yine de masum sayılamayacağı ve Gustloff gemisini batırma emrini vermiş olduğunu belirtir nitelikte bir alay söz konusudur.

Grass'ın toplum düzenine yönelik eleştirilerini ifade edişinde kullandığı, aşırılık ve normal dışı davranışlarda bulunan figür tipine Yengeç yürüyüşünde görmek olanaksız. Aynı zamanda yazarın 'Teneke Trampet'te' özellikle kullanmayı tercih ettiği **Grotesk** tarza da Yengeç Yürüyüşünde rastlamıyoruz. Yengeç Yürüyüşünde altının çizilmesi gereken en önemli tespitlerden biri ise, eleştirel bir ironik durumun sıkça kullanılmış olması konusudur. Çünkü

Grass'ın komik hayal gücünü zorlayarak, o hayal gücünün boyutları aşırılaştırarak imajlara dönüştürdüğü bilinen bir gerçektir.⁵¹

Nuvelin genelinde ince bir ironik anlatım gizlenmiştir. Gustloff'un adının verildiği 'Sevinç Yoluyla Güç Derneğinin' tatil gemisi Gustloff özel bir törenle kızaktan indirilmiştir. Nazi Partisi üst yöneticilerinden olan hikâyenin yan kişilerinden biri de Robert Ley'dir. Robert Ley'in konuşmasıyla ilgili bir bölüm olan aşağıdaki alıntıda ironik bir anlatım tutumu sezmekteyiz.

*Ama belki de Robert Ley'in törendeki konuşmasından birkaç inci seçmeliyim. Şöyleydi ruhsuz konuşmasının ilk cümlesi:” Alman halkı!” Sonra sözlerini genişletip halkın refahını ön gören Sevinç Yoluyla Güç düşüncesini övdü...
Y.Y. s. 40.*

Bu örnekte çok açık bir şekilde bir ironi görülmekte. Ben anlatıcı Paul takındığı alaycı tutumunu hiç gizlemeden, sübjektif bir şekilde düşüncelerini dile getirir. Ley'in konuşmasından seçtiği birkaç incinin aslında güzel, anlamlı sözler olmadığını yine kendi ifadeleriyle okura hissettirir. 'Birkaç inci seçmeliyim' cümlesinin ardından hemen bunun aslında böyle olmadığını kanıtlar bir tarzda 'şöyleydi ruhsuz konuşmasının ilk cümlesi' şeklinde yergi dolu açıklayıcı bir cümleyle devam eder. Yengeç Yürüyüşü nuvelinin bütününde bir ironik anlatım tutumu sergilenmiştir.

4.5.3. İç Monolog (İnnerer monolog)

İç monolog⁵² olarak tanımlanmakta olan bu anlatım biçimi kişisel bir anlatım durumu için vazgeçilemez bir tekniktir. Herhangi bir yazındaki figürün düşüncelerini bu yolla doğrudan öğrenmek mümkündür. Ben anlatıcı. İç

⁵¹Bkz., Gürsel Aytac, *Çağdaş Alman Edebiyatı*, Gündoğan yayınları., 4.bs., Ankara, 1994, (S.374).

⁴⁷**İç monolog:** (Bilinç Akımı) Bu anlatım biçimi, kişisel anlatım durumunda öne çıkar. İç monolog genelde düşündü (dachte er) ile başlar ya da biter. İç monoloğun kişisel anlatım tutumunu verdiği modern roman için daha önemli konuşma şekli. Bkz., Gutzen, (ss.14-15).

monolog ve Yaşanan söylemin⁵³ modern romanda ortaya çıkmasının nedeni, psikolojik çözümlemeyle ilgilidir. Bu yöntemle kişilerin iç yansımaları çözümlenir.

Yengeç yürüyüşünde Günter Grass, James Joyce ile başlayan iç monolog tekniğiyle Avrupa çapında öncü olan Arthur Schnitzler'in izini sürmüştür. Ben anlatıcı Paul, anlatımları boyunca yer yer kendi kendine konuşur. Anlatıcının bu iç konuşmalarında da yazar onun peşini bırakmaz yazarın mı? Anlatıcının mı? Konuştuğu konusu muğlaktır.

Hangi sigarayı içiyordu acaba? Juno mu içiyordu, yuvarlaklığı efsane haline gelmiş şu ünlü sigarayı mı yoksa yassı Şark mı? Ya da modaya uyup ağız kısmı yaldızlı olanlardan mı? Onun sigara içerken çekilmiş hiçbir fotoğrafı yok... Y.Y. S. 26-27

Bu incelediğimiz iç monolog örneğinde, anlatıcının kendi iç konuşmaları okurda sanki yazarın düşüncelerini aktarıyormuş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Bu durumda anlatıcı da anlattıklarının, yazdıklarının ve düşündüklerinin asıl sorumlusunun yazar olduğunun bilincindedir.

Bir şehit'in daha nazilere ne yararı oldu diye soruyorum kendi kendime. Eh, bir gemiye adı verildi. Y.Y.S.36.

İç monologla ilgili bu örnekte de aynı zamanda ironik bir anlatım görürüz. Anlatıcı, nazilerin bir kişiyi daha öldürerek ellerine ne geçmiş olduğu sorusunu kendi kendine sorarken aslında yine yanıtını kendi verir. Anlatıcıya göre öldürülen kişinin adı sadece bir gemiye verilmiştir. Bu ifadeden alaycı bir anlam çıkarmanın yanında, aslında nazilerin davranışlarının bilinçli olmadığını da anlamaktayız.

⁵³ **Yaşanan söylem:** (Erlebte Rede) olarak betimlenir. İç monoloğun ve yaşanan söylem modern romanda sıkça ortaya çıkması psikolojik çözümlemeye olan eğilimle ilintilidir. Bkz.,Gutzen,a.g.e., (ss.14-15).

İnternette bu konuda ayrıntılı yorumlara rastlamadım. Yine de 'www. blutzeuge. de' adlı sahte adreste, kendilerini Schwerin Dostları diye tanımlayan birden çok dazlağın değil, bir tek açık gözün barındığı kuşkusu içimde gitgide büyüyordu. Benim gibi yan yan yürüyüp tarihin bıraktığı kokuların ve buna benzer ayırıcı işaretlerin izini süren biriydi o. Y.Y.s. 21.

Anlatıcı internette Schwerin Dostları'nın sitesinde incelemeler yapar. Sonunda belirttiği gibi bu yazılanların tek bir kişi tarafından yapıldığı kuşkusuna kapılır. Kendisinin de rapor etmek üzere araştırdığı bu tarihi bilgileri yine, kendisi gibi iz süren birisi tarafından kullanıldığı yargısına varır.

Avare bir öğrenci mi? Ben de öyleydim, Alman edebiyatını iyice can sıkıcı ve Otto Suhr Enstitüsü'ndeki gazetecilik derslerini fazla kuramsal bulduğumda. Y.Y.s. 21-22.

Anlatıcı tüm bunları anlatırken birden kendi kendine konuşmaya başlar. Çözmeye çalıştığı kişi hakkında kendi kafasındaki soruları sorarken çözümler üretip yorumlar yapmaya başlar. Bu karşısındaki kişinin kendisi gibi avare bir kişi olabileceğine dair yorumlar yapar. Bu Paul'ün bir iç konuşmasıdır.

Ulu Tanrı! Ne kadar çok şey birikmiş bunca zamandır; günden güne çoğalıyor; eyleme zorluyor. Y.Y. s. 169.

Örnekte gördüğümüz gibi bir insanın psikolojisi derin bir şekilde verilmektedir. Paul'ün bu iç konuşması, iç çözümlenmesi; iç monolog tekniğine güzel bir örnek oluşturur. Anlatıcı Paul'ün İç konuşmalarıdır bunlar. Kendi kendine konuşurken şaşkınlık, çaresizlik içinde bu sözleri söylemiş olduğunu

anlamamız için adeta tanrıya yakarırcasına sarf ettiği 'Ulu Tanrım' sözlerinden anlayabiliyoruz.

Yaygaracı bebek doğar doğmaz geleceğin öğretmeni yeniden öğrenim hayatına döner dönmez birden gözlerim açılıverdi: Bundan böyle fazla bir şey bekleme! Bundan böyle hayatın ev erkeği olarak çocuk bezi değiştirmekle ve elektrikli süpürgeyle evi temizlemekle geçecek. Burnu büyüklük yok artık! Otuz beşine gelip saçları dökülmeye başlayan biri kendisine bir çocuk yamanmasına göz yumuyorsa artık iflah olmaz demektir. Aşk da ne demek! Aşk ancak yetmiş yaşından sonra bir daha yaşanır, ama o zamanda hiçbir yanın çalışmaz. Y.Y. s. 49.

Paul'ün iç konuşmalarıyla ilgili başka bir paragraf görüyoruz. Oğlu Konrad doğduktan sonra hayatındaki değişiklikler onu kaygılandırmaktadır. Kendi kendine düşündüğü ve adeta kendisiyle bir iç hesaplaşma durumunu anlatan onun bu cümlelerinden Paul'ün bazı değişiklikler yapma kararı aldığını anlarız. Hayatını artık ev erkeği olarak geçireceğini düşünmesi onun daha önceki yaşamının tersine daha evine, çocuğuna bağlı bir kişi olmak istediğini açıklar.

Anlatıcı Paul'ün başarısızlığı baştan sona hissedilir derece de vurgulanır. Gazetecilik yaşamında da Paul zaman zaman inişler çıkışlar yaşar. İş konusunda çok şanslı değildir Paul. Zamanla da Gabi'yle de arası bozulur, zaten ayrılmış bir çift olarak ancak oğulları Konrad'ın cinayet işleyip yargılanmaya başladığı dönem daha sık görüşmeye başlarlar. Gabi Paul'a göre tamamen zıt bir karaktere sahiptir. Paul'den neredeyse on yaş küçük olan Gabi, asla hedefinden şaşmamış, bütün sınavlarından geçmiş ve lise öğretmeni olmuştur. Paul ise kendi deyimi ile ne ise öyle kalmıştır. Gabi ile Paul'ün yedi yıl süren birliktelikleri ayrılıkla sonuçlanır sonrasında Gabi Konrad'ı alır ve batı Almanya'ya geçer.

Tabii ya! Gustloff'tan sağ kurtulanların Baltık Denizinin kıyısındaki Damp sahil kasabasında yeniden bir araya gelmelerinden sonra oğluma tam takım bir Macintosh bilgisayar hediye eden kişi Anne idi. Y.Y. s. 78.

Yo, bunu onun kafasına Anne sokmuş olamazdı. Yoksa olabilir miydi? Bir gün, Grosser Dreesch'te kahve içerken... Y.Y.s. 120.

Bu örnekte de Paul'ün kendi kendine yapmış olduğu bir iç konuşmaya şahit oluyoruz. Önce hiçbir şekilde olması olası bile olmayan bir konu hakkında kendi kendine fikir yürütür. Aslında bu düşüncesi onun olmasını istemediği bir konu üzerinedir. Oğlunun kafasını kimin işlediği konusunda uzun zamandır araştırma yapmaktadır. Birden internette yayınlanan aile sırlarını ile ilgili bir bilgiyle karşılaştığında, oğlunun artık annesini etkilemiş olduğu konusunda düşüncelere kapılır. Böyle bir andaki iç konuşmalarına şahit olduğumuz Anlatıcı Paul aynı zamanda anne Tulla'nın Konrad'la ilgili olan bağlantısını da diğer bilgilerin de süzgeçten geçirerek ortaya çıkarır.

4.5.4.Geriye Dönüş Tekniği

Geriye dönüş tekniği ile bir sene önce yaşanmış olaylara geri dönülebilir. Zamanlar arası git geller de tıpkı Yengeç Yürüyüşündeki yengecin yürüyüşü gibi bir sağa bir sola arkaya yana, öne yani düzensiz. Bu düzensizlikle beraber kullanılan geri dönüş tekniği başarılı bir biçimde verilmiştir. Anlatımda sürekli şimdiki zamandan geçmişe, geçmişten şimdiki zamana dönüşler vardır.

Yengeç Yürüyüşü'nde sıkça kullanılan iç monolog ve bilinç akımının yanında, yaşanan anın kesintiye uğratılıp geçmişe bir parantez açılarak oluşturulan Geriye Dönüş tekniği de kullanılmıştır.

Yengeç Yürüyüşü nuvelinde sık sık geriye dönüşlerle olayların verildiğini görmekteyiz. Bu teknik ben – anlatıcı Paul'ün doğumundan başlayarak tarihi olayları da içine alarak olunun işlemiş olduğu cinayeti de içine alan bir süreci kapsamaktadır. Bu tekniğin kullanımı ile görüp yaşananlar anlatılırken bir

yandan kahramanlarla ilgili önemli yaşantılar yansıtılır ve geçmişe dönüşlerle zaman kurgusunu genişletme yoluna gidilmektedir.⁵⁴ Romandaki zaman kavramını araştırınca, yazarın yansıtmış olduğu dünyanın içine girerek, onun psikolojik durumunun çözümü gerçekleşir. Bir Romandaki ilerleme gözlemlendiğinde bu aynı zamanda romandaki zamanın ilerliyor olması anlamına gelmez. Roman anlatımı ele alındığında iki ayrı zaman bölümü karşımıza çıkar

Zaman kavramı yazınsal süreç içinde sürekli farklı anlamlar ve tanımlarla algılanmıştır. Geleneksel ya da modern her anlatı bir olayın etrafında kurgulanmıştır. Yengeç Yürüyüşü'nde ise olay, Wilhelm Gustloff gemisinin tarihi arka planının yanında tabu sayılarak yıllarca üstü örtülmeye çalışılan bu tarihi gerçeğin gün yüzüne çıkmasının engellenmesinin etrafında döner. Zaman ise Tekin'in de belirttiği gibi, **romanın ruhudur**.⁵⁵ Bu nedenle de romanın zamana olan bağlılığı kadar yazar da zamana bağlı kalmaktadır. Kurmaca bir dünyaya ait olan anlatı, aynı zamanda hayali özelliklerde taşır. Olayları yorumlayıp tekrar okura sunan romancı gerçek dünyayı model alır. Bu bağlamda romanda zaman kavramını incelediğimizde iki farklı zaman kavramını görürüz. Bunları iki ayrı kategoride görmek mümkün. Ayyıldız'a göre romanda zaman şu şekilde ikiye ayrılır:

- 1) Eş zaman (Vak'a zamanı ya da reel zaman).
- 2) Art zaman (Kırılmalar).

Ayyıldız metnin gerçek zamanının ise **eş zaman** olduğunu. Eş zaman durumu söz konusu olduğunda olayların bir yerde başlayıp belirli bir yere kadar devam edip son bulduğunu belirtmektedir. Eş zamanla birlikte, geriye dönüşler, geleceğe gidişler yoluyla anlatıcı yazarın ikinci ve üçüncü zaman çizgileri meydana getirebileceğinden söz eder. Ve bu zamanları da **art zaman** olarak adlandırır.⁵⁶ Bu tür geri dönüşler ve geleceğe gidişlere Yengeç Yürüyüşünde sık sık rastlamaktayız. Gustloff gemisinin batışı anlatılmadan önce kişilerin tanıtıldığı ilk bölümden itibaren olaylar ve zamanlar arası git geller başlar.

⁵⁴Gürsel Aytaç, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yay., 2. bs., Ankara, 1999, (s.47).

⁵⁵Bkz. Tekin, a.g.e., (s.116).

⁵⁶Mustafa Ayyıldız, Hamdi Birgören; *Edebiyat Bilgi Ve Teorileri*, Akçağ Yay., 1 1. Bs., Ankara, 2005, (s.324).

Anlatıcı Paul özellikle oğlu ile ilgili olan bölümlerin anlatımında geri dönüşleri kullanır, devamında ise Anne'yle olan sıkıntılı çekişmeler ile geminin batış anının anlatılması gelir.

4.6. Toplumsal Bakış Açısı

30 Ocak günü Alman halkı için siyasi anlamda önemli bir gündür. Çünkü anlatıcının da belirttiği gibi bu tarihte Nasyonal Sosyalist Partisi iktidara gelmiştir. Parti'nin iktidara gelmesinden tam on iki yıl sonra **Hitler** dönemi Almanya 'sı yani Reich çökmeye başlar. Şehit olarak lanse edilmiş olan Gustloff'un doğumundan elli yıl sonra onun adı verilen geminin batışı da bir rastlantıdan öte; Alman toplumunun siyasi ve sosyal dengelerinin değişim sürecine girdiğinin işaretidir.

Daha sonra, internette konuyla ilgilenen bütün kullanıcılara bir tarih hatırlatıldı, sözüm ona bu tarih ilahi Güç'ün işlediğinin belgesi olacaktı. Benim bir rastlandığına inanmaya çalıştığım şey, Parti görevlisi Gustloff'u ilahi bir konuma getiriyordu: 30 Ocak 1945'te, Şehit'in doğumundan günü gününe tam elli yıl sonra, onun adı verilen gemi batmaya başladı, böylece Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelişinden yine günü gününe tam on iki yıl sonra, Reich'in çöküşünün işareti verilmiş oldu. Y.Y. s. 14.

1930 yılından itibaren Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi yüksek oranlarda oy alarak, 12 Kasım 1933'de yapılan seçimlerde bu oy oranını yükselterek Almanya'nın iktidara geçen partisi durumuna gelmiştir.⁵⁷ Böylelikle Almanya'da Weimar Cumhuriyetinin yerine Hitler'in Partisi gelmiştir. Yengeç Yürüyüşünde Grass, Nazi Partisi yöneticilerini ve bu parti döneminde özellikle

⁵⁷ Bkz. Gögebakan, a.g.e., (s.42).

Yahudiler'in ve insanlığın çekmiş oldukları İkinci Dünya Savaşında ki olumsuzlukları irdeler.

Konrad 'ın Yahudi sanarak internette tanıştığı sanal David'i öldürmesi, onun yaşadığı toplumdaki ve sempati duyduğu partinin ideolojisi gereği Yahudiler'e karşı olan ön yargısı sonucu gerçekleştirilmiş bir davranıştır.

Yazar, David Frankfurter örneğinde olduğu gibi Yahudiler'in toplumsal konumunu belirtirken, Konrad ile Wolfgang'ın yine bir facia ile sonuçlanan internetteki ilişkileri aracılığı ile, Yahudilere karşı beslenen kinin boyutlarını da irdeler. Konrad'ı işlediği cinayetin en düşündürücü yönü onun sadece internette tanıdığı kadarıyla aslında bir Alman olan Wolfgang Stremplin'i Yahudi sanarak öldürmesidir.

Yengeç Yürüyüşünde dönemin toplumsal gerçekleri yansıtılırken, yazarın özellikle dikkat çekmek istediği konular çok net bir şekilde tamamen yazarın düşünceleri olduğunu anlayacağımız tarzda verilmiştir.

Biz Almanların geçmişle baş edebilmek için seçtiği sözler var: Geçmişin kefareti ödemeli, borcumuzu temizlemeli, onunla uzlaşmalıyız. Bunu yapmak, yas tutmak demektir. Y.Y. s.131.

İkinci Dünya savaşından ve Nazi iktidarı döneminden sonra Alman toplumu bir suçluluk duygusu içersine girmiştir. Nazi damgası yeme korkusu nedeniyle toplum olarak tarihi gerçeklerin üzerini örtme çabası içersinde olmuşlar. Bu nedenle toplumsal bir sessizlik ve umursamazlık baş göstermiştir.

Schön'ün kitapları Batı'da kendilerine yayıncı bulmuş olsa da, Doğu Almanya'da istenmiyorlardı. Onun yazdıklarını kim okuduysa sessiz kaldı. Burada olsun sınırın öte yanında olsun, Schön'ün verdiği bilgilerle ilgilenen yoktu. Hatta ellili yılların sonuna doğru, onun danışmanlığı ile bir film ' Gotenhafen'de gece oldu' çekildiğinde, pek

yankısı olmadı. Yakın bir zamanda televizyonda bir belgesel oynatıldı ama görünüşe bakılırsa sanki hala hiçbir şey 'Titanic'i 'aşamaz, sanki ' Wilhelm Gustloff' diye bir gemi hiç var olmamış, sanki yeni bir faciaya hiç yer yokmuş, sanki ' Gustloff'ta' değil de yalnızca Titanic'te ölenler hatırlanmalı. Y.Y. s. 71.

Toplumsal olarak bastırılmış ve gün yüzüne çıkarılmak istenmeyen bir 'kötülük' vardır. Bu kötülük Yengeç Yürüyüşü'nü ele aldığımız başından beri belirttiğimiz tabu sayılan tarihi gerçeklerdir. Bu gerçekleri Günter Grass'tan önce Heinz Schön adında Gustloff gemisi faciasında kurtulan bir başka Alman yazar gündeme getirmişti. Fakat bu kitaplar Doğu Almanya'da istenmemiş okuyanlar ise hiçbir yorumda bulunmamışlardır. 'Gotenhafen'de gece oldu' adlı bir de film çekilmiş ama onun da yankısı anlatıcının belirttiği gibi pek yankısı olmamış. Görüldüğü gibi toplumsal olarak bu konuya pek duyarlı yaklaşılmamış ya da anlaşılana göre Wilhelm Gustloff adındaki bir gemi Titanic'in gölgesinde bırakılmış.

Tüm bu sessiz kalmalar ve gerçeklerin ört bas edilmesinin altında yazara göre bir kötülük gizlenmiştir. Yazar nuvelin genelinde ve olay örgüsünün akışında bununla ilgili bilgiler verir ve çeşitli serzenişlerde bulunur.

İçimde ne varsa neredeyse tümünü boşalttıktan sonra buz gibi gülümsemesiyle baktı bana ve, " Senin içindeki kötülük dışarı çıkmak istiyor," dedi. Y.Y.s. 238

Bu kötülük az önce de belirttiğimiz gibi toplumsal olarak bastırılmış olan olaylardır. Kötülükler bununla da kalmaz Neo Nazilerin eylemleri üçüncü kuşağa yani günümüze kadar gelmiştir. Bunun nedeni olarak olayların hafife alınmış olması ve toplumun bu konulara pek duyarlı olmayışına işaret edilmektedir. Bu örneğe başka bir açıdan şöyle bir açıklık getirmek konun aydınlanmasına yardımcı olabilir: Pokriefke ve Stremplin aileleri oğullarının yaşamış oldukları bu talihsiz olayların akışında hiç kuşkusuz payları vardır. İki

liseli hatta henüz daha çocuk yaşta sayılabilecek genç başıboş ve denetimsiz bırakılmışlardır. Konrad'ın annesi Gabi oğlunun bazı olaylara karışmış olma olasılığını bile kabul etmemiştir. Onu her zaman yüzüstü bırakmışlar ve sorumluluklarını yerine getirmemişlerdi.

Raporlardan biri, gabi'nin de benim de onu yüzüstü bıraktığımızı gösteriyordu... Y.Y.s.206

Paul'ün anlatımı ile öğrenmiş olduğumuz gerçeklere göre hem anne hem baba oğulları ile pek ilgilenmemiş, özellikle anne oğlunu düşüneceği yerde öğretmen arkadaşlarının işini zorlaştırmamak için Konny'le ilgili itirazlarını hiç bildirmez bile.

Oysa ben hiçbir veli toplantısına katılmadım, Gabi de zaten güç durumda olan öğretmen arkadaşlarının işini, Konny'ni annesi olarak yapacağı itirazlarla daha da güçleştirmesinin doğru olmadığını düşünüyordu... Y.Y.s. 207.

Konrad'ın içine düştüğü bir çıkmazın bedelini cinayet işleyerek hapse girmesi ile ödemek zorunda kalmasının en büyük suçluları hiç şüphesizki büyükanne Tulla, baba Paul ve annesi Gabi'dir.

4.7. Yazarın Mesajları

Teknik ve Tematik açıdan incelediğimiz Yengeç Yürüyüşü nuvelini yaptığımız saptamalar sonucu; bir de gizli yazar olarak Grass'ın aslında gün ışığına çıkarmak istediği ya da okuyucuyu bilgilendirmek üzere nuvein geneline serpiştirdiği mesajlar yönünden ele almayı denedik.

Bir gazeteci olarak, elime geçen malzemeyi elerken şunu sordum kendime: Kuşkulu bir yetki yasasıyla yasallaştırılan devlet ve varlığını sürdüren tek parti, bunca kısa zamanda, Alman Çalışma Cephesin’de birleşen işçileri ve memurları kandırıp yalnızca tepki göstermeye değil, işbirliği yapmaya, çok geçmeden de düzenlenen toplantılarda kitle halinde sevinç gösterilerinde bulunmaya yöneltmeyi nasıl başardı ? Bu soruya kısmi bir yanıt, Nasyonal Sosyalist Parti’nin bünyesindeki Sevinç Yoluyla güç Derneği’ni faaliyetlerinden alınabiliyor; hayatta kalanların çoğu gizli gizli bu derneğin özlemini çekmekte ... Y.Y. s. 45-46.

Anlatıcı Paul’ün bu açıklamalarının altında aslında gizli yazarın düşüncelerinin yattığını görmekteyiz. Almanya’nın Nazi Partisi dönemindeki siyasi rejimi sonucu yaşamış olduğu rejim kaosu anlatıcı tarafından şaşkın bir ifade ile anlatılır. Toplumsal bir gerçek olan, kuşkulu bir yetki yasasıyla varlığını sürdüren tek Parti’nin işçileri ve memurları kandırmayı başarması gerçekten hayret verici bir durumdur. Daha önce de belirttiğimiz gibi Nasyonal Sosyalizm’in gelişiminde küçük burjuvazinin katkısı büyüktür. Gögebakan’ın tespitine göre de küçükburjuvazi **Nasyonal Sosyalizm**’in baş suçlusu olarak işaret edilmektedir.⁵⁸ Özellikle üçüncü Alman Reich’i döneminde Nasyonal Sosyalizm önlenemeyen bir gelişim sürecine girmiştir. Sevinç Yoluyla Güç derneğinin propaganda faaliyetlerinin bir parçası olan tatil gezileri de bu gelişim sürecinin bir parçasıdır. İnsanların kitleler halinde bu ideolojinin peşinden nasıl sürüklendikleri sorusunun yanıtını da yine yazar Sevinç Yoluyla Güç Derneğinin faaliyetleri olarak veriyor. Hatta hala bu derneğin özlemini çekenlerin olduğunu da iddia etmektedir. Savaş sonrası Alman edebiyatının en tanınmış yazarlarından olan Günter Grass, eserlerinde öncelikle **20.yüzyıla** verdiği önemle dikkatleri çekmiştir. Yengeç Yürüyüşü de bu yüzyıla özgü olumsuz olayların ve toplumsal sıkıntılarının eleştirel bir bakış açısıyla sorgulanarak işlendiği bir yapıttır.

⁵⁸ Bkz., Gögebakan, *Günter Grass’ın Danzig Üçlemesi ve Atilla İlhan’ın Aynanın İçindekiler roman Dizisinde Toplumsal Panorama*, (s. 46).

Grass'ın 20. yüzyıla vermiş olduğu önemin kaynağını Göğebakan, bugün Polonya sınırları içersinde kalan Danzig'in ve değişik kentlerin Grass'ın özyaşam öyküsüyle olan bağlantısına bağlamaktadır.⁵⁹

67 başında, Karlsbader Sokağı'ndan kurtulup Kreuzberg'e taşındıktan hemen sonra, eğitimimi yarıda bırakıp Springer'in Morgenpost gazetesinde stajer olarak çalışmaya başlar başlamaz para gelmez oldu. Y.Y. s.25.

Yazar Günter Grass gerçek yaşamında da **Springer Gazetesinde** çalışmıştır. Hatta Wagenbach'ın deyiimi ile Grass Springer'e karşı savaşmıştır.⁶⁰ Yengeç Yürüyüşü nuveli otobiyografik bir yapıt olmamakla beraber özyaşamöyküsel izler taşımaktadır. Bu da yazarın yapıtlarına yaşamından küçük motifler kattığının birer göstergesidir.

Henüz gençecikken bile laf ebesiydim, satajer muhabir olarak Springer'in gazetelerinden birine başvurmuştum, çok geçmeden işi kıvırmış, arkasından "Tageszeitung" gazetesine geçip Springere karşı yazılar yazmış, sonra kısa bir süre haber ajanslarına ücret karşılığı haber toplayıp tatlı işler çevirmiş ... Y.Y. s.9

Yengeç Yürüyüşü'nü incelemeyi tamamladığımızda yaptığımız bir başka ilginç saptamayla daha belirtmekte yarar var. Şöyleki: Yengeç yürüyüşü olayın kurgusunda ele aldığı, irdelemeye çalıştığı sorunların çözümünü ve soruların yanıtlarını yine kendi içersindeki yorumlarla açıklık getiren bir yapıtt olarak dikkatimizi çekmektedir.

⁵⁹Bkz., Göğebakan,*Tarihsel Roman Üzerine*, (s.157).

⁶⁰ Bkz., Klaus Wagenbach, Vaterland Muttersprache Deutsche Schriftsteller Und Ihr Staat Von 1945 Bis Heute, Klaus Wagenbach verl.,Berlin, 1979, (s.279).

Yoksa Anne'nin neden olduğu Wilhelm Gustloff saplantısını baba arayışı olarak yorumlayan avukat yanılmıyor olabilir mi? Gustloff'ların evliliğinde çocukları olmadığına işaret etmişti. Arayış içindeki Konrad Pokriefke'nin karşısına böylece sanal yoldan doldurabileceği bir boşluk çıkmıştı. Ne de olsa yeni teknoloji, özellikle de internet, gençlerin duyduğu yalnızlıktan böyle bir kaçışa kolaylık sağlıyordu. Y.Y. s. 220.

Konrad'a Wilhelm Gustloff saplantısını büyükanne Tulla'nın aşladığını başından beri biliyoruz. Bu gerçek zaten nuvelinde başından beri yazarın bilinçli bir seçimi olarak karşımıza çıkar. Bu alıntıda toplumsal ve ailevi sorumsuzluk sonucu bir gencin arayış içinde olduğunu görmekteyiz. Yazar bu arayışın ' baba arayışı' olduğunun altını çizmektedir. Konrad babasız büyümenin boşluğunu internetle kapatmaya çalışırken bilinçsizce yararlandığı teknolojik özellikler onu bir başka yanıışa hem de cinayet işlemeye sürüklemiştir.

SONUÇ

Bugün hayatta olan Almanya'nın büyük yazarlarından olan Günter Grass özellikle yapıtlarında 20. yüzyılı irdelemiştir. Yengeç Yürüyüşü de yazarın bu yüzyılı enine boyuna sorguladığı yapıtlarındandır. Alman Tarihinin tabu sayılan Gustloff gemisinin bir facia sonucu batışının ele alındığı nuvel toplumsal ve ideolojik bir eleştiridir aynı zamanda.

Grass, Yengeç Yürüyüşünde tarihsel bir gerçeklikle kurmaca gerçekleri iç içe kullanmıştır. Wilhelm Gustloff'un Yahudi bir genç tarafından öldürülmesi ile başlayan olayların kurgulanışı Kurmaca kişilerden ve aynı zamanda olayın ben – anlatıcısı olan Paul'un oğlunun işlediği bir başka cinayete kadar uzanır. Tematik anlamda incelediğimiz nuvelin asıl bölümleri kurmaca kişilerden oluşan Paul Pokriefke, Tulla Pokriefke ve Konrad Pokriefke üçlüsünden oluşmuştur. Bunlara karşılık olayları tematik açıdan yorumlarken bir başka üçlü yani tarihsel kişiliklerin oluşturduğu Wilhelm Gustloff, David Frankfurter ve Alexander Marinesko karşımıza çıkar.

Kurmaca kişiler olay örgüsünün özellikle facia kısmında daha fazla rol oynamaktadırlar. Facianın felakete dönüştüğü Gustloff gemisinin battığı an Paul'un dünyaya gelişi trajedik bir şekilde anlatılır. Bir yandan da ikinci jenerasyondan olan torun Konrad'ın internette tanışıp bir Yahudi sanarak öldürdüğü Alman gencin öldürülmesi anlatılmıştır. Bu olayların toplumsal boyutları ele alındığında aslında iki ayrı tabloyla karşılaşılmakta. Birincisi yüzyılın sorunu olarak günümüze taşınmış olan Neo Nazi olayları. İkincisi ise nasyonal sosyalist ideolojisini destekleyicileri olan küçük burjuvazinin suç işleme konusunda hala etkili oluşunu saptanmış olmasıdır.

Teknik anlamda Anlatıcı Paul'un kişilere ve olaylara karşı takındığı tutum ve bakış açılarının örneklendirilmesi söz konusudur. Anlatıcılar bölümünde de kurmaca ve gerçek kişileri karakteristik özellikleri ve olaylara yaklaşımı açısından inceleme olanağı bulunmuştur. Bu olaylara yaklaşımda genel olarak bir ironik anlatım tutumunun baskınlığı söz konusudur. İç monolog ve bilinç akışı teknikleri ise figürlerin iç çözümlemelerini ve psikolojik durumlarını çözümlememize yardımcı olmuştur.

Sonuç olarak Günter Grass'ın bu tez çalışmamızda ele aldığımız Yengeç Yürüyüşü adlı nuveli çok yönlü incelenebilecek ve teknik anlamda daha üzerinde birçok çalışmanın yapılabileceği bir yapıttır. Aynı zamanda birçok toplumsal mesaj içerikli bir yapıt olduğu söylenebilir. Ne olursa olsun hangi sebeple olursa olsun hiçbir insan öldürülmeyi hak etmez tarih de eski deyimle 'tekerrür eder' yani tekrar eder. Tıpkı nazilerin ve küçük burjuvazini tehlike yaratmaya devam ettiği gibi.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

Günter Grass, Yengeç yürüyüşü (Im Krebsgang), (çeviri:İlknur Özdemir), Can Yay., 2.bs., İst., 2003.

Günter Grass, Beim Häuten Der Zwiebel, Seidl Verlag, Göttingen, 1. Auflage, 2006.

İkincil kaynaklar

Arnold, Heinz Ludwig; Text kritik, Günter Grass Zeitschrift Für Literatur, Yay., Richard Boorberg, 6. bs, 1988.

Ayyıldız, Mustafa; Hamdi Birgören; Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Akçağ Yay., 1. bs., Ankara, 2005.

Aytaç, Gürsel; Mektup Seçkisi, Gündoğan Yayınları, 1.bs., Ankara, 1992.

.....Çağdaş Alman Edebiyatı, Gündoğan Yayınları, 4.bs., Ankara, 2004.

.....Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler, Gündoğan Yay., 2. bs., Ankara, 1999.

Çolak, Mustafa; Theodor Storm'un Yaşlılık novellelerinde Anlatım Tekniği: Paul Heyse, Jugenderinnerungen Undbekentnisse, Berlin 1900.

Çoraklı, Şahbender; Jureck Becker'in Jakob der Lügner adlı Romanında Anlatım Teknikleri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay., Doktora tezi, Erzurum, 2001.

Ecevit, Yıldız; Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, iletişim yayınları, 2.Bs., İstanbul, 2002.

..... Kurmaca Bir Dünyadan, Gündoğan Yay., 1.bs., Ankara, 1992.

Emre, İsmet; Postmodernizm ve Edebiyat, Anı Yay., 2.bs., Ankara, 2006.

Ergiydiren, Sevinç; Edebiyat Araştırmaları, Edebiyat Eleştirisi Üzerine bir deneme, Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. 2001.

Göğebakan, Turgut; Tarihsel Roman Üzerine, Akçağ Yay., 1 bs., Ankara, 2004.

.....Günter Grass'ın Yengeç Yürüyüşü Adlı Yapıtında Gerçeklik ve Kurmaca, Eser Ofset Matbaacılık, 1.bs., Erzurum,2007.

.....Günter Grass'ın danzig Üçlemesi ve Atilla İlhan'ın Aynanın içindekiler Roman dizisinde Toplumsal Panorama, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay., Doktor Tezi, Erzurum, 1995.

Gutzen, Dieter; Yazınbilime Giriş, Türkçesi: M. Rıdvan Tatlıcı –Şener Bağ, Atatürk Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi yayınları Erzurum 1988.

Haerkötter, Heinrich; Deutsche Literaturgeschichte, Winklers verl.1962.

Neuhaus, Volker; Realien zur literatur, Günter Grass, Sammlung Metzler Band 179, Stuttgart, 1979.

Özbek, Yılmaz; Postmodernizm ve Alımlama Estetiği, Çizgi Yay., 1.bs., Konya, 2005.

Öztürk, Fatma; Heinrich Böll'ün 'Die verlorene Ehre der Katharina Blumm' Adlı Hikâyesinin sinamaya uyarlanması. Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. Alman Dili ve Edebiyatı Böl. Yüksek lisans tezi, Erzurum, 1996.

Parla, Jale; Don kişott'tan bugüne roman, İletişim Yay, 6.bs, İstanbul, 2005.

Richter, Frank Raymund; Günter Grass, Die Vergangenheitsbewältigung in der Danzig Triologie, Bouvier verlg. 1979 Bonn.

Stevick, Philip; Roman Teorisi, (çeviri: Sevim Kantarcıoğlu), Akçay Yay. 2. bs., Ankara, 2004.

Tatlıcı, Rıdvan; Günter Grass'ın Roman Dünyasına Teknik – Tematik Bir Yaklaşım”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsüDergisi, 15. Sayı, Konya, 2006.

Tekin, Mehmet; Roman Sanatı (romanın unsurları), Ötüken Yay., 1.bs., istanbul, 2004.

.....Roman Sanatı, romanın unsurları, 1:Mehmet, Tekin; Romancı yönüyle Orhan Pamuk ve Yeni Hayat, Özeğitim yay., Konya, 1997.

Tepebaşı, Fatih; Edebiyat ve Roman, Çizgi Yayınlar, Konya, 2001.

Uyanık, Gürsel; “Sıradışı Özyaşamöyküsel bir anlatı: Max Frisch’in Montauk Adl Romanı”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 5. sayı 34. Haziran 2005.

.....“Günter Grass’ın Yengeç Yürüyüşü adlı Romanında Tarihsel kişilikleri Anlatım Tutumu Eksenli Bir Yorumlama Denemesi”. Selçuk Üniversitesi, Sosyal BilimlerEnstitüsü Dergisi, 14. Sayı, Konya, 2005.

Wagenbach, Klaus; Vaterland Muttersprache Deutsche Schriftsteller Und Ihr Staat Von 1945 Bis Heute, Klaus Wagenbach verl, Berlin, 1979.

Wellek, R.,Warren, A; Yazın Kuramı, inceleme – eleştiri, (Çeviri Salman, Yurdanur; Karantay, Suat) Adam yayınları 1. bs.,İst, 2001.

ÖZGEÇMİŞ

09. 12. 1969 Yılında Almanya'da doğdu. İlkokulu Almanya'da, Orta Okulu ve Lise öğrenimini Denizli'de tamamladı. 1995 yılında Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2005 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yüksek lisans öğrenimini almaya başladı.